

DÍVČÍ ŠKOLA.

Stručný výbor
vědomostí českým dívkám nejpotřebnějších.

Od
učitelstva vyšší dívčí školy Písecké

řízením
prof. Dr. Josefa Pažouta.

III.
Liturgika čili obřady církevní.

V Praze.
Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.
1863.

LITURGICA

čili

o b ř a d y c í r k e v n í

od

P. Josefa Ctíbor,

c. kr. profesora na gymnasiu v Písku.

Cena: sešité 70 kr., vázané 80 kr. r. ž.

V Praze.

Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.

1863.

Spis ten schválen byl od *nejdůstojnějšího*
Biskupského Ordinariátu.

V Budějovicích, dne 19. dubna 1862.

Dr. Vojtěch Mokřý,
bisk. gen. vikař.

Národní kněhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

O B S A H.

Ú v o d.

Strana

§.	1. Obřady. — Služby Boží. — Liturgika . . .	1
§.	2. Užitek veřejných služeb Božích . . .	2
§.	3. Rozvržení liturgiky . . .	3

I. Liturgika všeobecná.

1. Posvátné osoby.

§.	4. Kdo oprávněn jest k obstarávání služeb Božích v církvi katolické . . .	4
§.	5. Kněžstvo v církvi katolické . . .	6

2. Posvátná místa.

§.	6. Místa posvátná v době před Kristem . .	7
§.	7. Chrám v církvi Kristově . . .	8
§.	8. Upravení chrámů . . .	10
§.	9. Hřbitovy . . .	11

3. Posvátné věci.

§.	10. O obrazech . . .	12
§.	11. Bohoslužebné nářadí . . .	16
§.	12. Bohoslužebný oblek . . .	18
	Ozdobiny biskupovy . . .	20
§.	13. Rozličné barvy oblekův obřadních . .	20
§.	14. Nádobí obětné . . .	21
§.	15. Mluva bohoslužebná . . .	23

II. Liturgika zvláštní.

Oběť mše svaté.

§.	16. O mši svaté vůbec . . .	24
§.	17. Mše katechumentů v církvi prvotní . .	25
§.	18. Proč zavedla církev katolická u mše svaté rozličné obřady? . . .	26

Jednotlivých obřadů u mše sv. děj a výklad.

§.	19. A. Část přípravná . . .	27
§.	20. B. Evangelium. — Credo. . .	30
§.	21. C. Obětování (Offertorium). . .	31

	Strana
§. 22. D. Pozdvihování	32
§. 23. E. Přijímání	34
§. 24. Odpolední služby Boží	36

II. O svatých svátostech.

§. 25. O svatých svátostech vůbec	37
§. 26. a) Křest svatý	38
§. 27. Jakým řádem uděluje se křest svatý?	39
§. 28. b) O svátosti biřmování vůbec.	45
§. 29. Jakým řádem uděluje se svátost biřmování?	47
§. 30. c) O nejsvětější svátosti oltářní	48
Proč věřící nyní svátost oltářní jen ve způsobě chleba přijímají?	50
§. 31. Jakým řádem uděluje se svátost oltářní?	51
§. 32. d) O svátosti pokání vůbec	52
§. 33. Jakým řádem uděluje se svátost pokání?	54
Rozličné druhy kajících v prvotní církvi	55
Generální absoluce	57
Generální zpověď	57
§. 34. e) O svátosti posledního pomazání vůbec	57
§. 35. O obřadech, jimž se poslední pomazání uděluje	58
§. 36. f) O svátosti svěcení kněžstva vůbec	60
§. 37. Jakým řádem udělují se nižší posvěcení?	62
§. 38. Posvěcení na vyšší řád kněžský	64
a) Svěcení na podjahanství	64
b) Svěcení na jahanství	65
c) Svěcení pryštů	66
§. 39. Svěcení na biskupa	68
§. 40. g) O svátosti stavu manželského	70
§. 41. Jakým řádem uděluje se svátost stavu manželského?	72
§. 42. III. Posvátnosti církevní	74
a) Žehnání	
§. 43. 1. Uvádění šestinedělky	74
§. 44. 2. Pohřeb církevní	75

b) Svěceniny

§. 45	Svěcení chrámu	77
§. 46.	Svěcení hřbitova	80
§. 47.	Svěcení vody, soli a zvonů	80

IV. O posvátných dobách.

§. 48.	O posvátných dobách vůbec	81
--------	-------------------------------------	----

A. Doba vánoční.

§. 49.	Advent	84
	Štědrý den	86
§. 50.	Slavnosti v době vánoční	86
	Hod Boží vánoční	86
	Svátek sv. Štěpána	87
	Nezasvěcený svátek sv. Jana evangelisty	87
	Obřezání Páně aneb nový rok	87
	Zjevení Páně, neb svátek tří králův	88
	Památka jména Ježíše	88
§. 51.	Svátky Mariánské v době vánoční	91
	Svátek nepoškvrněného početí Panny Marie	91
	Očišťování Panny Marie, aneb svátek hromnic	92

B. Doba velikonoční.

§. 52.	Půst, co příprava ku slavnosti velikonoční	93
	Popeleční (škaredá) středa	94
	Neděle smrtelná	95
	Svátek sedmibolestné Panny Marie	95
	Půst suchých dnů	96
§. 53.	Svatý týden	96
	<i>a)</i> Neděle květná	97
§. 54	(52). <i>b)</i> Zelený čtvrtek	98
§. 55	(53). <i>c)</i> Veliký pátek	100
§. 56	(54). <i>d)</i> Bílá sobota	102
§. 57	(55). Hod Boží velikonoční	105
§. 58	(56). Oktáv velikonoční	107
	Pondělí velikonoční	107
	Neděle bílá	107

	Strana
§. 59 (57). Processí na den sv. Marka . . .	109
Dny křížové	109
§. 60 (58). Slavnost na nebe vstoupení Páně . . .	111
<i>C. Doba svatodušní.</i>	
§. 61 (59). Hod Boží svatodušní	112
§. 62. Svátek nejsvětější Trojice Boží	114
§. 63. Svátek Božího Těla	115
§. 64. Ostatní svátky Panny Marie	116
a) Zvěstování Panny Marie	116
b) Navštívení Panny Marie	117
c) Na nebe vzetí Panny Marie	118
d) Narození Panny Marie	119
e) Slavnost jména Panny Marie	120
§. 65. Ostatní svátky čili slavnosti Svatých . . .	121
Slavnost sv. Petra a Pavla	121
Slavnost sv. Jana Nepomuckého	122
Slavnost sv. Václava	123
§. 66. Slavnost svatých anjelů strážných . . .	125
Slavnost posvěcení chrámu Páně	126
§. 67. Slavnost všech Svatých a mučenníků Páně	127
Památka všech věrných dušiček v očistci	128
§. 68. Ostatní patronové země české	130
1. Svátek sv. Cyrilla a Methodia (9. března)	130
2. Výroční slavnost sv. Josefa (19. března)	132
3. Svátek sv. Benedikta (21. března) . . .	133
4. Výroční památka sv. Vojtěcha (23. dubna)	135
5. Svátek sv. Jiří (25. dubna)	137
6. Památka sv. Sigmunda (2. května) . . .	138
7. Svátek sv. Prokopa (4. června)	140
8. Výroční památka sv. Norberta (6. června)	141
9. Svátek sv. Víta (15. června)	143
10. Slavnost sv. Ivana (25. června) . . .	145
11. Výroční památka sv. Ludmily (16. září)	146
12. Svátek sv. Kosmy a Damiana (27. září)	147
13. Památka sv. Volfganga (31. října) . .	149
§. 69. O poutích	151

Ú v o d.

§. 1.

Obřady. — Služby Boží. — Liturgika.

Tat jest přirozená člověka povaha, že, co u vnitř cítí, i vně rozličnou tvářností, slovy a skutky projevuje. Připomíná-li sobě na př., že ze štědré ruky Boží vše obdržel, že z vůle Jeho vše ve světě se děje, *tuž chválí z toho Hospodina a velebí jméno Jeho*; pamatuje-li na svou od Nejvyššího odvislost a nuznost, ihned *klekaje na kolena svá ruce ponížene k nebi spíná*; rozjímá-li dále také, kterak Pán nejsvětější hřích každý v ošklivosti má, hořem a bolestí *v prsy se bije a za odpuštění prosí*.

A tak člověk vnitřní svůj život náboženský rád vně také ukazuje, a to tím více, anť jej *církev svatá sama poučuje*, jakým způsobem by mysl svou k Bohu směřující vyjevovati měl.

Jednání pak taková zevnější, jimiž každé hnutí zbožného srdce dle navedení církve sv. na jevo dáváme, nazývají se obřady.

Ouhrnek obřadův, jimiž katoličtí křesťané city náboženské dle ustanovení církve svaté pospolu zjevnými činí, služby Boží slují.

Liturgika zanáší se vypisováním a vysvětlováním služeb Božích, jež se v církvi katolické konají.

Dívčí škola. III. Ctibor: Liturgika.

§. 2.

Užitek veřejných služeb Božích.

Veřejnému a pospolitému uctění Boha zvláštní slib v starém i v novém zákoně učiněn byl. Když chrám Jerusalemský posvěcen byl, Hospodin sám zjevil se Šalamounovi řka: „Slyšel jsem modlitbu tvou a vyvolil jsem místo toto sobě, aby mně zde obětováno bylo. Jestliže zavru nebe, a déšť nebude pršet, a jestliže rozkážu kobyilkám, aby pohubily zemi; a jestliže pošlu mor na lid svůj: obrátě se pak lid můj modlil by se mi a hledal by tváři mé v chrámě tomto, a činil by pokání; i já vyslyším jej s nebe, a milostiv budu jemu a odvrátím všelikou ránu od něho.“ (II. Paral. 7.)

V novém zákoně řekl Pán Ježíš učenníkům svým: „Pravím vám, jestliže dva z vás na zemi sjednotí se o všelikou věc, za kteroužkoli prositi budou, stane se jim od Otce mého, jenž jest v nebesích. Neboť, „kdež jsou dva neb tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem já u prostřed nich“ (Mat. 18.), t. j. já sám budu jejich prostředníkem, aby všeho dosáhli, zač prositi budou.

Když tedy křesťané v chrámu Páně shromážděni spojeným hlasem a spojeným srdcem k trůnu věčného smilování volají, modlitba jejich dle zaslíbení Božího spíše vyslyšána bývá. Z toho tedy jde, že veřejnou bohoslužbou znamenitého užítku dosíci možno.

Mimo to *vyznáváme* též takovýmto pospolitým uctěním Boha, že *jsme všickni vespolek bratři a přívrženci Ježíše Krista*; dále jeden druhého *příkladem svým ku pravé pobožnosti povzbuzovati a rozněcovati můžeme*. Protož již svatí apoštolové nejen doma, nýbrž i u prostřed shromážděného lidu

v chrámu pobožnost svou vykonávali; a dle jejich příkladu činili křesťané totéž po všecy časy a na všech místech.

Přídavek. Ježíš Kristus řekl sice k učenníkům svým dávaje jim výstrahu: „Když se modlíte, nebudte jako pokrytci, kteří obyčej mají ve školách a na ulicích stojíce modliti se, aby od lidí vidíni byli. Amen, pravím vám, vzali odplatu svou. Ty však, když se modliti budeš, vejdi do pokojíka svého a zavra dvěře, modli se skrytě k Otci svému; a Otec tvůj, kterýž vidí i skrytě, odplatí tobě.“ (Mat. 6, 5.)

• Tím Spasitel *nezapověděl* veřejného uctění Boha, nýbrž jen nám na rozum chtěl dáti, abychom, kdykoli a kdekoli se modlíme, vždy to činili z *pouhé lásky k Bohu*, nikoliv ale, jako pokrytci na chloubu a marnou chválu jiných lidí.

Ano Ježíš Kristus sám u přítomnosti svých učenníků a jiných lidí k Otci svému modlíval se dle zřejmého svědectví písma svatého.

§. 3.

Rozvržení liturgiky.

Liturgika rozvrhuje se na dvě částě:

I. Liturgika všeobecná jedná:

1. o osobách, jež služby Boží obstarávají,
2. o místech, kde se bohoslužba koná,
3. o posvátných věcech, jichž se ku vykonávání služeb Božích užívá;
4. o řeči bohoslužebné.

II. Liturgika zvláštní jedná:

1. o mši svaté,
2. o svatých svátostech,
3. o svěceninách a žehnáních církevních, a
4. o posvátných dobách.

I. Liturgika všeobecná.

§. 4.

1. Kdo oprávněn jest k obstarávání služeb Božích v církvi katolické?

Již v starém zákoně, který jen přípravou byl k zákonu novému, přikázal Bůh, aby pokolení *Levi* zasvěceno bylo službě Jeho. Vyvolil sobě Hospodin právě toto pokolení, poněvadž Jemu vždy věrné zůstalo, a že též Mojžíš a Aron z něho pocházeli. Kněží starého zákona byli prostředníci mezi Bohem a lidem, za něž se modlili, obětovali, kadidlo zapalovali, oheň chovali atd. Dále vyučovali také lid a povzbuzovali jej k plnění přikázání Božích.

V zákoně novém Ježíš Kristus zastáváje úřad Kněze Nejvyššího sám lidem pravdy nebeské zvěstoval, On sebe na oltáři sv. kříže obětoval a na ustavičnou památku oné oběti na kříži, nekrvavě její opětování, totiž mši sv. ustanovil; od Něho původ svůj mají všechny svátosti, modlitba Páně, umývání nohou na zelený čtvrtek atd.

Kristus ku spáse člověčenstva také zvláštní řád kněžský v církvi své zůstavil, vyvoliv sobě apoštoly a učenníky, jež sám vzdělával a pravdám Božským vyučoval. A k těmto řekl: „Jděte do veškerého světa, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého.“ Proměniv dále u poslední večeře chléb a víno v pravé své tělo a v živou svou krev velel, „aby oni totéž činili na Jeho památku.“ (Luk. 22.) Po svém z mrtvých vstání ukázal se Kristus apoštolům a dechnuv na ně řekl: „Přijměte Ducha svatého: kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.“ (Jan 20.)

K nim též pravil: „Cokoliv na zemi svázete i na nebi svázáno bude.“ (Mat. 18.)

Pán Ježíš dal jim tedy moc, aby, eo od něho slyšeli, dále hlásali, aby mši svatou obětovali, svátostí udělovali, všechny posvátné obřady, kteréž on zavedl, konali, ano aby tyto dle potřeby času také doplňovali; — slovy pak: „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás,“ oprávnil je, aby modlitbou a vzkládáním rukou i jiné také s touže mocí místo sebe ustanovovali. Na tyto správce a ředitele církve Kristovy z apoštolův a učenníkův Ježíšových všechna moc přešla a veškeré právo. Aby ale ujištění byli, že jim Pán ve svatém tom díle pomáhati bude, doložil: „Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa. (Mat. 28.)“ —

Jednomu z nich, totiž, *Šimonovi*, jehož jméno v „*Petr*“ (skála) změnil, řekl Ježíš, chtěje jej za základ církve své položit: „Ty jsi Petr, a na této skále vzdělám církev svou a brány pekelné nepřemohou ji.“ (Mat. 16, 18.) A aby sv. Petr vždycky snažnou pečlivostí měl církev sobě svěřené, modlil se za něj mistr jeho řka: „I prosil jsem za tebe, aby nezahynula víra tvá a ty někdy obrátě se potvrzuj bratří svých.“

Petrovi odevzdal také *klíče království nebeského*, čímž mu důstojenství nejvyššího kněze a ředitele domu svého, neboli církve sv., udělil; jemu též přikázal, aby pásł *beránky Jeho a ovce Jeho* (Jan 21.), kterýmižto slovy jemu správu celého stáda, církve vyučující a učící-se, správu všech věřících stavu duchovního i světského svěřil.

Tak tedy Kristus vyvolil za hlavu církve své a za střed jednoty svatého Petra, jehož náměstkem každý *biskup Římský* jest.

§. 5.

Kněžstvo v církvi katolické.

1. Hlavou veškeré církve jest *nejvyšší biskup Římský, svatý Otec, papež* (nyní Pius IX. v nepřetržené posloupnosti od svatého Petra dvoustý padesátý sedmý, po Řehoři XVI. dne 16. června l. P. 1846 zvolený).

Onť ředitel jest a strážce nejvyšší všech kněží po celém světě rozptýlených, on všecky v pořádku a v kázni drží, on o jednotu u věcech víry, mravů a bohoslužby pečuje, on zákony pro celou církev stanoví, biskupy usazuje, a je v čas potřeby k sněmům církevním svolává atd. *Rádcové* svatého Otce (konsistoř papežská) jsou *kardinálové*, jichž jest sedmdesát a sice 6 biskupův, 50 kněží a 14 jáhnův, *kteřížto rozličné úřady a ústavy v Římě spravujíce*, též papeže ze svého sboru volí.

2. *Biskupové*, nástupcové svatých apoštolův, jsou každý ve své diécesi (biskupské osadě) vrchní správcové, jižto se svatým Otcem o smyslu článkův víry a pravidel mravův rozhodují, biřmují, kněžstvo vysvěcují a v osadách usazují, svaté oleje, pak chrámy a oltáře světi a *ve svém okršlku zákony stanoví u věcech služby Boží*.

Prvního biskupa v zemi nazýváme *arcibiskupem* neb *metropolitou*; ostatní majíce v zemi té vlastní diécese slují *suffragani*; který biskup ale nemá své diécese a jinému jen v úřadě pomáhá, jmenuje se *biskup světící*. *)

*) Biskupové někteří se jmenují *in partibus*. Za času křižáckých tažení totiž bývali pro biskupská sídla v Palestině, jakož i dokud v Cařihradě bylo císařství latinské, též pro sídla biskupská oněch krajin biskupové a arcibiskupové latinské voleni. Když pak tyto kraje po pádu císařství latin-

Rádcové biskupovi jsou *kanovníci*; mimo to ale i jiným duchovním úřad takový svěřiti může.

Diocese dělí se zase na vícero okresů (*vikariatů*); tyto řídí *vikáři*, kteří zase (obvykle všichni z jednoho kraje) *arcipryštům* čili *arcikněžím* podléhají.

3. *Pryštové*, nástupcové učenníků Páně, spravují osady jim od biskupa svěřené, udělují svátosti (mimo břimování a svěcení na kněžstvo). Rozeznáváme zde duchovní správce samostatné, *faráře* (*děkany*) a jich spomocníky *kaplany* a spolupracovníky (*kooperatory*).

Poznámka. *Jáhnové* původně k tomu byvše od apoštolů ustanoveni, aby pečovali o chudé, nyní přisluhují při službách Božích, mohou zároveň kázati, křtiti a nejsvětější svátost oltářní podávati. (Viz §. 38.)

Podjáhňům dovoleno též u oltáře posluhovati a epištolu čísti. (§. 38.)

§. 6.

2. M í s t a p o s v á t n á.

a) *V době před Kristem.*

Bůh mocí, dobrotou a slávou svou každé sice místo naplňuje, i možno tedy všudy sloužiti a klaněti se jemu. Nic však méně lidé všech časů bedlivě k tomu přihlíželi, aby místo, kde Nejvyššímu obětovali, velebnosti jeho bylo důstojno. Chtíce tedy Bohu poctu patřičnou vzdávati aneb za dobro-

ského od rozkolníkův řeckých opanovány byly a tak liturgie latinská zanikla, užívala církev nicméně tohoto práva svého a jmenuje ještě pořád pro ona sídla biskupy, kteří jenom důstojnost tu mají, beze zvláštní právomoci a tedy biskupové *in partibus infidelium* t. j. v krajinách nevěřících slují.

diní obdržena jemu děkovati, aneb za nová jeho prositi, *vyšší* k tomu nejraději volili; ano Hospodin sám přikázal Abrahamovi, aby na *hoře Moria* Isáka obětoval. Postupem času konávali služby Boží též na místech takových, kdež se Pán jim byl *zjevil*. Tak Jakub na cestě do Mesopotamie oltář vzdělal tam, kde se mu Hospodin ukázal.

V době *Mojžíšově* však, kdežto potomstvo arcioceťv již v národ vzrostlo, k rozkazu Božímu zhotoven byl *stánek*, v němž věřící společně Nejvyššímu počest činiti měli.

Král *David* chtěl *svatyni velkolepou* vystavěti; že však co muž válkami velmi zaměstnaný mnoho krve proléval, uloženoť dílo takové synu jeho *Šalamounovi*. I vzdělal tento na *hoře Moria chrám* důkladnosti a nádhernosti neobyčejné, na němž skoro čtvrt millionu dělníkův více než šest let pracovalo.

Když roku sedmého dokonán byl tento dům Boží, a v něm na poděkování ponejprv obět konána, plamen rychlý s nebe sstoupil a shtil zápal oběti na oltáři, na znamení, že zalíbení má Hospodin na místě tomto, jež sobě vyvolil, aby položil tam *jméno své a bydlel v něm*. (3 Král. 8.)

Chrást tento Nabuchodonosor zbořil; židé však navráťvše se ze zajetí, a Zorobabelem jsouce podněcováni, znovu jej opět vystavěli, ačkoliv se *svatyně nová daleko nevyrovnala chrámu Šalamounovu*.

Obnovený tento chrám Kristus také navštěvoval, v jeho síních lid víře pravé vyučoval a k jeho zachování sám též daní přispíval.

§. 7.

b) Chrám v církvi Kristově.

Křesťané první s uctivostí chrám *Jerusalémský* navštěvovali; avšak ku svým zvláštním službám

křesťanským, jichžto středem a jádrem bylo lámání chleba, večeře Páně, přijímání těla a krve Kristovy, modlitby a zpěvy, soukromně v tom domě na hoře Sionské se scházivali, kdež Ježíš večeři Páně ustanovil, v němžto i Duch svatý na ně sestoupil; když pak počet Krista přivržencův vzrůstal, i v jiných domech se shromažďovali.

Za časů pronásledování užívali k bohoslužbě každého vzdáleného a bezpečného místa, ku př. lesů, jeskyň, každé podzemní chodby, kobky (katakomby), jakož i hrobův sv. mučenníkův, nade kterými se vznášely první kaple a chrámy křesťanské. Chrámy tyto zpočátku bez ozdoby byly; nalézaly se tam jen stolice pro muže a ženy oddělené, a před těmi byl okrouhlý výklenek, kdež se služby Boží slavily. Byl tam prostý stůl a stolice pro duchovenstvo.

Teprv zponenáhla obliba v tom se jevila, aby krásné a dojmavé děje křesťanské i v obrazech vkusných před oči se stavěly. Sotva ale křesťané svobody dosáhli, že city zbožné obřady slavnými mohli projevovati, ihned četnější a nádhernější chrámy povstaly, zvláště když císař Konstantin Veliký (v IV. století) a jeho matka svatá Helena, vystavice chrám v Jerusalemě nad hrobem Páně, v Betlémě ke cti narození Spasitelova, na hoře Olivetské na památku na nebe vstoupení Páně, v Nikomedii a j. v. krásným svým příkladem jiné věřící k tomu povzbuzovali. Následující příkladu toho věrně jich potomci a předkové naši, kde jen se zařídila obec křesťanská, ochotně velebné takové budovy k uctění Boha pravého stavěli.

Mnohokrát i více chrámův v jedné a v též osadě se nalézá.

Služet pak onen chrám, který nejprve tam stál, a ku kterému všickni osadníci připsáni jsou, *mateční*; který později teprv vystaven byl, nazývá se *filiální*. *Kaple* jsou menší chrámy, kde jen s povolením biskupa služby Boží se konávají.

§. 8.

Upravení chrámů.

Již pouhý pohled na chrámy Páně osvědčuje, že to nejsou budovy všední k potřebám světským, nýbrž že jsou ve prospěch duší nesmrtelných.

Vznešenou svou stavbou a bání vzhůru se pnoucí podoben jest každý kostel prstu anjelskému ukazujícímu k nebesům, jakoby nás neustále na Boha pamatoval a se sv. Pavlem „k vyhledávání oněch věcí povzbuzoval, kteréž vzhůru jsou.“ (Kolos. 3, 1.) *Vysoká věž* mimo to všechny strasti a žaly naše tam k jasnému blankytu odkazuje, kdež všechny křivdy vezdejší narovnání spravedlivého dojdou, kde se každé ctnosti koruna chystá a věrným ctitelům Božím odměna připravuje.

Zvony na věži vážným svým hlaholem hned z rána, v poledne a u večer k modlitbě nás povzbuzují, aneb k uctění Boha, k službám Božím nás zvou.

Kříž, jímž věž ozdobena bývá, hlásá zřejmě, že učení Kristovo nejdrazším nám pokladem býti má, anto samo k blaženosti věčné nám dopomáhá. *Kohout*, jehož podobu zde onde na věži spatřujeme, v mysl a v paměť uvádí nám slova Spasitele řkoucího: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“

U vnitř chrámu sluší znamenati:

1. *Kobku*, čili *předstň chrámovou*, v níž krucifix a kropěnka bývá se svěcenou vodou, na význam, že

modlitba z čistého toliko srdce Bohu příjemna jest.

2. *Loď chrámovou*, t. j. prostranství v kostele pro věřící lid. Sluje *lodí* na díle proto, že nejprvnější chrámy křesťanské podobu lodí mívaly, na díle, že lid nábožný tam shromážděný *část církve* tvoří, která se k loďce přirovnává, z níž Kristus k lidu mluvíval.

Od lodí mřížkou jest oddělen

3. *pryšteř*, kdež duchovní služby Boží konají.

§. 9.

H ř b i t o v y.

Schránka tělesná, jižto oslavoval duch, hned v prvotní církvi nebyvala ohněm ztrávena, jako se to u pohanův stávalo, nýbrž se slavností církevní tělo mrtvé v rakvi navráceno jest zemi, v naději nejpevnější, že Kristus jedenkrát oslavené k novému životu vzkřísí.

Posvátné místo, kdež se těla zesnulých v lůno země kladou, aby se v prach navrátila, sluje *hřbitov*.

Druhdy pochovávali mrtvé buď *v chrámcích* aneb *okolo chrámů*, nyní však hřbitovy vždy *venku za městy a za dědinami* se zakládají, aby výpar škodný nebyl věřícím do chrámu docházejícím. Na každém hřbitově jest buď kostel, aneb kaple, aneb tam aspoň vysoký kříž postaven jest, osvědčující, že všickni ti, jichž těla odpočívají v jeho stínu, přívrženci byli Ježíše Krista, kterýžto co dobrý pastýř ovečky své nikdy neopustí a je jednou také vzkřísí, jako sám z mrtvých vstal.

Bývajíť hřbitovy obyčejně *podlé cest veřejných*, aby okolojdoucím připomínaly, že pomíjející je všechno pozemské, jakož i, že obcování mají s du-

žemi v očistci, jímžto modlitbou nábožnou lásku upřímnou nejlépe objeviti možno.

3. P o s v á t n é v ě c i.

§. 10.

O obrazech.

Zapověděl sice Hospodin v starém zákoně, „aby nečinil sobě člověk žádných rytin, aniž jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi, aniž těch, které jsou na zemi“; to však jen proto, aby židé u prostřed pohanů žijíce k modlářství svěsti se nedali.

U křesťanů však, jichž není tajno, kterak jedinému Bohu se klaněti slušno, nestává takového nebezpečení, i dovoluje jim církev svatá, aby jak v chrámu Páně, tak i v příbytcích vyobrazení božských osob, andělův a svatých měli ku svému vzdělání náboženskému.

Bůh jest sice pouhý duch, nemající žádného těla, a proto nemůže ve své pravé postavě viditelnými barvami představen býti; avšak lidé vyobrazují si jej předce, aby se snáze myslí svou k němu vznášeti a jeho vlastnosti sobě připomínati mohli. A je-li nám dovoleno obrazy míti slavných mužův a proslulých osob, pročby neslušelo chrámy a příbytky ozdobovati obrazy Svatých, jenž nám zde příklad ušlechtilých ctností pozůstavili a nyní již slávou a ctí od Boha korunováni jsou?

Jen tenkrát chybovali bychom u věci této, kdybychom se domnívali, že jest v takových obrazech nějaká vyšší moc, jak ji pohané v modly své kladli, a že snad to plátno, dřevo, aneb ten kov, papír aneb jiné věci, na kterých a z kterých po-

doba svatých jest utvořena, snad samy v sobě etíhodny jsou.

Nejsvětější Trojici Boží vyobrazujeme sobě vždy dějem pokřtění Páně, kdež se *Bůh Otec* objevil hlasem volajícím: „Totot jest můj milý syn, v němž se mi dobře zalíbilo.“ *Ježíš Kristus* pak dal se od *Jana* pokřtiti, a *Duch svatý* ve způsobě holubice se vznášel.

Bůh Otec vypodobňuje se, jak se zjevil proroku *Danielovi* (Dan. 7, 9.), co *stařec velevdžný* (věčný) na trůnu sedící, se žezlem v ruce (všemohoucí), jak s oblibou pohlíží na tvory své (laskavý a dobrotivý). *Obrazem oka Božského*, také trojhrannou září osloněného, pamatování býváme na *vševědoucí a vším vládnoucí prozřetelnost Boží*; *obrazem pak ruky z temného oblaku vysáhlé* uvádí se nám na mysl *všemohoucnost Boží*, neboť „dílo rukou jeho nebesa zvěstují,“ (Žalm 8), pak též „dobrota Toho, jenž otvírá štědrou ruku svou, a nasycuje každý živočich,“ (Žalm 144.), jakož i *trestající spravedlnost Boha* svrchovaného, „v jehož ruce hroznět upadnouti,“ (k Žid. 10).

Syn Boží, Ježíš Kristus, představuje se:

- a) co *milostné dítě*, čím sobě onu převelikou milost připomínáme, již nám *Kristus* svým *vtělením* prokázal;
- b) co *dobrý pastýř*, jenž nalezenou ovci donáší k stádu ostatnímu, čím se značí nesmírné jeho k nám *milosrdenství*;
- c) co *beránek Boží*, jenž snímá *hříchy světa* (Jan 1, 29.), ježto *Ježíš* dle proroctví *Izaiášova* (53, 17) „jako beránek k zabiti veden byl, a neotevřel úst svých jako ovce před těmi, kteří ji stříhou.“ *Beránek* s korouhvičkou oznamuje celému světu, že *Kristus* vstav z mrtvých mocí svou zvítězil nade smrtí;

- d) v hlubokém pohanění s trnovou korunou, posměšným šarlatovým pláštěm a s potupnou třtinou, celý zkrvácený, s tváří bolestnou, což nám utrpení jeho na paměť uvádí.
- e) Nejčastěji ale na dřevě kříže (*krucifix*) mezi dvěma lotry, a blíže kříže jsou Maria Kleofášova, Maria Majdalena a sv. Jan evangelista.

Duch svatý vyobrazuje se ve způsobě *holubice*, jakž se objevil u křtu Páně; pak též v podobě *rozdělených ohnivých jazykův*, kteréžto znamení zcela příhodné jest k označení toho, což milost jeho již v apoštolicích působila a až posud i v nás působí. Nebot oheň *svltí*, *hřeje* a *povětrí škodných par zba-vuje*: rovněž tak Duch svatý rozum apoštolův *osvítí*, tak že jim napotom vše, čemu Ježíš učil, jasné bylo a zřejmé, i počali hned s takovým uměním mluvit, že slova jejich co meč srdce všech pronikala. Onť i srdce jejich všeho hříchu *sprostil* a v nich *lásku* k dobrému *roznítil*, tak že nevyhledávali od té chvíle ničeho více, nežli oslavení Boha a Ježíše, a spasení člověčenstva, ano že hořice vroucí k lidem milostí i vražedníky mistra svého bratřími nazývali.

Anjelé také nejednou v lidské tvářnosti se pozemšťanům zjeví a s výše nebeské na zemi sstoupili, pročež vypodobňují se co *statní mládenci* s ušlechtilou tváří a *křídloma*, aneb co pacholátka okřídlená, čímž se nám na paměť uvozuje, že nebeští tvorové tito mnohými dokonalostmi nad nás jsou zvýšeni a že je Bůh druhdy na zemi co posly sesýlal, chtěje lidem zvláštní nějaká dobrodiní prokázati. *Archanjel Rafael* zvláště ale představuje se co průvodčí mladého Tobiáše, *archanjel Michael* co rytíř mohutný a ozbrojený, jenž vítězně s ďáblem zápolí, aneb mívá vzhledem posledního

soudu v levici *váhy* a v pravici *plamenný meč*, aby oddělil dobré od zlých a skutky všech spravedlivě odvážil.

Čtyři svatí evangelisté dle toho, jak evangelium své začínají, rozličnými vypodobňují se příznaky.

Sv. Matouš má u sebe *jinocha*, poněvadž počíná evangelium knihou rodu Ježíše Krista; *sv. Marek* vyobrazuje se s podobiznou *lva*, protože mluví napřed o předchůdci Kristovu, o Janu Křtiteli, kterýžto na *poušti* modlitbou a rozjímáním ku velikému povolání svému se připravoval, na poušti pokání kázal a Krista ohlašoval. Na poušti přebývá ale *lev* co král mezi zvířaty.

Sv. Lukáš počíná evangelium své se zprávou o otci předchůdce Páně, o Zachariášovi, který co kněz starého zákona rozličná zvířata Bohu obětoval; pročež nalézáme u něho *vola* co příznak.

Sv. Jan vyobrazuje se s *orlem*, ježto začíná evangelium své s učením o pravém božství druhé božské osoby (Na začátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo), on se vzhůru vznáší jako orel bystrooký k slunci.

Svatí a Svěťice Boží vždy nějaký příznak mívají, z něhož poznati lze, čím se na zemi zanášeli, jaké šlechetné skutky vykonávali, aneb co pro Krista trpěli museli. Tak na př. *sv. Petr* mívá klíče, *sv. Pavel* meč, *sv. Kateřina* popravné kolo, *sv. Vavřinec* řeřavý roštec a t. d. *Oslona*, aneb u panny Marie *hvězdy* znamenají nynější jejích oslavení. Vyobrazuje se pak *Maria panna* co královna nebes, ozářena slunečním *jasnem*, na hlavě majíc *korunu dvanácti hvězd*, v ruce *žezlo*, *půlměsíček* za podnoží a pod ním *kouli světa*, kol kteréž se plazí poražený drak. Sluneční jasno a žezlo značí její důstojnost; měsíček nestálý pod jejíma nohama, jako přemo-

žený, připomíná, že blaženost její žádné proměně nepodléhá; drak jest známka zlého ducha, jemuž hlavu potřel její božský Syn.

Také se představuje co *matka* Ježíše v laskavém zaměstnání s milostným dítětem, aneb v *hlubokém* hoři probodena buď jedním aneb sedmi meči.

§. 11.

Bohoslužebné nářadí.

1. *Oltář*. Z počátku obětovali křesťané na jednoduchých *dřevěných stolech* následující v tom příkladu Ježíše Krista, který jedinou obět těla a krve své u poslední večeře též na stole bez ozdoby ustanovil.

Stoly tyto v čas pronásledování z jednoho místa na druhé přenášeli věřící, vyhledávající tajných skrejšů, aby tam v pokoji sloužití mohli obět mše svaté. Teprv v IV. století, když císař *Konstantin* s celým svým dvorem křest svatý přijal, a když církvi časové pokojnější nastali, došel oltář nového zákona své nynější důstojné podoby, jak toho obět nejsvětější zasluhuje.

Stavěli napotom křesťané oltáře *rakvi* podobné, poněvadž v prvních dobách církve Kristovy nad hroby mučenníkův večeři Páně slavivali. Mimo to chtěli tím věřící také víru svou osvědčiti, že i s oněmi oslavenými obcování mají, jichžto tělesné ostatky v uctivosti chovají. Za příčinou tou až posud na každém oltáři ve zvláštní dutině ostatky svatých, pečeti biskupskou opatřené, uloženy jsou.

Povrch oltáře jest dle předpisu církve svaté pod trojí nástelkou z čistého bílého plátna, čímž sobě připomínáme, že též Josef z Arimatie a Nikodem, snavše tělo Kristovo s kříže, dříve prostě-

radly je obvinuli, než do hrobu položeno bylo. Předek pak oltáře slušným *svísem* (antipendium) zastřen bývá.

Hlavní oltář vždy k východu slunce stává, po-
něvadž Kristus, tam přítomný, v zemi *východní*
(v Syrii) se narodil, jakož i proto, že hora Olivetská,
kdež *utrpení* Páně započalo, od Jerusalema k vý-
chodu ležela. U prostřed něho nalézá se *svatyně*
oltářová (tabernaculum), kdež nejsvětější svátost
oltářní ve způsobě chleba se ukrývá, a sice buď
co *hostie menší* (particule) u velikém *kalichu* *podá-*
vacím se slušným pláštěm (*ciborium*), aneb co
hostie větší v *monstranci*.

Po obou stranách tabernákula *voskovice* jsou
planoucí, kteréž nám smutné ony časy na paměť
uvádějí, kdežto křesťané od židů a pohanů proná-
sledování jsouce v *podzemních hrobních kobkách* se
svou bohoslužbou tajiti se museli, světla tudy ovšem
potřebující. Mimo to ale světlo významně na *Ježíše*
ukazuje, jenž jsa sám *světlo světa*, přísně na nás
žádá, abychom byli též *synové světla*, t. j. aby
skutkové naši takoví byli, jichž ukrývati není
potřebí. Před svatyní věčný plápol *lampy* (věčná
lampa) osvětluje temno chrámové, a tajemství plnou
přítomnost toho znamená, který dnem i nocí na
oltářích přebývati si oblíbil mezi syny lidskými,
jež byl krví svou vykoupil.

Mimo vítězné znamení *sv. kříže* nad každým
oltářem obraz *některého z Vyvolených Páně* vystaven
jest; oltář hlavní zdobí obraz toho svatého aneb
svěťce Boží, k nimžto osadníci zvláštní mají dů-
věru, a kteréž nejraději za jejich přímluvu u Boha
vzývají. Takovito vyvolení slují *patronové*, *ochrancové*
chrámu, kterýž vždy dle nich se jmenuje. (Zá-

dušní patron jest ta osoba, kteráž kostel vystavěla a potřebným jiněním nadala.)

2. *Kazatelna*, místo vyvýšené, z něhož se učení Kristovo věřícím zvěstuje. Bývá ozdobena *holubíci*, na význam, že Duch sv. kazatele siliti a osvěcovati musí, aby s prospěchem učení Kristovo hlásal; aneb podobiznami sv. *apoštolův a evangelistův*, jichžto spisové učení ono obsahují.

3. *Zpovědnice*, na nichž často obrazy rozličné se nalézají, povzbuzující nás, abychom se tam sprostili vazby hříchů, které nás tíží a s Bohem se smířili; jako na př. plačící Petr, kající Magdalena, dobrý pastýř a t. d.

4. *Křtitelnice*, kdež se chová voda křestní na bílou sobotu posvěcená, uvádí nám na mysl slib na křtu svatém učiněný.

V prvních stoletích církve křest svatý trojím potápěním celého těla se uděloval, pročež k tomu zvláštního stavení potřeby bylo, jež sloulo *baptisterium*.

Poznámka. Větší slávy nabývají služby Boží užíváním *hudby a zpěvu* vhodného a jim přiměřeného. Mámeť dost křesťanských chvalozpěvů, v nichž se víra v Krista, úcta a láska k Bohu obrazí. Za příčinou tou na *kůru* také *varhany* se nalézají s význačnými ozdobami, na př. se sochou korunovaného pěvce sv. *Davida*, aneb sv. *Cecilie*, patronky chrámové hudby.

§ 12.

Bohoslužebný oblek.

Aby se bohoslužba i zevnějškem lišila od jiného obyčejného a světského jednání, nařídil Hospodin již v starém zákoně, aby kněží, svůj úrad konajíce, zvláštního roucha užívali, čímž se svatá jednání vážnějšími a velebnějšími stávala.

Tak vypravuje písmo svaté, že kněz nejvyšší dvoje měl roucho, a sice jedno s ostatními kněžími docela stejné, a druhé ještě mnohem skvostnější.

Za příkladem tímto již v prvních časech církve Kristovy kněžstvo při službách Božích též oblékalo se v roucha skvostná, kterýžto obyčej se udržel až dosud.

Spatřujeme nyní ještě duchovního v témže rouchu u oltáře, jakéž v šedé dávnověkosti v krajích východních kněží nosívali. Jsou však roucha bohoslužebná následující:

1. *Talár, klerika*, dlouhá, až na paty dosahující sukně černé barvy (u biskupa barvy červené, u některých řeholníkův i bílé), kterážto kněze ku pokorě a ku ctnému životu napomíná.

2. *Humerále*, lněný bílý šat, jímž si kněz krk, páskem, aneb *kolárem* ozdobený, zahaluje.

3. *Alba*, dlouhé bílé roucho, jež podkasává se tkaným *pasem* (*cingulum*).

4. *Manipul*, příramek, nastrkuje se na levou ruku.

5. *Štola*; za našich dnův jen úzká páska s dvojným svisem, na němž znamení sv. kříže jest. Druhdy to býval dlouhý skvostný oděv. Poněvadž štola znamení jest *moci a práva ku vykonávání úřadu kněžského*, nesmít ji u přítomnosti biskupa, jemuž vlastně nejvyšší moc v celé diécesi přináleží, žádný kněz nositi, leč svolí-li onen k tomu.

6. *Ornát* (*casula*) jest vrchní mešní roucho, břemena úřadu kněžského označující. Druhdy kryl oblek tento kněze od hlavy až do paty i sáhal přes ruce až k zemi.

7. *Dalmatiku* nosívá jáhen a podjáhen místo ornátu při službách Božích.

8. *Pluvíál*, dlouhý plášť obřadní, jehož se užívá mimo mši svatou o nešpórích, slavnějších průvodech a t. d. místo *rochety*, krátké to albičky.

Biskupové krom obleků kněžských k bohoslužebným jednáním jiné ještě mají ozdoby, jež slují pontifikálie, a sice:

- a) *Infula* neb *mitra* (biskupská čepice), kterou co pevnou přílbicí ozbrojen strašným býti musí všem odpůrcům pravdy.
- b) *Prsten*, jenž vyobrazuje, že biskup s církví jako zasnouben a tudy zavázán jest, opatrovati ji věrně.
- c) *Pedum*, berla, kteráž moc značí a povolání jeho *pastýřské*, aby svěřené sobě stádo pásal, a věřící spravoval laskavě, dle potřeby ale také přísně.
- d) *Kříž náprsní* na znamení lásky, již má ku Kristu v srdci svém zahořeti.
- e) *Rukavice*, kteréž mu připomínají, že ruce jeho před Bohem čisté býti mají.
- f) *Sandálie*, skvostné střevíce, na význam kazatelského úřadu Kristova.

§ 13.

Rozličné barvy obleků obřadních.

Roucha, jichž se užívá u služeb Božích, dle rozličných slavností a časů i v barvě se střídají, ježto tato nás poučuje, jakými *myšlénkami* se znášeti, a jaké *cíty* v sobě máme vzbuzovati.

1. Slaví-li církev narozeniny Páně (vánoce), aneb jeho z mrtvých vstání (velikonoce), aneb památku ustanovení nejsvětější svátosti oltářní (v zelený čtvrtek a v den Božího těla), o kterýchžto slavnostech srdce každého křesťana *radostí zaplesati* má, poroučí služebníkům svým, aby se oblékali v *roucho bílé*, jehož se také užívá o svátcích Panny Marie, svatých anjelův a těch vyvo-

lených Páně, jenž nebyli mučenníci, na význam jejich *nevinnosti a svátosti*.

2. *Barva červená značí planoucí lásku*; pročez se jí užívá o letnicích, v kterýžto den Duch svatý, pramen vši lásky, ve způsobě ohnivých jazykův na apoštoly sestoupil, pak také na svátky mučovníkův, kteří pro Krista a jeho svatou víru rádi i smrt podstoupili.

3. *Barva zelená jest barva naděje*. Jsou tedy obleky této barvy ve dny nedělní a všední od první neděle po zjevení Páně až k neděli, jenž sluje devítník, pak od třetí neděle po sv. Duchu až k první neděli adventní, nepřipadá-li na dny tyto žádná jiná slavnost, na význam, že nám Kristem znovu zjednána jest naděje věčného života, a jako sám z mrtvých vstal, rovněž tak že i my vzkříšení budeme.

4. V dobu adventní, postní, pak ve dny suché, křížové a jiné dny kající obleky *barvy modré* ustanovila církev svatá, nabízejíc nás tím ku pokání, ku *pokoře a zapírání sebe samých*.

5. Roucha obřadního *barvy černé* užívá se k označení *smutku a žalosti* na velký pátek a kdykoliv se obětuje mše za mrtvé.

Poznámka. Barva *žlutá* zastupuje všechny barvy, pročez se i obleky takové ke všem svatým jednáním berou.

§. 14.

N á d o b í o b ě t n é.

Když ve IV. století křesťané svobody náboženské dosáhli, a tudy myšlenky a city své ve slavných službách Božích projevovati směli, zmocnila se srdce jejich touha veliká, aby nejen příbytky Boží ozdobovány byly vším, co svět skvostného

poskytuje, nýbrž oni též vroucně sobě toho přáli, aby *nádoby posvátné* jen ze zlata a stříbra uměle shotovováno bylo. Příkladu toho následovali i zbožní jejich potomci nelitujíce u věci této žádných obětí.

Jest pak *těchto nádob* k vykonávání obřadův církevních zapotřebí:

1. *Kalicha*, v němž se víno v tělo a krev Kristovu proměňuje. Není-li celý zlatý, musí aspoň hořejší část (cupa) z úcty k nejsvětější svátosti dobře pozlacená býti.

2. *Patena* jest také zlatá nebo dobře pozlacená miska u prostřed poněkud tak zahlubená, aby se tam hostie pohodlně položití mohla.

3. *Cíborium a monstrance* (viz §. 11).

4. *Konvičky* na víno a vodu.

5. *Kaditelnice*. Již u židův přinášely se oběti z kadidla z vonných věcí připraveného na zvláštním oltáři ve svatyni postaveném. Kadidlo bylo též mezi dary, jež onino mudrcové Ježíši obětovali, chtěce tím víru v jeho důstojnost božskou projevit. Křesťané pak za doby pronásledování pálili také vonné kadidlo, aby jim vzduch zpuchlý a zádušlivý v podzemních kobkách, kdež se ke službě Boží scházivali, tak škodným nebyl. Okurčuje se tedy až podnes oltář, obětné mešní podary, evangelium a velebná svátost na díle, abychom sobě *smutné ony časy na mysl uváděli*, na díle k *uctění a oslavení Boha*.

6. Mimo to jsou ještě *nádoby*, v nichž se *sv. oleje* uschovávají.

§. 15.

4. Mluva bohoslužebná.

V západní církvi katolické se užívá u služeb Božích mluvy *latinské*. Byla proto zavedena, že v zemích Římanům podrobených, kdež církev Kristova časně již vznikla, řeči byla *obecnou*.

Ačkoliv ale žádný národ více jazykem tímto nemluví, konají se v něm předce služby Boží z velemoudrých příčin.

1. Jazyk latinský, poněvadž přestal býti jazykem živým, není *žádným proměněn podroben*; pročez není potřebí, aby knihy bohoslužebné se někdy přepracovávaly. Kdyby ale církev svatá latiny zanechala a všudy jazyk mateřský zavedla, musily by se posvátné knihy co do řeči a slohu skoro každým stoletím změnovati a znovu vydávati, čímž by pozbyly *vážnosti*, která se zakládá právě na jejich křesťanské starobylosti. Mimo to snadno i věřící mohli by knihy ty i v podezření vzíti, že opisováním takovým v nich buď neopatrností něco vynecháno, aneb z úmyslu něco zjinačeno bylo, což by jen nedůvěře a mnohým zmatkům dvěře do kořán otvíralo.

2. Zachovává se tím právě, že se po všech zemích, v celé církvi jazyka vymřelého užívá, *jednota a svornost* v službě a účtě Boží a u víře.

Nábožný katolík šťasten jest zajisté, když přijde do krajín vzdálených, služby Boží týmže jazykem tam slyší konati, jakož v otčině své; mimo to kněz každý pohodlně může všudy mši svatou sloužiti atd.

3. Dále dle svědectví sv. Basilia, církevního učitele ze IV. století, řeči touto, ježto není obecná, vznešená a hluboká tajemství Boží veliké vážnosti a účtivosti nabývají, tak že ovědněti a v potupu

přijítí nemohou u těch, kteří proti výstraze sv. Pavla „více chtějí viděti, nežli mohou rozuměti. (Řím. 12, 3.)

II. Zvláštní liturgika.

§. 16.

1. O mši svaté vůbec.

Ježíš Kristus dobrovolně obětoval se za nás Otci svému nebeskému, On hříchy naše vzal na sebe a snášel vše *sám*, což jsme *my* trpěti měli. Tím smířil nás s Otcem nebeským a dobyl nám zas Jeho milosti a lásky. Avšak předobrá Spasitel až posud ještě jest naším prostředníkem u svého Otce, jemuž se den co den, z lásky k nám za obět vydává. Abychom totiž nikdy na to nezapomínali, co pro nás Kristus učinil, a měli netoliko *trvající památku lásky a přehořké smrti jeho*, nýbrž i účastenství všech těch zásluh, jichž nám vyzískal smrtí svou na dřevě kříže, ustanovil Kristus u poslední večeře *oběť nekrvavou, mši svatou*, kteréžto oběti již v starém zákoně předznamenný obraz máme v oběti Melchisedechově. Proměniv totiž chléb a víno v tělo a krev svou, přikázal učeníkům svým, „*aby totéž činili na jeho památku.*“ (Luk. 22, 19.)

A že apoštolové slovům těmto dobře porozuměli, a onu oběť nejdražší v skutku konali, toho snadno lze se dočísti v Skutcích Apoštolských, jež dosvědčují v k. 2, 42, „že trvali v sdílnosti lámání chleba a v modlitbách.“ A sv. Pavel píše: „Máme oltář, s něhož nemají moci jísti ti, kteří stánku slouží.“ (Žid. 13, 10.) Měli-li ale oltář, měli zajisté také oběť; neboť oltář vyznamenává místo, kdež se oběti konají.

A v skutku nalézají se až posud v Římě dřevěný onen oltář, na němž sv. Petr a nástupcové jeho, římscí biskupové, až do času sv. Silvestra oběť mše sv. sloužili.

Jako svatí apoštolové, tak až posud biskupové a kněží chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista proměňují a nejsvětější tuto oběť den co den konají, aby se tím:

- a) *Bohu slušná a dostojná pocta vzdávala*, ježto ničím nemůže tak oslaven býti jako obětí těla a krve Syna svého;
- b) *aby Bůh hříchy našich rozhněvaný opět udobřen a smířen byl*; neboť pro nestihlé zásluhy Beránka nejsvětějšího, pro jeho smrt a utrpení bývá Otec nebeský nám lhostejným a trestu hodným milostiv.
- c) *Církev katolická koná oběť mše svaté i proto, aby nám na Bohu potřebných dobrodiní a milostí vyprosila*; jakož i
- d) *na poděkování za všechna dobrodiní obdržaná.*

Poznámka. Mše svatá může se Bohu toliko obětovati; jestliže se ale ke cti svatých koná, připomínáme sobě jenom, že Bůh vlastně původce jest svatosti jejich, a prosíme jich, co miláčkův Božích, za přimluvu, aby oběť naše nám ku spasení sloužila.

§. 17.

Mše katechuμένων v církvi prvotní.

Za prvních časů církve křesťanské často se stávalo, že již dospělí židé a pohané ku Kristu se přihlašovali, žádajíce sobě křtu svatého. Než ale lidé takoví ke křtu svatému připuštění bývali, dříve na *cvičení křesťanské* ku kněžím k tomu zvlášť ustanoveným choditi a mnohým zkouškám

se podrobovati musili; i slouli *cvičenci* (catechumeni). Bylo jim dovoleno po celou dobu takového přípravy do chrámu Páně choditi a přitomnu býti slavení oběti oltářní, avšak jen první částce. Po evangelium totiž, kteréž druhdy biskup stojí u oltáře, nebo s trůnu svého, spasitelným povzbuzováním je protkávaje, vykládal, museli chrám opouštět. K tomu vybízel jich vždycky jáhen slovy *Ite* (jděte) *missa est*, (neboť nyní nastane mše pro věřící.)

Nyní není již více takového oddělování, ale k lepšímu porozumění některých obřadův i o tom věděti třeba.

Dokud totiž onino *cvičenci*, kterýmž se nedostávalo ještě dokonalé známosti o oběti mše svaté, v kostele trvali, zastřen byl oponou před očima jejich na oltář kříž svatý, aby snad jim nebyla dána příležitost ku pohoršení. Takového tajemní připomíná nám až dosud obyčej, že kalich až k obětování zahalen bývá.

§. 18.

Proč zavedla církev katolická u mše
svaté rozličné obřady?

Oběť mše svaté záleží vlastně jen ze čtyř hlavních částek, jež jsou:

Evangelium, obětování, pozdvihování a přijímání. Avšak církev svatá hned za prvních časů k těmto částkám mnohé jiné významné obřady připojila, a sice ze příčiny velemoudré.

V starém zákoně kněží židovští jen zvířata rozličná a některé plodiny obětovali, a předce zřejmě ustanoven byl řád, jakým by se to stávati mělo, a sice ve třetí knize Mojžišově, jenž sluje Leviticus (kap. 1—7.) Ježíš Kristus přikázal ale církvi své, aby mnohem vznešenější oběť, nežli bývaly

židovské, konala, totiž oběť svého nejsvětějšího těla a krve ve způsobách chleba a vína: pročej tajemství toto nanejvýš oslavovati dlužno. Chtíc toho dociliti přidala církev sv. k tomu, čehož Ježíš sám u proměňování chleba a vína šetřil, ještě některé krásné obřady, jež každého pozorlivého katolíka vzdělávají a ku rozjímání nábožnému mocně podněcují. Svatý apoštol Pavel napsal křesťanům Korintským (I, 14, 40): *Všecko poctivě, a podle řádu ať se děje*; a tak se to stává i u oběti této; věřící mají takorka ustavičně trpícího svého Spasitele před očima, jen když na všecko, což se u oltáře na něm děje, bedlivý pozor mají.

Jednotlivých obřadův u mše sv. děj a výklad.

§ 19.

A. Č á s t p ř í p r a v n á.

a) Kněz oděn rouchem mešním (ornátem) kráčí k oltáři, a postaviv tam kalich, dolů zase sestupuje až ke stupni poslednímu, na význam své nejhlubší *pokory*. Pak začíná mši svatou znamením sv. kříže, projevuje tím, že se táž oběť dítí bude nekrvavým způsobem, jižto Ježíš Kristus na dřevě kříže krvavě vykonal. Napotom modlí se střídavě s ministranty, kteřížto místo věřících zastupují, 42tý žalm, jenž mocně povzbuzuje ku *pokoře* a k *důvěře* v Boha. Na to říká *obecnou zpověď*, v níž žaluje na sebe Bohu a všem přítomným ze své hříšnosti, prose zároveň blahoslavené *Panny Marie, všech Svatých* a *všech přítomných věřících* za přimluvu u Boha. Na znamení pokorné skroušenosti a srdečné lítosti bije se třikráte v prsy. Totéž činí i ministrant ve jménu shromážděného lidu. Potom žádá kněz Boha za odpuštění hříchů

svých a všeho lidu i vstupuje vzhůru, a pokloniv se u prostřed oltáře, vzývá svaté, jichž ostatky tam se chovají, aby za něj u Hospodina orodovali; při čemž i oltář libá. Políbení jest znamení *pokoje, smíření a lásky*.

b) Kráčeje na levou stranu oltáře (kterouž snadno poznáme, myslíme-li sobě kněze k lidu obráceného), modlí se *introit*. Jsou to některá slova z písma svatého, obyčejně z žalmů vzatá a okončená chvalořečí: *Sláva Otci, Synu* a t. d. Druhdy zpíval se onen žalm v tu dobu, co zatím lid do chrámu vcházel, odkud to latinské *introitus* = vcházení.

Poněvďž na každý den a každý svátek zvláštní mše jest ustanovena a za tou příčinou i zvláštní *introit*, mají některé mše a neděle dle prvního slova z *introitu* svůj název, ku př. neděle *oculi* = 3tí neděle v postě; *laetare* = 4tá v postě; *judica* = 5tá neděle v postě; *rogate* = 5tá neděle po velikonoci; *requiem* = mše za mrtvé; *rorate* = mše adventní atd.

c) Po *introitu* připomíná sobě kněz svou nehodnost, nuznost a od Boha odvislost, a volá vraceje se do prostřed oltáře střídavě s ministranty z hlubokosti srdce svého o smilování a milosrdenství Boží slovy: *Kyrie eleison* (Pane smiluj se nad námi, Kriste smiluj se nad námi.)

d) Hledí-li nyní kněz na znamení svatého kříže a čítá-li tam o lásce Otce nebeského k nám, který Syna svého na smrt vydal, aby žádný, kdož v něj věří, nezahynul: ihned srdce jeho naplňuje se nadějí, že Hospodin volání jeho vyslyšel a nad ním a lidem přítomným se smiloval; pročez pln srdečné radosti a vroucí vděčnosti *chválí a velebí Boha* z toho chvalozpěvem anjelským (*doxologia*): *Gloria in excelsis Deo*... *Chvála Bohu na výsosti a pokoj na zemi lidem dobré vůle* (jichžto vůle s vůlí Boží ve všem se

srovnává). V adventní, postní, a v jiný čas kající, aneb koná-li se mše za mrtvé, nezpívá církev radostný tento chvalozpěv.

e) Obřadník *líbá nyní oltář*, obrací se k věřícím a *roztahuje ruce své*, jakoby dle příkladu Spasitelova všecky k srdci svému chtěl přivínouti, říká při tom: *Dominus vobiscum* (Pán s vámi), načež posluhující odpovídá: *Et cum spiritu tuo* (I s duchem tvým). Biskup říká: *Pax vobis* (Pokoj vám). Pozdravení toto *prastaré* jest, neboť již Gideona soudce (Soudc. 6, 10) a matku Páně (Luk. 1, 28) pozdravil právě tak anjel; jest ale také *překrásné*, obsahující v sobě přání obapolné, aby Všemohoucí kněze a věřící osvěčoval a v dobrém posilňoval.

f) Navrátiv se opět na levou stranu oltáře, přednáší Bohu modlitby a prosby, jež slují *collectae*, t. j. sebrané, aneb ve jménu veškerého shromážděného lidu projevené žádosti. Poněvadž tu prosí kněz za dary *všem* lidem potřebné, vybízí všecky, aby se spolu modlili, slovem „*Oremus*“ (modleme se). Někdy provázejí modlitbu tuto ještě některé jiné, kteréž nazýváme *commemorations* — soumodlitby.

g) Po modlitbách těchto kněz čte *epištolu*, t. j. vyňatek z některého listu apoštolského, aneb z knihy moudrosti, přísloví, neb z některého proroka atd. (lectio, čtení), načež zavzní odpověď: *Deo gratias* (Bohu díky vzdávejme, že nás apoštoly a proroky svými poučiti ráčil). Potom čte se postupní modlitba, *graduale* řečená, protože v tu dobu jáhen po stupních vzhůru jde, aby obdržel od kněze požehnání ku čtení sv. evangelia. (Koná-li se pobožnost za zemřelé, aneb v čas kající, sluje modlitba ta *tractus*, táhlozpěv).

§. 20.

B. Evangelium. — Credo.

Když ministrant knihu mešní na stranu pravou přenáší, *prost obřadník u prostřed oltáře Boha za milost*, aby čtení svatého evangelia jemu i věřícím bylo prospěšno.

Znamenaje napotom sebe i knihu znamením svatého kříže, čte vyňatek z některého evangelisty pro ten právě den ustanovený. *Lid poslouchá stoje, a sice proto, aby pozornost a úctu svou k slovu Božímu na jevo dal; pak aby ukázal ochotnou vůli ku plnění všeho toho, k čemuž tam Kristus nabízí; konečně aby osvědčil, že hotov jest, učení Kristovo nejen před celým světem vyznávat, nýbrž i životem svým hájiti.* Pročež také vojínové zbraně se uchopují a údové duchovních řádů rytířských meč obnažený drží.

Přečta kněz sv. evangelium *libá knihu, a je-li mše slavná, okuřuje ji vonným kadidlem, a to vše na znamení lásky a uctivosti, v kteréž učení to a jeho původce míti dlužno.* Za starých časův dávali si přítomní vespolek políbení pokoje; nyní volají na poděkování ústy přísluhujícího: *Laus tibi Christe* (Chvála tobě Kriste).

V evangelium svaté *věřiti* povinností jest každého člověka, protož také po evangelium hned následuje *Credo*, t. j. vyznání víry. (Věřím v jednoho Boha a t. d.) Pronášeje slova: *Vtělen jest z Ducha svatého, narozen z Marie Panny, a člověkem učiněn* (Incarnatus est), kleká kněz na znamení své nejhlubší úcty ku vtělenému Ježíši na pravé koleno; na den zvěstování panny Marie a na hod Boží vánoční na obě kolena kleká.

§. 21.

C. Obětování (Offertorium).

Víra naše má býti živá, t. j. má se skutky objevovati. Hned *po Credo obětuje* tedy kněz, odhaliv dříve kalich, chléb a víno Hospodinu za hříchy své a všeho lidu. Za starých časův věřící přinášeli v průvodu okolo oltáře dary hojné (nyní tak zvaná *offěra*), z nichž oddělil jáhen tolik chleba a vína, kolik stačilo ku přijímání a k tak nazvané hostině lásky (*agapae*), ustrojené pro chudé; ostatní kněžím ku výživě sloužilo. Později dávali pobožní křesťané kněžím místo takových darů peníze s tou prosbou, aby na jejich úmysl mši sv. sloužili, odkud mešní *stipendia* původ svůj vzala.

Takovýmto darem *nemůže sobě ale žádný mši sv. snad koupiti*, jak to mnozí nepřátelé naší církve kněžím vytýkají; neboť oběť tuto nemůžeme ani vším zlatem a stříbrem zaplatiti. Úplatek ten jest jen dobrovolný a upřímný dar knězi k tomu cíli daný, aby u oběti mše sv. za někoho se modlil a jeho potřeby Bohu přednášel.

Není to tedy nic neslušného, ano dárce takový jen osvědčuje, jak šlechetně smýšlí, ježto rád a ochotně k obživě duchovního dle možnosti přispívá, jsa pamětliv slov sv. Pavla, píšícího, že „ti, kteří evangelium zvěstují, také z evangelia živi býti musí, a kteří oltáři slouží, že i s oltářem díl mají.“ (1 Kor. 9.)

K oběti oltářní bere se chléb *pšeničný, nekvašený*, a víno čisté, *nepřipravované*, z vinných hroznů vytlačené. Přiměšuje se k vínu něco vody, poněvadž i Spasitel u poslední večeře tak učinil, a pak i proto, že mu z probodeného boku na kříži krev vytekla s vodou smíšená.

Potom myje kněz ruce své, čehož z počátku potřebí bylo, ježto přijímáním darů obětních a jich oddělováním snadno ruce nečisté míti mohl; nyní bývá tím upamatován, že čistým srdcem obět tuto konati má. U prostřed oltáře prosí v hluboké pokoře Trojjediného Boha, aby obět tuto milostivě přijal, a obrací se k lidem, vyzývá je slovy „*orate fratres*“ (modlete se bratři), aby úmysl svůj spojili s úmyslem jeho, tak aby obět ta Nejvyššímu příjemna byla. Napotom modlí se obřadník *modlitbu tichou, soukromnou* (*secreta*), ku kteréž nevybízí věřící slovem „Modleme se“ poněvadž nyní každý ve svých *zvláštních* potřebách v tichosti prosby své k Bohu má zasýlati.

§. 22.

D. P o z d v i h o v á n í.

Jest to podstatná část celé mše svaté, pročež se k ní kněz mnohými modlitbami připravuje, a mnoho obřadů po ní následuje:

a) Napřed velebí a oslavuje kněz Boha vznešeným *zpěvem přípravným* (*praeformatio*), raduje se z toho již napřed, že za dar skrovný, Bohu obětovaný, věřícím jiný, nevýslovně dražší dar dán bude, že totiž Ježíš Kristus sám s nebe dolů na oltář sestoupí, aby se za pokrm duševní podal všem ve způsobě chleba a vína.

Pročež volá také s plesem velikým: „*Svatý, Svatý, Svatý, Pán Bůh zástupův! Plny jsou nebe i země slávy Tvé! Hosana na výsostech! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně! (Sanctus).*“

b) Na to prosí kněz, aby Bůh obět tu milostivě přijal, modlí se za veškerou církev, za *svatého Otce, za svého biskupa, za zeměpána*; neboť tito zvlášť po-

moci Boží potřebují, spravující jiné a pečující o jejich věčné a časné blaho.

Dále za ty věřící žijoucí se modlí, na jejichžto úmysl oběť mše svaté koná (*memento za živé*), a konečně za všechny přítomné. Aby pak modlitba jeho tím spíše vyslyšána byla, připomíná Bohu zásluhy blahoslavené panny Marie a ostatních Svatých, důvěrně na jejich přímluvu se spoléhaje.

c) Potom *vzkládá kněz ruce na dary obětné*, čímž se značí pravda potěšitelná, že Ježíš, jako za hříchy celého člověčenstva na kříži se obětoval, tak že i snímá je nekrvavou obětí mešní. Bera nyní obřadník chléb a víno do svých rukou a pronášeje táž slova, jichž Kristus užíval u poslední večeře, proměňuje je v tělo a krev Páně. Nezástává z chleba a vína nic, leč *zevnitřní způsoby* totiž podoba, chuť a barva, v nich ale žije *skutečně a podstatně* Ježíš Kristus co *Bůh a člověk*. Že však nám dlužno, Kristu v nejsvětější svátosti přítomnému slušnou čest a chválu vzdávati, *pozdvihuje kněz svatou hostii jakož i kalich s krví Páně*, sám pak první padá na svá kolena, aby se Kristu pokořil. Věřící bijí se v prsy, vyznávající tím, že jen hříchové naší příčinou byli smrti Kristovy.

d) Nyní koná kněz *za všechny zemřelé vesměs* modlitby a pak zvláště za ty, za něž modliti se požádán byl, aby jim Bůh milosrdným byl soudcem a z muk očistce aby je přijal do stanů nebeských (*Memento za mrtvé*). Po modlitbě této prosí Boha za všechny věřící přítomné, aby jim milostiv býti ráčil, a končí posléz prosby své nejvýbornější modlitbou, již nás sám Spasitel učil, a která v krátkosti vše do sebe zahrnuje, zač

v potřebách duševních a tělesných žádati máme (Pater noster).

e) Nyní dělí kněz svatou hostii na tři díly, jako Kristus u poslední večeře chléb lámal a svým učenníkům dával, uváděje sobě a všem přítomným na paměť, že tělo Kristovo zmařeno jest pro vykoupení naše. Napotom pouští jeden z těchto dílů do kalicha na znamení, že v každé způsobě celý Kristus živý, tedy Jeho tělo s krví sjednocené se přijímá. Před časy kněz jednoho z těchto tří dílů sám požíval, druhý pouštěl do kalicha, a třetí na kousky rozdroboval ku svatému přijímání věřících zdravých a k zaopatřování nemocných. Tehdáž ale byla hostie roztlesk veliký. Teď napomíná všech věřících k bratrskému milování a ku pokoji řka: „*Pokoj Páně budiž vždycky s vámi,*“ a bije se též třikráte v prsy prose Ježíše, Beránka Božího, aby nám dal milost svou a pokoj svůj, totiž plnost veškerého blaha.

§. 23.

E. P ř i j í m á n í.

Dříve než kněz tělo a krev Ježíše Krista přijímá, připravuje se k tomu třemi krásnými modlitbami, prose Boha rukama v pokoře sepiatýma za *pokoj církve svaté*, za *zproštění všech hříchův* a za *pomoc k ostříhání zákona Božího*.

Nyní běře velebnou svátost do jedné ruky, a druhou bije se v prsy a opakuje krásná, důvěry plná slova onoho pohanského setníka: „*Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale rci toliko slovem, a uzdravena bude duše má.*“

Pak přijímá kněz pod obojí způsobou, věřícím ale, kteří ve svátosti pokání hříchů a věčných

trestů se sprostili, podává tento pokrm anjelský toliko ve způsobě chleba.

Za prvních časů zpívali právě v tu dobu, když lid k stolu Páně přistupoval, na kůru píseň příhodnou, čehož posud památka se zachovala; jest totiž v missálu několik veršů z písma svatého, jež se nazývají *Communio*, a které kněz na levé straně oltáře (kamž ministrant knihu mešní již přenesl) čítá.

Je-li mše slavná, líbá kněz před svatým přijímáním oltář a pak pacifikál (ostatky Svatých v nádobce uschované), jež jáhen napřed jemu, pak ostatním přísluhujícím kněžím, napotom zastupci zeměpána nejvyššímu, totiž politickému úředníkovi, a konečně patronovi zádušninu podává. Dějeť se to proto, aby přítomní všickni upamátování byli, jak srdečnou lásku jedni k druhým v srdci svém chovati mají dle příkladu vyvolených Páně, jakož i prvních křesťanův, kteří u mše sv. lásku tu opravdovým bratrským políbením projevovali.

Vrátiv se kněz napotom do prostřed oltáře, líbá jej, a pozdraviv věřící jako obyčejně, modlí se zas na straně epištoly některé modlitby, jichžto obsahem mimo poděkování za obět vykonanou i všelijaké zvláštní i obecné potřeby jsou. Slujeť každá modlitba taková *Postcommunio*.

Posléz obrací se obřadník ještě jednou k lidu a pozdravuje jej slovy „*Pán buď s vámi*“, načež oznamuje, že obět již dokonána jest (*Ite missa est*). V čas kající říká kněz „*Benedicamus Domino*“ (*Chvalmež Boha*) což druhdy ohlašovalo, aby lid ještě v chrámu zůstal, že nastane ihned jiná pobožnost.

Konečně uděluje kněz přítomným požehnání a po něm ještě čte začátek z evangelia svatého Jana aneb některou jinou evangelickou částku.

Jindy uděloval biskup požehnání jen těm, kteří jeho zaň žádali; že pak jich bývalo někdy příliš mnoho, zavedeno jest požehnání celému shromáždění.

Poznámka. Mše sv. za mrtvé koná se na způsob přimluvy, aby Bůh dušem zemřelých pro zásluhy Ježíše Krista milostivým soudcem byl. Poněvadž celá mše tato znak smutku do sebe má, vynechává se vše, což se jindy na význam radosti a slavnosti koná, na př. Gloria, Credo a t. d. Místo „*Ite missa est*,“ jest slyšeti ku konci toužebné přání: *Odpočiňte v pokoji (Requiescant in pace)*, a kněz nežehná věřící, což odtud pochází, že před časy po mši té lid nebýval propuštěn, ani se ihned hodinky za zemřelého konaly.

§. 24.

Odpolední služby Boží.

Skutky pobožné, jimiž i druhou polovici dne nedělního a svátečního světití máme, jsou: *Křesťanské cvičení a požehnání* aneb *nešpory*.

Ve cvičení křesťanském vykládá a objasňuje kněz články víry a pravidla mravův důkladněji, než se to ve škole státi může. O *požehnání* říká kněz s věřícími litanii času přiměřenou a tak též modlitby, ku konci pak uděluje shromážděným buď s monstrancí aneb s ciborium požehnání.

Nešpory (z latinského *vesperae*) dějí se jen v znamenitějších chrámech, kde jest více duchovních. Mimo patero žalmův zpívá se též přiměřená píseň, po níž následuje chvalozpěv Panny Marie (*Magnificat*), v kteroužto dobu kněz všechny oltáře okurčuje na význam uctění Boha, jak se to již v zákoně starém stávalo, kdež každý den ráno i

u večer kadidlo se páliło před archou úmluvy. Posléze konají se ještě modlitby, a udělováním požehnání s nejsvětější svátostí oltární končí se celá ta pobožnost.

II. O svatých svátostech.

§. 25.

O svátostech vůbec.

Člověk sám sobě zůstaven nikdy by nemohl dosíci cíle svého, jenž jest *věčná blaženost*. Ježíš Kristus, znaje mdlobu a nedostatečnost naši, smi-
loval se nad námi, a přispěl nám slabým a křeh-
kým ku pomoci. On ustanovil jistá *viditelná*, smy-
slův našich se týkající znamení, jimiž se nám *milost neviditelná* uděluje, abychom ctně a svatě žiti,
a spasení svého dojíti mohli; nazýváme je *svátostmi*.
Ve svátostech nestihlé zásluhy Ježíše Krista, jichž
nám dobyl na dřevě kříže, jako v posvátné nějaké
nádobě uloženy jsou, onyť jsou praví prostředkové
našeho spasení, a to sice jen *pro Ježíše Krista*, anto se
moc a účinnost jejich nikoliv nezakládá ani na hod-
nosti posluhujícího, ani na víře a nábožnosti těch,
jenž je přijímají.

Mnohé z obřadův, jimiž se svaté svátosti udě-
lují, *Ježíš Kristus sám ustanovil*, chtěje tak víru,
lásku, důvěrnost, pokoru a vděčnost u lidí vzbuzovati a obživovati. Apoštolové udělující svátosti,
užívali týchž zevnitřních znamení, kteráž nebeský
mistr a učitel jejich nařídil; avšak z moci sobě
dané (Mat. 18, 18) jiné ještě pobožné řády za-
vedli, aby tak svátosti svaté oslavili, a věřící ku
větší pobožnosti povzbudili.

Jest *sedm* svátostí, totiž: Křest, biřmování, svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský. I poskytují člověku všeho, čehož mu k životu duchovnímu potřebí jest od věku nejtělejšího až do posledního vzdechnutí.

§. 26.

a) K ř e s t s v a t ý.

Nejprvnější a nejpotřebnější svátost jest zajisté křest; neboť „*nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha svatého, nemůže vejíti do království Božího,*“ jak sám Spasitel k Nikodemovi řekl. (Jan, 3, 5).

Jakýsi *obřad křestní* byl již u židův v obyčeji, neboť každý, kdož z pohanstva k jejich náboženství se přihlašoval, *vodou býval obmyt* na význam, že mu dlužno, zdržovati se všech oplzlostí, jež mu dříve byly dovoleny.

Taktéž *Jan, předchůdce Ježíše Krista*, všechny ty, kteří kázáním jeho pohnuti byvše polepšení života slibovali, *vodou obmýval*; však i toto pokřtění jen znamením jim bylo, že, jako sprostuje voda poškvrn tělesných, rovněž i oni napravením života k novému náboženství *Messiášovu* uzpůsobiti se mají. Křtil tedy Jan *vodou toliko*, aby zavázal přívržence své ku polepšení života, nekřtil *ale Duchem svatým a ohněm* (t. j. křest jeho neuděloval nadpřirozené milosti, která mocně duši proniká, hříchů zbavuje a k svatému obcování napomáhá).

Milost odpuštění hříchů a smíření s Bohem rozhněvaným zjednala nám jen obět Ježíše Krista na dřevě kříže, a milosti té nabýváme na křtu svatém. *Křest tedy, jež Kristus ustanovil*, působí odpuštění hřichu prvotního i všech jiných před křtem zpáchaných hříchů, onť osvobozuje nás od všechněch,

jak věčných tak i časných trestů, on nám navrácuje ztracenou nevinnost a činí nás učenníky Ježíšovými, údy jeho svaté církve, ano i Syny Božími a dědici věčného života a království nebeského.

Jest tedy *křest svátost, v které bývá člověk skrze vodu a slovo Boží od hříchu prvotního i ode všech jiných skutečných hříchů, jestliže se jich před křtem dopustil, očištěn, a v Kristu jako nové stvoření k životu věčnému znovu zrozen a posvěcen.*

Že Kristus v skutku křest svatý ustanovil, patrně z rozkazu, který dal náměstkům svým, když řekl: „*Jdouce po všem světě, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého*“ (Mat. 28. 19).

Poslušní jsouce slov mistra svého pokřtili apoštolové hned v Jerusalemě, když na ně sestoupil Duch svatý, na tři tisíce židův a pohanův, a udělovali na všech jiných místech svátost tuto těm, kteří učení Kristovo přijímali. Tak činili i jejich náměstkové. Stávalo se to ale dříve jen v jisté určité doby, zvláště před zjevením Páně, o svátcích velikonočních a svatodušních, pročež světi se voda křestní v sobotu před svátky oněmi.

Že však jest křtu svatého nevyhnutelně ku spasení potřebí — neboť dle výpovědi Kristovy „*jen kdo uvěří a dá se pokřtiti, spasen bude*“ (Mark. 16, 16), a poněvadž mnoho lidí již v dětinství umírá, křtívali biskupové, kněží a jáhnové i nemluvňátka každého času. Křest z potřeby může každý člověk udělovati, má-li jen úmysl, že chce podle ustanovení Kristova křtiti.

§. 27.

Jakým řádem uděluje se křest svatý?

Obřad od Ježíše samého co viditelné znamení svatého křtu ustanovený záleží v lití *přirozené vody*

na hlavu křtěnce a v pronášení slov: „*Já tě křtím ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.*“

Mimo tento podstatný obřad zavedla církev sv. ještě mnohá jiná obřadní jednání, kterými se důležitý děj onen oslavuje a zvelebuje.

Dělit pak se posvátné obřady, jichž se k oslavení této svátosti užívá, na *tři hlavní části*, totiž:

1. na obřady, jež se konají dříve, než nemluvnátko ke křtitelnici přineseno bývá;
2. na obřady u křtitelnice před křtem vlastním; a
3. na obřady po křtu svatém.

1. Má-li nemluvně od kněze pokřtěno býti, *nevstupují* s ním hned kmotrové do chrámu Páně, nýbrž čekají v *chrámové sínce* na křtitele na znamení, že žádný nepokřtěný není údem církve Kristovy, nýbrž křtem svatým teprv že jako nějakou branou do stánku Božího vkročuje.

Dítě drží buď kmotr neb kmotra na ruku. Úřad kmotrův zajisté velmi důležitý jest, jak již svatý Diviš Areopagitský o tom nás poučuje. Neboť „*kmotrové ve jménu dítěte Krista Ježíše vyznávají, za dítě slibují a svědčí; musí tedy i o to se starati, aby nemluvnátko někdy všecky ty sliby naplnilo.*“

Již v síni chrámové dává se dítěti jméno některého svatého neb světice Boží, aby mělo ve svém jmenovci zvláštního přimluvce u Boha, a pamatujíc po celý svůj život na jeho ctnosti, aby jimi se řídilo.

Napotom táže se kněz nemluvnátka: *Co žádáš od církve Boží?* načež ono ústy kmotrův odpovídá: *Víru, kteráž dává život věčný.* Má-li však víra komu dopomáhati k věčnému životu, musí býti *živá*, dobrými skutky, plněním zákona Božího se objevující, a za tou příčinou napomíná hned křtitel dítě: „*Chceš-li vejíti v život věčný, ostříhej přikázání;*“ a poněvadž ve dvou přikázáních: „*Milovati budeš*

Boha z celého srdce svého, ze vši duše své, ze vši mysli své, a blžního jako sebe samého,“ všechna ostatní obsažena jsou, vyznačuje křtitel slovy těmito křtenci hlavní zákon, ku kterémuž co vyznavač víry Kristovy neustále zřetel svůj obracet musí.

Plnití přikázání jest věc těžká, i potřebuje k tomu tedy člověk milosti Boží, jižto původce a dárce Duch svatý jest. Že pak ale Duch svatý nemůže tam přebývati, kdež sídlo své má duch zlý, *zaklíná kněz ducha zlého, aby ustoupil Duchu svatému, dýchaje třikrát v tvář křtěnátko* na znamení, aby přijalo Ducha svatého, jako jej pán Ježíš vdechnutím apoštolům svým udělil (Jan 20, 22). Ač církev sv. takové zaklínání předepsala, neučí nás tomu, jakoby *nepokřtěný člověk skutečně musel zlým duchem posedlý býti*; avšak jest dojista, hříchem jsa poškvrněn, jeho poddaným. Modlitba kněžská směřuje aspoň k tomu, aby od křtěnce všechno lákání ďábelské vzdáleno bylo.

Duch svatý přebývá ale jen v srdci nábožném, protož *dělá křtitel dítěti kříž jak na čele tak na prsou* na upamatování, že není dosti učení Kristovo rozumem toliko pojímati a nikdy se za něj nestyděti, nýbrž že i potřebí, *v srdci je chovati*, původce jeho, ukřižovaného Ježíše vroucně milovati a všechnu svou naději v něj vzkládati.

Znamení svatého kříže znamená kněz potom ještě vícekrátě dítě, chtěje tím naznačiti, že všeliký spasitelný účinek svátosti této založen jest na zásluze smrti Páně.

Pak následují *dvě modlitby*, v nichž kněz, vzkládaje na nemluvnátko ruce prosí, *aby je Bůh vzal pod svou ochranu*, aby mu přispěl svou pomocí k dosažení pravé moudrosti a ctnosti.

Na to klade křtitel trochu požehnané soli do jeho úst. Sůl činí všeliký pokrm chutným, a brání

tomu, aby tak snadno se nekazil. Pán Ježíš sám přirovnává ji k moudrosti. (Mark. 9.) Svěcená sůl vyobrazuje tedy *nebeskou moudrost*, k nížto vždy chuť a libost míti dlužno, aby nás ku pravému poznání a k zapírání sebe samých přiváděla, a všeho porušení hříšného chránila.

Na to se kněz opět modlí, aby *zlý a nečistý duch od nemluvnátka odstoupil*, a Duchu svatému místo učinil. Později ještě jednou *klade ruku na dítě* a prosí Boha, aby ke cti a slávě Boží a ku potěšení všech dobrých lidí rostlo, v spasitelné moudrosti každým dnem prospívalo, a toho toliko vyhledávalo, co se Pánu nejsvětějšímu líbí.

Nyní *dotýká se dítěte štolou* a dovoluje mu slovy: *Vejdi do chrámu Božího; abys mělo jednou podíl s Kristem ve slávě nebeské*, aby vkročilo do svatyně. Obřadem tímto ukazuje se, že má křestan proto zvláště do kostela choditi, aby pro život věčný se vždy schopnějším, Kristu podobnějším, a jeho svatých milostí hodnějším stával. Na cestě ze sínky chrámové ke křtitelnici modlí se kněz s kmostry *apoštolské vyznání víry* a *modlitbu Páně*, kteráž ze všech modliteb nejjádrnější a nejvýbornější jest. Druhdy museli dospělí křtěníci (catechumeni) oboje odříkávati, chtěli-li pokřtěni býti.

Apoštolské vyznání víry modlí se kněz proto, aby se ukázalo, že vstupuje dítě do církve, jenž pravé a totéž vyznává učení, které apoštolové hlásali; *modlitbu Páně* pak za tou příčinou, že se víra modlitbou mocně sílí a oživuje a že i ctnost jí velmi se rozmáhá.

2. Přijda kněz s dítětem ku křtitelnici, *dotýká se slinou svou uší a chřtípí jeho*. Činit tak za příkladem Ježíše Krista, kterýž také hluchoněmému prsty vložil v uši a plinuv jazyka jeho se dotknul.

(Marek, 7, 32.) K slovu pak *Effeta* (otevři se) otevřely se hned i uši jeho k slyšení, a rozvázán jest svazek jazyka jeho k mluvení. Kněz tak činí u dítěte, chtěje je povzbudit, *aby bylo horlivým posluchačem slova Božího, a nic aby nebylo čichu jeho příjemnější nad vůni dobrých činův.*

Prvé než křtí kněz novorozence, vyžaduje na něm, aby se zlého ducha výslovně odřekl, i táže se jeho tedy: *Odříkáš se ďábla i jeho skutků, i jeho pýchy zvláště?* A když se v tom místo něho kmotří zaručili, *maže jej svatým olejem katechumenův na prsou a mezi lopatkama.* Již pohané šerméře, když tito v turnovišti ke cti model svých divákům kratochvíli učiniti měli, olejem mazávali, aby posilnili jejich tělo a je obratnými učinili. Otcové církevní též olejem svěceným mazati počali lidi takové, kteří sobě žádali, aby ve společnost věřících křtem sv. přijati býli. Mazání toto druhdy a nyní děje se na znamení, že křesťan milostí Ježíše Krista dosti síly nabývá proti všem nepřítelům svého spasení, k nimž pak zvláště jeho tělesnost a prudký oheň jeho náruživosti náleží.

Napotom táže se kněz novokřtěnce, *zdali věří v Boha Otce, Syna i Ducha svatého, sv. církev obecnou, všech svatých obcování, odpuštění hříchů, těla z mrtvých vzkříšení a život věčný.* Jsou to hlavní články víry křesťanské, a na víře spočívá veškerý křesťanský život. K tomu když křtěnec ústy kmotrův odpověděl, že věří, táže se kněz dále, *chce-li pokřtěn býti,* aby tím ukázal, že církev svatá žádného k tomu nenutí, aby se přívržencem stal Ježíše Krista. Potom teprv leje jemu *přirozenou vodu na hlavu ve způsobě kříže,* říkáje: *Já tě křtím* atd.

V tomto velikém a slavném okamžení Duch svatý plností darů a milostí na křtěnce vylévá,

ont hned ospravedlněn bývá, synem Božím a údem církve učiněn a. poslušné službě Boží na vždycky odevzdán.

3. *Nyní maže křtitel dítě svatým křížmem na hlavě,* což mu připomenouti má, že se mu od této doby se vším právem jméno *křesťana* t. j. přívržence *Pomazaného* Páně přikládá, a že účasten jest královské a kněžské hodnosti jeho. Pak dává kněz pokřtěnému na hlavu *bílý vínek* na znamení, že svlekl se sebe starého hříšníka a nového člověka že oblekl, čistotu tedy a nevinnost nabytou že má zachovati po celý čas svého života.

Podává mu kněz též rozžatou svíci, kterouž místo něho kmotrové přijímají, čímž jej poučuje, že má je světlo Boží pravdy, tak živ býti musí, aby z vezdejšího obcování svého v každém okamžení Hospodinu počet šťastně vydati mohl, k čemuž nás Spasitel zvlášt podobenstvím o desíti pannách napomíná. Proto také pravi kněz: „*Přijmi lampu hořící, a zachovej křest svůj bez úhony.*“ „*Ostříhej přikázání, abys, když Pán přijde, mohl jemu vstříc vyjít*“ atd.

Nejposléze propouští jej slovy: *Jdi v pokoji, a Pán buď s tebou.*

Křest lidí dospělých slavnější jest. Tito, v svatém náboženství dokonale jsouce vycvičení, připravují se ku svátosti křtu řádným zpytováním svědomí, vzbuzováním lítosti, modlitbou a postem a přijímají obyčejně také hned po křtu nejsvětější svátost oltářní; pročež nemají od půl noci ničeho jísti a píti. Nejsou-li němí, odpovídají sami na otázky křtitelovy.

§. 28.

b) O svátosti biřmování vůbec.

Duch svatý, který sestoupil na apoštoly o letnicích v Jerusalemě, přislíben byl Ježíšem Kristem všem věřícím, aby je u víře a ve všem dobrém sílil. Pročež přikázal dojista Spasitel apoštolům, aby *vzkládali na pokřtěné ruce*, a nad nimi se modlili (viditelné znamení), tím že na tyto vyznavače učení Ježíšova Duch svatý s nebe sestoupí, aby jim darův svých udělil, jinak sice nemohlo by státi ve Skutcích Apoštolských:

„Uslyševše apoštolové, kteří byli v Jerusalemě, žeby Samářiští přijali slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana, kteříž přišedše modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého; neboť na žádného z nich ještě nepřišel, ale pokřtěni toliko byli ve jménu Pána Ježíše. Tedy vzkládali na ně ruce, a oni přijali Ducha svatého.“ (Skutk. 8, 14). A na jiném místě čteme: *„Pavel prosed vrchní krajinu, přišel do Efesu a našel tu některé učenníky, a řekl k nim: Přijali jste Ducha svatého? A když vzkládal Pavel na ně ruce, přišel Duch svatý na ně.“* (Skutk. apoš. 19, 1—6.)

Účinnivé toto vzkládání rukou na věřící, jež svatý Pavel jakožto svátostný obyčej hned po křtu svatém uvádí, ručí nám za božské ustanovení svátosti biřmování. Jako apoštolové, tak činí až posud řádní jejich náměstkové, totiž *biskupové*, a v čas nevyhnutelné potřeby i jiní kněží s povolením Římské stolice, i oni udělují svátost *biřmování*, v nížto pokřtěný člověk: *svatým křížem a slovem Božím posílen bývá*, aby věru svou stále vyznával, a podle ní žil byl.

Působí z nás tedy bířmování dokonalé křestany, onoť, jsouc vlastně doplňkem svatého křtu, uděluje nám potřebné posily u víře, abychom se svůdnými řečmi a zlými příklady nepřátel církve Kristovy nikdy nedali porušiti, nýbrž pravdu čistou srdnatě a vždy zastávajíce a ve ctnosti jsouce utvrzeni, abychom jen Božím zákonem život svůj řídili.

Druhdy bývali lidé hned po křtu svatém bířmováni, poněvadž se již dospěli a v učení křestanském vycvičení křtivali. Nyní ale uděluje se křest svatý hned nemluvnátkům, a taková nemožno hned *bířmovati*. Neboť dokud někdo neví, co za pravé pokládati má, nemůžeť u víře své *utvrzen býti*.

Pokřtěné ditky musejí se tedy dříve všem podstatným pravdám svatého náboženství, a tedy i tomu náležitě naučiti, jakou svátostí „bířmování“ jest, aby jí napotom u víře utvrzeni byli. Ale i dospělí a v pravdách svatého náboženství dokonale vyučení katolíci v stavu posvěcující milosti musejí býti, aby mohli přijmouti bířmování, které ku svátostem *živých* náleží; neboť Duch svatý v čistých toliko srdcích se uhošťuje. Pročež zapotřebí jest, aby každý před svatým bířmováním se očistil ve svátosti pokání, a smířiv se s Bohem rozhněvaným, aby nejsvětější svátost oltářní přijal.

V chrámech biskupských každý rok se bířmuje o *svátcích svatodušních*, poněvadž doba ta na paměť nám uvádí, že i apoštolové o letnicích mocí Ducha svatého u víře posílnění byli. Vzdálenějším věřícím donášejí biskupové bířmování, cestujíce k nim také za tou příčinou (*o biskupských visitacích*), aby se přesvědčili, kterak se v různých farních osadách vede a daří duchovní správa.

I k bířmování *kmotrové* se berou, kteří co svědkové bířmovance k zmužilému boji proti hříchu a

světu slovem a příkladem vzbuzovati mají. Tito kladou jim pravici na pravé rameno, jakoby říci chtěli: Ručíme za to, že pevní zůstanou u víře ti, kteří posud podlé ní žili.

§. 29.

Jakým řádem uděluje se svátost
břimování?

Děj a výklad jednotlivých obřadův u sv. břimování jest tento: Biskup *vzkládá ruce na všechny břimovance*, což vyznamenává, že nás Ježíš Kristus přítomností Ducha svatého opatruje. *Modlí se dále*, aby Bůh na služebníky ty, jimž popřítí ráčil, že znovu zrození byli z vody a z Ducha svatého, a že se jim i hříchy odpustily, nyní také dary Ducha svatého vylil, a sice dar moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pobožnosti a bázně Boží.

Pak přistupuje ku každému zvlášť a dává břimovanci jméno nějakého svatého z téže příčiny jako na křtu svatém. Na to hned *maže čelo břimovance svatým křížem* v podobě kříže, říká: *Znamenám tě znamením kříže a břimuji* (potvrzuji, posilňuji) *tě křížem spasitelným ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.* Děje se to na čele, aby neohroženě vyznával učení Ježíše Krista a nikdy se nestyděl za svaté evangelium, neboť stud na čele nejpatrnější jest. Děje se to *ve způsobě kříže na vyznání*, že svátost tato jen na základě zásluh Ježíšových účinkuje, a mimo to že kříž čest a sláva jest křesťanův, v němž s apoštolem „*se chlubiti máme.*“ (Galat. 6, 14.) Děje se to *svatým křížem*, jež jest balšam s olejem vonným smíšený, na znamení, že milost Ducha svatého v duši křesťanské podobného cos působí, co vonný olej v lidském těle. Olej

táhne se do těla a činí je hebbým, měkkým, jemným a spolu i silným, vysílaje zápach líbezný: podobně i milost Ducha svatého křesťana schopným činí, aby obratně a mocně bojoval pro víru, a líbeznou vydával vůni všeliké ctnosti.

Potom dotýká se biskup tváří jeho prsty, jakoby mu dával políček, což mu připomíná, že jest povinností jeho, aby všeliká protivenství pro víru křesťanskou milerád a ochotně snášel.

Konečně dí biřmovatel k biřmovanci: *Pokoj s tebou*, čímž se značí, že pokoj Ducha svatého bude s ním, těšící jej u všech nesnázích.

Nejposléze dává biskup ode všech biřmovaných společně odříkati *apoštolské vyznání víry*, načež se ještě jednou za ně modlí, požehnání jim uděluje a pak je propouští.

§. 30.

c) O nejsvětější svátosti oltářní vůbec.

Všecky svátosti, jakožto prostředkové, jimiž se nám buď milost Boží uděluje, aneb se v nás rozmáhá, *svaté jsou: svátost oltářní jest ale nejsvětější*, neboť ona zavírá v sobě původce všech svátostí, Ježíše Krista. *Oltářní svátosti sluje* proto, že se chléb a víno na oltáři tělem Kristovým stává, pak též za tou příčinou, že se Ježíš v oltářní schránce, jakožto novozákonní manna, k občerstvování kajících duší ukrývá.

Ustanovení svátosti této vypravuje se nám v knihách nového zákona od evangelistů. Když totiž Ježíš naposledy večerel s učenníky svými, chléb vzal do svých rukou, dobrořečil, lámal a dával jim řka: „*Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé.*“ A vzav kalich vínem naplněný, díky činil a podával

jim řka: „*Pijte z tohoto všickni, neboť to jest krev má, kteráž za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.*“ Jest tedy Ježíš Kristus ve svátosti oltární v skutku přítomen s přesvatým svým tělem a s předrahou krví svou, jako Bůh a člověk, opravdu a podstatně a to v každé částce, byť by byla sebe menší, a sice od toho okamžení přítomen jest, v kterémž kněz slov od něho samého pronesených užívá. Poněvadž Kristus apoštolům velel, aby, co on s chlebem a vínem činil, — oni také činili, oprávnil je k tomu, aby všemohoucími jeho slovy, chléb a víno v jeho pravé tělo a v pravou krev proměňovali. Rozkaz tento plnivali hned svatí apoštolové, a plní jej až dosavád jejich náměstkové, biskupové a jich pomocníci, kněží, kdykoliv slaví oběť mše svaté.

Než i tenkrát, když se svátostná ona proměna na oltáři děje, nevidíme ani těla ani krve Ježíše Krista. Co chlebem a vínem bylo, má i po svém v pravé tělo a v pravou krev Páně proměnění ještě způsobu chleba a vína, t. j. podržuje neustále chuť, barvu, podobu a jiné vlastnosti. Tot ovšem tajemství rozum náš přesahující; avšak velmi mnoho jest věcí, jichž rozum lidský nechápe, a přede nic o tom nepochybuje, že zde v skutku jsou. Ne oko tělesné, nýbrž oko víry spatřuje Ježíše v oltární svátosti přítomného. My dosti máme na vlastním jeho slibu, že chce po veškeren čas přebývati prostřed nás a na jeho slovu: „*To jest tělo mé, to jest ten chléb, který s nebe sstoupil; kdo chléb ten jí, živ bude na věky.*“ Chceme-li Krista celého přijímati, postačuje jen jedna způsob; neboť ve způsobě chleba živé tělo Ježíše Krista přítomno jest, tedy i jeho krev i jeho duše. On sám nazval se chlebem živým (Jan. 6, 51) a svatý Pavel praví o něm:

„Kristus jednou vstav z mrtvých, již více neumírá.“
(Řím. 6, 9.)

Za prvních časů podávala se sice i věřícím nejsvětější svátost v obojí způsobě, avšak postupem času církev z velemoudrých příčin ustanovila, aby kněz obětující toliko tělo Kristovo ve způsobách chleba a vína přijímal, ostatní lid ale jen ve způsobě chleba. Příčiny takové byly:

1. Povstali kacíři, kteří tvrdili, že jest ve způsobě chleba jen tělo, a ve způsobě vína jen krev Páně. Chtíc tedy církev svatá poučiti nás, že i v jedné způsobě, ano i v nejmenší částce, *celý Kristus* přebývá, zavedla podávání nejsvětější této svátosti v jedné toliko způsobě.

2. Mnohým lidem chuť vína odporna jest; a kdyby ani toho nebylo, štilil by se mnohý pít z téhož kalicha po jiném, zvláště kdyby na něm nějaký neduh pozoroval.

3. Není v každé krajině dostatek vína; i nedala by se nejsvětější svátost ve způsobě vína na každém místě dlouho uschovati, aby v krátkem čase (způsobá vína) nevzala porušení.

4. I kdyby se největší opatrnosti šetřilo, vylila by se začasť z kalicha nějaká kapka na zemi, čímž by se svátost tato zneuctila.

První křesťané přijímali *vždycky, kdykoliv se večeře Páně slavila, všickni velebnou svátost oltářní*. O horlivosti takové lze se dočísti v dějinách církve na mnohých místech; později však zmizela horlivost ona, a sice tak, že na všeobecném církevním sněmu *Lateranském* l. P. 1215. za papeže *Innocence III.* odbývaném, přikázáno bylo, *aby každý, i ten nejvulažnější katolík, aspoň jednou v roce svému knězi se zpovídal, a v dobu velikonoční (od popeleční*

středy až k nejsvětější Trojici Boží) *velebnou svátostí přijímal*. Kdož neostříhal příkázání toho, nesměl účastným býti služeb Božích, ano i po smrti odpřen mu býval pohřeb dle způsobu církevního.

§. 31.

Jakým řádem uděluje se nejsvětější svátost oltářní?

Děj a výklad jednotlivých obřadův, jakéž konají se, kdykoliv velebná svátost tato věřícím se poskytuje, tento jest: Posluhující říká ve jménu všech věřících, kteří k stolu Páně přistupují, *obecnou zpověď* (Confiteor), načež kněz všemohoucího a nejvyššího milosrdného Boha prosí, aby jim odpustil všechny hříchy. Tu kommunikanti ještě jednou žel a lítost vzbuditi mají v srdci svém, ano povinnosti jejich, aby jako kající David neustále na paměti měli hříchy své. Na to ukazuje obřadník všem přítomným svatou hostií, užívaje slov sv. Jana Křtitele, Krista ohlašujícího: „*Ejhle beránek Boží, jenž snímá hříchy světa*“; napotom hned se setníkem pohanským třikráte říká: *Pane nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou* (srdce mého), *ale rci toliko slovem, a uzdravena bude duše má*. Slova ta každého mocně podněcují k živé víře a k pevné důvěře. Posléze klade kněz svatou hostií, učiniv jí dříve svatý kříž klečícímu soustolníku v ústa, řka: *Tělo Pána našeho Ježíše Krista uchovejš duši tvou k životu věčnému*.

Nyní povinností každého kommunikanta, aby dobře uvážil na mysli, koho v srdce své přijal a jaká se mu tím milost stala. Rozjímání takové pohnutkou mu bude, aby Kristu Ježíši za převléklé dobrodiní vroucně děkoval.

Maje pak ve svém srdci toho Pána, *kterému dána jest všelická moc na nebi i na zemi* (Mat. 28, 18) a v jehož jménu každé koleno klekati má, *nebeských, zemských i pekelných* (Filip. 2, 10), povinnen jest, jakožto hříšná nádoba, pokorně *Jemu se klaněti*.

Mimo to náleží na každého, v jehož srdci Kristus takřka trůn sobě vyvolil, aby se *Jemu obětoval*. A nejpříjemnější dar jest mu dojistá *duch přímý*, t. j. takové smýšlení a jednání, které se s nejštější vůlí Jeho srovnává.

§. 32.

d) O svátosti pokání vůbec.

Na křtu svatém slibuje každý člověk, netoliko že věří v Ježíše Krista, nýbrž že Jeho příkladu následovati, a učením Jeho se v životě bude spravovati. I bojuje v skutku mnohý proti *tělu a světu*; že však tělesná stránka u něj převahu má, klesá nezřídka, nešetře zákonův onoho náboženství, k němuž se na křtu svatém přihlásil, — on začasté *hřeší*.

Poněvadž však člověk hříchem Bohu poslušnosti vypovídá a proti němu takřka povstává, jej zneuctívá a svatým jeho zákonem pohrdá, zasluhujet zajisté, aby soudce tento nejvyšš spravedlivý, hřích na něm přísně pokutoval. Než pokutě takové možno mu vyhnouti se, a opět hříchův odpuštění a smilování u Boha dojíti. Jako totiž Ježíš Kristus sám hříchy odpouštěl, jako řekl nemocnému hříšníku na loži ležícímu: „*Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji*“; taktéž učenníky své k tomu oprávnil. Neboť po svém z mrtvých vstání navštívil apoštoly shromážděné a na modlitbě trvající, a pozdraviv je řekl: *Jakož Otec poslal mne, tak i já*

posílám vás. Potom dechl na ně, řka: *Přijměte Ducha svatého; kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, zadržány jsou.* Slovy těmito udělil Ježíš Kristus učenníkům svým u příčině odpouštění hříchů téže právě moci, kterouž sám od Otce nebeského byl obdržel.

Učenníci Kristovi v skutku moci této užívali, a odkázali ji zas svým nástupcům, biskupům a kněžím, kteří dle slov svatého Jana Zlatoústého *hříchy odpouštějí, když křtí, a když svátostmi sv. pokání a posledního pomazání posluhují.*

Nesmějít však biskupové a kněží dle libosti hříchy odpouštěti, nýbrž jen *opravdu kajícím* jich prominouti mají; a za tou příčinou zapotřebí jest, aby jim hříšník srdce své otevřel, a z hříchů svých skroušeně se vyznal, aby se *zpovídal.*

Vyznání to z počátku *soukromně* se dalo; byl-li ale hřích příliš hrubý a veřejný, nepostačovala k dosažení rozhřešení již soukromná zpověď, nýbrž požadováno bylo k napravení daného pohoršení, aby hříšník *veřejně lítost svou osvědčil*, a u prostřed lidu shromážděného se zpovídal z nepravosti své. Postupem času zaniklo však veřejné vyznávání, poněvadž jim mnozí hříšníci od zpovědi odstrašeni bývali, a *zpověď soukromná*, kteráž hned z prvu ustanovena byla, neustále až po nynější čas *trvá* se svátostí pokání, jejížto podstatnou jest částkou; a trvání takové dojista zřejmým jest důkazem jejího *Božského ustanovení.*

Hříchy může odpouštěti každý řádně svěcený kněz, je-li k tomu od biskupa svého oprávněn. Oprávnění takové sluje *jurisdictio*. Každému biskupovi přináleží ale právo, aby svátostní odpouštění některých těžkých hříchův v diécesi sám sobě ponechal, což slove *výjem, reservace* (*casus reservati*).

Stává se to proto, aby se vina hříšníku u vši své velikosti objevila, a jej za tou příčinou ku většímu pokání pohnula. Kněz podřízený nesmí hříšníka takového rozhřešiti, nýbrž posílá jej buď k biskupovi, aneb to jemu oznamuje sám písemně, aniž by koho jmenoval, vyžaduje sobě moci ku absoluci v jediném tom pádu. Je-li však milostivé léto, přestává takovéto obmezování zpovědníků, poněvadž tenkrát kajicnost hříšníků větší bývá, a pak přichází též v dobu takovou neobyčejně mnoho křesťanů ku zprávě Boží.

§. 33.

Jakým řádem uděluje se svátost pokání?

Jestliže hříšník po delší čas s pomocí Ducha svatého stav své duše řádně zkoumal (svědomí své zpytoval); když všech hříchů upřímně, srdečně, opravdu a dokonale litoval; když má úmysl nezvratný, že se polepší, že dle napomenutí Spasitelova sebe zapíráti, dle rady svatého Pavla „*statečně odpírati bude veškeré náklonnosti k hříchu*“:“ kleká u zpovědnice, a znamená se svatým křížem prosí napřed kněze za svaté požehnání, aby se ze svých hříchů dobře a zcela vyzpovídati mohl.“ I žádát kající velmi prozřetelně za přimluvu u Boha, ježto přetěžká jest práce, nahlížeti jasně do srdce svého a dokonale stav duše své posuzovati.

Dosáhna požehnání kněžského říká tak nazvanou *obecnou zpověď* (já bídny hříšník a t. d.) a pak žaluje na sebe zpovědníkovi ze všech hříchů tak, jak se po pilném zpytování svého svědomí za vinna byl uznal. Nemá tu však hříšník poklesky své tak jen snad vyčítati, jakoby vypravoval něco

lhostejného, nemá se ospravedlňovati a vinu svou snad na jiného uvalovati, nýbrž *pokory* tu a *upřímnosti* na nejvýš potřebí jest. Vyznání své zavírá kající opětným vzbuzením lítosti, a osvědčením pravého úmyslu, že se dle možnosti budoucně hříchův varovati bude.

Na to dává mu kněz spasitelné naučení, zmíňuje se o *prostředcích*, kterak by se hříchův vystříhati mohl, a přimluviv se za něj u Boha ve dvou modlitbách rozvazuje jej z trestů církevních, uděluje mu rozhřešení děláje nad ním svatý kříž a říká: *Já tě rozhřešuji ve jménu Otce, i Synu, i Ducha svatého*. Znamení svatého kříže zde značí tu pravdu, že odpuštění hříchův základ svůj má v záslužné smrti Ježíše Krista.

Církevní tresty za rozličné hříchy bývaly za prvních časů církve svaté velmi přísné, ano některé i na celý život se vztahovaly.

Pokuty takové byly mimo hojné a tuhé *posty*, *vyobcování ze středu věřících* ke službám Božím shromážděných, *odeprání milosti se svatými svátostmi spojených* a t. d. I musel takovýto pro hřích svůj z církve vyobcovaný kající napřed na biskupa s prosbou se obrátiti, aby jej do církve přijal, a tento mu teprv domlouval, a o tom, jakby se zachovati měl, jej poučoval. Rozecnávalo se *vícero druhů takovýchto kajících*, a sice:

1. *Plačící (flentes)*, kteří v předsíni chrámové stávali a vcházejících za přimluvu prosili, aby lhůta pro ně ustanovená zkrácena byla.

2. *Slyšící (audientes)*. Kající tito směli již do chrámu vstupovati, kdež na jistém pro ně již určeném místě mši katechumenů (až do Credo) přítomni byli; napotom museli chrám opustiti.

3. *Klečící (prostrati)*. Kajícníků třídy této dovo-
leno bylo, aby, když odešli z chrámu katechumeni
a slyšící, na kolenou klečíce tam zůstali, kdežto
biskup nad nimi se modlil a jim požehnání uděloval.

4. *Stojící (consistentes)*. Tito již přítomni byli
celým službám Božím a směli jako druzí kře-
stáné státi, nebylo jim ale dovoleno přinášeti obět,
aniž měli účastenství nějakého u večeře Páně,
dokud jim slavným způsobem rozhřešení nebylo
uděleno. Potom teprv uznávali je ostatní věřící
zase za hodny obcování církevního. Jestliže ně-
který káranec církevní obzvláště *příkladnou kajic-
ností* vynikal, aneb když přišel v nebezpečení
smrti, aneb když pokáním svým jiné na víru
obrátil, odpustili mu správci církve část trestů
církevních, což *odpustkem* (Indulgentiae) se na-
zývalo.

Jednali u příčině této zcela dle příkladu sv.
Pavla (Cor. 5, 2.), který *hříšníka Korintského pro
velikou nepravost dříve z církve vyloučeného brzo na-
potom po projevení hluboké lítosti do obce zase přijal*,
ačkoliv ještě delší čas pokutován býti měl.

Odpustky byly buď *plnomocné*, když se všechny
tresty, aneb *neplnomocné*, když se jim jen část
pokuty takové odpustila.

Když však zponenáhla pro vlažnost lidu tak
přísná kázeň nemohla zachovávána býti, správci
církve ji naprosto nezavrhli, nýbrž na místě trestů
tuhých jiné snadnější skutky kajicné ukládali, ja-
kověž jsou půst, almužna, modlitba a t. d.

Avšak trest *časný* na všeliký hřích od Boha
uložený zůstává na hříšníkovi i po zpovědi, i musel
by jej buď zde na světě, aneb v očistci přetrpěti,
kdyby mu církev svatá mocí Kristovou udělováním
odpustků jeho neprominula.

K dosažení odpustků potřebí jest, abyehom byli v stavu posvěcující milosti, a vše, čehož církve na nás vyžaduje, svědomitě vykonali.

1. *Poznámka.* Stává se často, že nemocný nejsa více schopen smyslů svých, nemůže se zpovídati, ačkoliv prvé žádost měl svátosti umírajících přijmouti. Takovému uděluje se tak nazvaná *generální absoluce*. Jestli to laskavá, důvěrná přímluva k Bohu za umírajícího, aby mu jinou cestou odpuštění hříchů dáti ráčil.

2. *Poznámka.* Zvláštní druh zpovědi jest *generální zpověď*, v nížto z hříchů se vyznáváme, jichž jsme se buď v celém životě a neb aspoň v znamenité jeho části dopustili. Jest zpověď taková těm zvláště prospěšná, kdož *novou nějakou dráhu života nastoupiti hodlají*; nevyhnutelně ale potřebná jest každému, jenž po delší čas *neplatně* se zpovídal.

§. 34

e) O svátosti posledního pomazání vůbec.

Spasitel nej-laskavější a na nejvš milosrdný, který v každé života potřebě nám ku pomoci přispívá, neopouští nás zajisté v době té důležité a strašné, když se na smrt ubíráme, a takřka na rozcestí jsme mezi časností a věčností; neboť tenkrát pomoci a posily jeho nejvíce nám potřebí jest.

Dobrotivý Pán zvláštní ustanovil *svátost*, již nám svatý apoštol Jakub takto doporučuje:

Stůně-li kdo z vás, uveďž kněží církve, nechť se modlí nad ním, mažíce jej svatým olejem ve jménu Páně. Modlitba vtrý uzdraví nemocného, ulehčí mu Pán, a jestliže v hříších jest, odpouštějí se jemu.

Ze slov těchto patrně vysvítá, že svatí apoštolové nemocné olejem mazali, nad nimi se modlili (nestalo se to dojista bez zvláštního od Pána jim daného plnomocenství), ano že i prikazovali, totéž činiti, kdykoliv se někdo rozstonal.

Mimo to poučuje nás sv. Jakub slovy oněmi také o působení takového pomazání nemocných. Odpouštějí se totiž ve svátosti této, kteráž vlastně doplněk jest svátosti pokání, všechny ty hříchy, z nichž se nemocný buď *zapoměl* *nebo nemohl zpovídati*. Dále dodává pomazání svaté nemocnému potřebné *posily proti útokům zlého ducha, proti přílišnému strachu*, jímž jej naplňuje blížící se smrt a úpomínka na soud.

Mnohdykrátě dosahuje nemocný svátosti touto i *tělesného zdraví*, když to Bůh dle své moudrosti za dobré uznává.

Poslední pomazání všem *těžce* nemocným se uděluje, nikoliv ale lidem zdravým, byťby v zjevném a patrném životě nebezpečenství byli, jako na př. vojinům v boji, aneb zločincům hrdla odsouzeným atd.

Dostačuje, když nemocný v jedné a v též nemoci jen jedenkrátě svátost tuto přijímá.

§. 35.

O obřadech, jimiž se poslední pomazání uděluje.

Svátost posledního pomazání jen velmi zřídka sama o sobě se uděluje, býváť obyčejně spojena se svátostí pokání a oltářní, což dohromady sluje *zaopatření nemocného* (totiž svátostmi umírajících). Proto zde také všechny obřady, jež se konají u zaopatřování nemocných uvedeme.

Přijda kněz do příbytku nemocného pozdravuje jej a všecky vůkol něho stojící slovy: *Pokoj buď domu tomuto a všem přebývajícím v něm.* Jsou to táž slova, jimiž apoštolové dle rozkazu Kristova vstupující do některého domu obyvatelům všeho dobrého na těle i na duši přáli.

Uděliv požehnání nemocnému a všem přítomným s nejsvětější svátostí oltářní *klade ji na stůl bílým rouchem pokrytý, na němž krucifix mezi dvěma svíčkama stojí.*

Napotom *pokropuje nemocného svčenuou vodou a modlí se,* aby vkročení jeho do tohoto příbytku nemocnému tak prospěšné a spasitelné bylo na duši i na těle, jakož ku pravému blahu sloužilo navštívení Spasitelovo churavé tchýni Petrově a nemocnému služebníkovi setníka pohanského.

Pokropením tímto nemocnému na paměť uvádí nevinnost, již byl na křtu svatém dosáhl, kterouž ale hříchy svými zase ztratil, povzbuzuje jej, aby kající slzy vyléval nad nepravostmi svými, jimiž by duše poškvrněná rovně tak obmyta býti mohla, jako tělo vodou očištěno bývá.

Na to zpovídá se nemocný, a kněz uděliv mu rozhřešení podává jemu tělo Páně ku posilnění na cestu do věčnosti, řka: *Přijmi bratře (sestro) na cestu (viaticum) pokrm Pána našeho Ježíše Krista, jenž tě doprovázej k životu věčnému.*

Teď klade na nemocného *pravici svou* a prosí Boha, aby na přimluvu svatých a anjelů, proroků, apoštolů, mučenníků a vyznavačů všeliké působení zlého ducha v nemocném utlačil. Pak *maže jej olejem nemocných,* jenž dobře naznačuje posilu a moc bolesti těla i duše zmírňující, *na očích, na uších, na chrátech, na ústech, na dlaních a na chodidlech,* poněvadž údy těmito člověk nejvíce hříchů se dopouští, uží-

vaje jich spíše ku zalíbení světskému než k rozmnožování cti a chvály Boží. Když pak údy tyto maže, říká pokaždé obřadník: *Skrze toto svaté pomazání a své nestihlé milosrdenství odpustiž tobě Pán, což jsi provinil zrakem, sluchem atd.* Pryštům a biskupům ruce svatým olejem mazány bývají, poněvadž dlaně jejich dříve již pomazány byly.

Posléze modlí se ještě kněz, aby Bůh spasena učinil tohoto služebníka, aby rány jeho zhojil a zlčil, aby jej zprostil všeliké bolesti duše i těla, a u vnitř a zevnitř jemu zdraví navrátíl. Konečně nad ním čině znamení svatého kříže loučí se s ním, a poroučí jej do ochrany Boží, načež jej ještě jednou svěcenou vodou pokropuje.

Poznámka. Pracuje-li nemocný k smrti, zvonívá se mu zde onde *umíráčkem*, čímž se vyzývají spoluvěřící, aby nábožně se pomodlili za šťastnou poslední jeho hodinku. Hned po úmrtí zvoní se ale vždycky, aby lehké odpočinutí dal Hospodin tomu, jenž právě skončil.

§. 36.

f) O svátosti svěcení kněžstva vůbec.

Vykoupení lidského pokolení Spasitel smírnou svou obětí na dřevě kříže dokončil. Nad to pak vyvolil sobě 12 apoštolů a 72 jiných učenníků, kteréž slovy i příklady vyučoval, a zplnomocnil je, aby smrt jeho smírnou a její ovoce věřícím oznamovali, aby církev jeho rozšiřovali, a její údy vše, co jim koli přikázal, zachovávatí učili, aby svátosti udělovali, a co postupem času za potřebné uznají, aby zaváděli.

Bylat to zajisté pro sv. apoštoly přetěžká úloha, kteráž daleko přesahuje jakoukoliv sílu lidskou;

pročež slíbil jim Kristus Pán, jako již dříve, tak ještě zrovna když chtěl na nebe vstoupiti, potřebné pomoci shůry, totiž Ducha svatého.

Vědouce svatí apoštolové, že sami, jakož i ti, kteří jim co pomocníci od Ježíše přidáni byli, *smrtelní* lidé jsou, a že církev Boží na sv. Petru vzdělaná jsouc až do *skonání světa trvati* bude, *přenášeli* moc od Krista sobě a svým pomocníkům ku prospěchu věřících udělenou *na jiné ještě lidi*, jakož je mistr jejich oprávnil, řka: *Jako otec mne poslal tak i já posílám vás*, t. j. jako já jsem dle vůle Otce nebeského zvláštní církev založil, a vás k tomu vyvolil, aby jste zastávali v ní úřad můj: *zplnomocňuji* nyní i vás, aby jste i vy takové služebníky ustanovovali, již by s vámi, a když vás více nebude, sami církev mou spravovali.

Apoštolové dle rozkazu Spasitelova vskutku některé muže, modlíce se a vzkládajice na ně ruce, dílem za své, dílem za náměstky ostatních učeníků k úřadu onomu posvěcovali.

Tak vyvolily Matěje za apoštola místo Jidáše; tak ustanovil sv. Pavel v Efesu Timotea a v Kretě Tita, odevzdávaje jim ve jménu Božím totéž plnomocenství, kteréž jemu od Pána Ježíše bylo pozůstaveno; a tak až do dnešního dne nástupcové svatých apoštolů, biskupové na jáhny, kněze a na jiné zase biskupy vzkládáním rukou a modlitbou moc duchovní přenášejí, udělujice jim ve svátosti svěcení kněžstva, *zvláštní tu milost Boží, aby povinnosti stavu svého ke cti Boží a ku spasení duší náležitě a svatě vykonávali.*

Stav kněžský zavírá do sebe *dvojitý řád, nižší a vyšší.*

Řád nižší, k němuž náleží *ostiaři, lektori, exorcisté a akkolyté (minoristé)*, od církve jest ustanoven.

Řád vyšší, kamž patří biskupové (jichž první papežem se nazývá), a pryštové od samého Ježíše Krista původ svůj má.

Jáhenství a podjáhenství k vyššímu sice náleží řádu, ale není od Krista ustanoveno.

Na počátku církve osoby stavu duchovního *světské* toliko byly (Petrínové), později teprv povstaly *řeholní* a sice mužského i ženského pohlaví.

§. 37.

Jakým řádem udělují se nižší posvěcení?

Kdož jsa dobré pověsti a života zachovalého stav duchovní sobě oblíbil, přistupuje k biskupovi, aby mu přede vším *vlasy na hlavě prostříhnul* (tonsura) a jej v rochetku, oděv to bohoslužebný oblekl.

Obřad tento připomíná *klerikovi* (mezi oudy stavu duchovního přijatému), že se nyní *marnosti světské vzdalovati* a jen službě Boží zcela oddávati má.

Mimo to uvádí mu též na mysl, že *oblekl člověka nového, dle Boha utvořeného v spravedlnosti a svátosti opravdové*, (Efezsk. 4, 24.) že má tedy pílén býti čistých, neúhonných mravů.

Nyní teprv uděluje se mu čtvero nižších posvěcení a sice:

1. *Ostiářství* (svěcení vrátných).

Bylot druhdy povinností ostiářů oznamování místa a času, kde a kdy se, zvláště v době pronásledování, služby Boží konávaly, dále museli chrámy otvírati a zavírat, posvátné věci v kostele čistiti, ke službám Božím a u služeb Božích zvoniti atd.

Potřebné moci k tomu uděluje biskup tím, že podává klerikovi do ruky *kostelní klíč*, kterýmž on dvěře chrámové otvírá, a pak že mu velí také *potrhnouti zvonkem*.

Zároveň ale napomíná jej biskup, aby nejen *viditelný chrám klíčem hmotným otvíral*, nýbrž že jemu i *chrám neviditelný, totiž srdce věřících klíčem dobrých příkladů otvíráti dlužno*.

2. Druhé z nižších posvěcení jest *lektorství* (svěcení čtenářův).

Lektorové v církvi ohlašovali vše, což věděti shromážděným potřebí bylo.

Zplnomocňoval je biskup k úřadu tomuto, když jim do ruky dal *knihu psaného slova Božího*, napomínaje jich také, aby, což z písmá sv. jiným sdělují, sami též ochotně plnili, a jako, předčítající něco v chrámě, výše stojí, tak aby též křesťanskou dokonalostí jiné věřící předčiti se snažili.

3. Kdož dosáhnouti má *exorcistství* (svěcení zaklínačův), dostává od biskupa *knihu zažehnávací* na znamení moci jemu udělené, aby nad lidmi zlým duchem trápenými pobožné modlitby říkal a je uzdravoval, v kostele aby o pořádek dbal, zvláště když věřící k stolu Páně přistupují, a kropicí vodu k jejich požehnání (posvěcení) aby uchystával.

Za našich časů neslyšíme sice, že by někteří lidé tak nešťastní byli, jako se v prvních dobách království Božího na zemi v hojném počtu nalézali, pročež napomíná církev svatá, udělující toto posvěcení, aby ten, kdož se exorcistou stal, bedlivě bděl sám nad sebou, a srdce své čisté choval veškeré poškrvy hříchu.

4. Poslední z nižších posvěcení jest *akkolytství*.

Úřad akkolytů v tom záleží, aby o světlo a o nádoby k službám Božím potřebné, jakož i o víno a vodu péči měli.

Pročež podává jim biskup, chtěje ukázati na budoucí jich práce, *svícen s rozžatou voskovicí a konvičky na vodu a na víno*, napomínaje jich zároveň, aby nejen v ruce světlo nosili, nýbrž plníce zákon Páně i *synové světla byli*.

Všecka tato posvěcení k tomu jen byla druhdy zavedena, aby se dostávalo vždy nábožných služebníků v chrámu Páně, kdykoliv se konaly nějaké posvátné obřady.

Nyní však dovoluje církev svatá, aby takovéto práce i *laikové*, lidé světští, obstarávali.

§. 38.

Posvěcení na vyšší řád kněžský.

Posvěcení na kněžský řád vyšší stává se jednotlivě, pokaždé mezi mší svatou (nižší řády udělují se na jednu).

Svěcenec mívá tu vždy planoucí svíčku, s kterouž i ku stolu Páně přistupuje, osvědčuje tím, že čím dále, tím horlivěji toužiti chce po světle pravé víry a dobrých skutků. Všickni ti, jenž vyšší posvěcení přijímají, odevzdávají se úplně službě církevní, a jsou zavázáni církevním zákonem k *zachovávaní ustavičné čistoty (coelibatus)* a ku *modlitbě tak zvaných duchovních hodinek*.

a) Kdož posvěcen býti má na vyšší řád *podjáhensství* (subdiaconatus), přibližuje se, oblečen albou podkasanou a humerálem, dalmatiku a manipul nesa přes levé rameno, svíci pak drže v pravici, k oltáři, kdež se biskup s ostatními přítomnými

kněžimi litanie ke všem Svatým modlí, žehnaje svěcence třikráte znamením svatého kříže.

Napotom jeho napomíná, aby dobře rozvážil, jak těžké jest břemeno, jehož nyní sobě dobrovolně žádá.

Dále uvádí mu na paměť, že bude jeho povinností, *kněžím a diakonům u oltáře posluhovati, kalich na starosti míti a epištolu věřícím ohlašovati*. Na význam práva k úřadu tomu podává mu biskup *prázdný kalich s patenou, konvičky a purifikatorium; pak zahahuje mu hlavu humerdlem, navléká mu manipul, odívá jej dalmatikou a odevzdává mu knihu epištolní*.

Konečně modlí se k Bohu, aby na novém tom subdiakonovi spočíval Duch svatý se všemi dary a sílil jej u vykonávání jeho povinností.

b) Má-li podjáhen na vyšší řád *jáhensství* posvěcen býti, kleká, přiodín co podjáhen, avšak bez dalmatiky, a máje v pravé ruce štolu, a v levé ruce svíci, před biskupa. Tento táže se všech přítomných, zdaž nepovažují onoho subdiakona za nehodna, jenž by vyšší důstojnosti dosáhl.

Když žádný proti němu nenamítá ničeho, poučuje jej o tom, což diakonovi vykonávati přináleží, že musí totiž *pryštovi neb biskupovi u oltáře přísluhovati, křtíti, kázati a tělo Páně podávati*.

Na to modlí se biskup *litanií ke všem Svatým* a žehná svěcence znamením svatého kříže, prose Hospodina, aby jej požehnáním svým posvětil a posílnil.

Na to biskup *pravici* na jeho hlavu *vzkládá*, řka: *Přijmi Ducha svatého ku pomoci v boji proti zlému duchu a ponoukání jeho, kterýmžto vzkládáním rukou již první jáhnové, a mezi nimi sv. Štěpán od svatých apoštolův na jáhenství posvěceni byli*.

Potom obléká biskup nového jahna *štolou* (která k pravému boku se sváže) jakož i dalmatikou, a uděluje mu *podáváním sv. evangelium* právo, aby u mše za živé i za mrtvé sv. evangelium čítal.

Posléze pomodliv se ještě jednou za něj k Bohu a napomenuv jej, aby hoden byl řádu svého, končí slavnost mešní.

c) Který jahen na *vyšší řád pryšta* posvěcen býti chce, kleká, přiodín co jahen, a nesa ornát přes rameno levé po epištole před biskupa.

Tento táže se přítomných, zdali jej znají co člověka neúhonných mravů, jenž by hoden byl takového důstojenství, aneb chtějí-li snad proti němu svědčiti. Na to vykládá mu, jak svaté jsou povinnosti pryšta, kterýž může *nejsvětější oběť mešní konati, všechny svátosti mimo břmování a svěcení kněžstva udělovati, a vůbec věřící v menším okrštku řídit i spravovati.*

Potom padá jahen na zemi, leže v hluboké pokoře na tváři své, načež biskup zas litanii se modlí ke všem Svatým na vyžádání jejich u Boha tak mocné přimluvy za něj. Teď *vzkládají biskup a všickni přítomní kněží ruce na jahna*, jenž se zatím vztyčil, po čemž modlitba a vzývání Ducha svatého následuje.

Nyní překládá mu biskup *štolu na prsou ve způsobě kříže*, řka k němu, že na sebe břemeno kněžského úřadu bere, to ale že ponese snadno, zahoří-li vroucí láskou k Ukřížovanému.

Svěcenec přijímá již roucho mešní (ornát), jehož zadní díl ale svinut jest.

Biskup nyní *maže mu dva hlavní prsty a dlaně posvátným křížmem*, modle se takto:

Pomazáním a požehnáním tím račiž Pane posvětit i požehnati těchto rukou, aby, cokoliv požehnají,

Bohem samým požehnáno, a cokoliv posvěti, Bohem posvěceno bylo ve jménu našeho Ježíše Krista.

Před obětováním podává svěcenec hořící svíčku biskupovi, načež mu onen dovoluje, aby se *dotknul kalicha s vínem a pateny s hostií* užívaje těchto slov:

Vezmi moc přinášeti Bohu oběť a slaviti mši, jak za živé tak i za mrtvé.

Od té chvíle čte novosvěcený pryšt s biskupem nahlas, za ním kleče, z missálu celou mši svatou.

Přijav od biskupa *políbení pokoje*, připomíná si, jak křesťané za prvních časů na znamení upřímné lásky jedni druhým polibek ten dávali.

Po přijímání biskupovu (ve způsobě obojí) přijímá hned i nový pryšt tělo Kristovo z jeho ruky, avšak jen ve způsobě chleba. Na to pronáší světitel táž krásná slova, kterýmiž Ježíš Kristus u poslední večeře laskavě oslovil učenníky své: „*Ne budu vás více nazývati služebníky, neboť služebník neví, co by pán jeho činil; ale nazval jsem vás přátely, neboť vše, cožkoliv jsem slyšel od Otce, oznámil jsem vám. Vy přátelé moji jste, učinite-li, cožkoliv já přikazuji vám.*“ (Jan 15, 14.)

Pak říká nový pryšt *apoštolské vyznání víry*, neboť maje jiným učení Kristovo hlásati, sám musí napřed u víře pevný býti.

Po vyznání víry přistupuje k biskupovi, který ještě jednou ruce na něj vzkládá, řka:

Přijmiž Ducha svatého, kterýmž odpustíš hříchy, odpouštějí se jim, kterýmž je zadržiš, zadržány jsou.

Týmiž slovy i Spasitel učenníkům moc onu udělil.

Pak *rozvazuje zadní díl ornátu*, neboť nyní dána jest mu úplná moc kněžská. Posléze *pojav biskup obě ruce nového kněze mezi své vlastní a tiskna je s důvěrností laskavou táže se jeho, zdali jemu a jeho nástupcům uctivost slibuje a poslušenství, a na*

odpověď: „*slíbují*“ libá jej s přáním: „*Pokoj Páně buď s tebou vždy*. Konečně napomíná ho biskup, aby úřad svůj svatě zastával, a uděluje mu pože-
hnání a napotom propouští jej.

§. 39.

Svěcení na biskupa.

Svěcení na biskupa mnoho obřadův obsahuje, kteréž vesměs významné jsou.

Stávat se svěcení toto arcibiskupem, někdy také biskupem u přítomnosti dvou jiných biskupů aneb aspoň infulátů.

Napřed čte se zvolení aneb aspoň potvrzení jeho papežem, po čemž zvolenec před světitelem u oltáře na vrchním stupni sedícím *přísahu skládá*, že setrvá v jednotě víry s církví svatou, že svatému Otci, jakožto řádnému nástupci svatého Petra vždy zcela oddán a věren zůstane, a že statečně a svědomitě hájiti bude práva biskupství svého.

Potom dává mu světitel rozličné *otázky*, učení víry a kázně se týkající.

Nyní teprv začíná světitel čísti mši svatou, kterou s ním zároveň, avšak u jiného oltáře zvolenec slouží (neobrací se ale nikdy k lidu.)

Po *epištole vykládá* mu světitel *důstojnost úřadu biskupského a svaté jeho povinnosti*.

Biskup totiž zároveň s ostatními biskupy a se svatým Otcem *stanoviti musí smysl článků víry a pravidel mravů*, jemu přináleží *rozhodovati v pochybnostech náboženských, udělovati svátost břimování a svěcení kněžstva, úřadování a mravů všech kněží ve své dicési pilně šetřiti a vůbec o to pečovati, aby se všechno dalo pořádně ku spasení věřících*.

Napotom *modlí se světitel*, co zatím zvolenec tváří k zemi leží, *litanii ke všem Svátým*, aby ti všickni za něj orodovali; načež *otevřenou knihu svatých evangelii na šíji a na hlavu jemu klade*, což znamená, že biskup zjevení Boží důkladně znáti a jhu Kristovu, o kterém se v knize té zmínka činí, příkladně se má podrobovati. Dále *vzkládají jak světitel*, taktéž přísluhující biskupové *ruce na hlavu zvolencovu* přejíce jemu, aby Duch svatý sestoupil na něj.

Teď ovazují zvolenci hlavu čistým bílým lněným vínkem, a světitel maže jeho pleš řka: *Budiž pomazána hlava tvá a posvěcena požehnáním s nebes k řádu biskupskému. Pak maže ještě sv. olejem přední dva prsty a celé dlaně rukou jeho*, čímž se jeho důstojnost a plnost milosti Boží označuje.

Nyní doručuje mu *žehnanou berlu*, kteráž povolání a moc biskupa vyobrazuje; pak mu navléká *požehnaný prsten* na znamení jeho s církví zasnoubení, a posléze dávají mu všickni tři biskupové *políbek* uznávající jej již za bratra svého.

Potom čte biskup nový se světitelem svým dále *mši svatou až k obětování*, kdež světiteli *dvě voskovice, dva chleby a dva soudečky vína* dle způsobu starobylého podává. Svátostná proměna chleba a vína v tělo a v krev Páně děje se pak od obou, jak světitele tak i nového biskupa *toliko jednou*, neboť z jedné svaté hostie oba jedí a z jednoho kalicha posvěceného pospolu pijí, na znamení, že jsou svorní a důstojností církevní sobě rovni.

Po posledním požehnání světitel biskupu *novosvěcenému infuli na hlavu dává a požehnané rukavice na ruce*, modle se, aby jej učinil Bůh u prostřed věřících slavným, odpůrcům pravdy strašným.

Konečně vedou jej k biskupské stoli, na niž dosedá a zároveň s ostatními biskupy Bohu slušně děkuje chvalozpěvem: *Te Deum laudamus* a t. d. (Tě Bože chválíme). Po skončeném chvalozpěvu novosvěcený biskup uděluje věřícím požehnání.

Poznámka. Požehnání uděluje lidu také *novosvěcený pryšt* po několik neděl, zvlášt v den prvotin kněžských (*primitiae*), kdež první mši svatou slouží, provázen jsa starším duchovenstvem z příbytku svého do chrámu Páně.

§. 40.

g) O svátosti stavu manželského.

Laskavý Spasitel, který všemožně o to se staral, aby církev svou vším opatřil, čímž by údové její v rozličných poměrech života potřebné milosti vždycky nabývali, nezapomenul dojísta na ty údy církve své, kteří v stav manželský vstoupiti míní, poněvadž velmi těžkými povinnostmi se zavazují.

Dlužno jim totiž starati se o potřebný chléb pro sebe, dále *dítky*, kteréžkoli se jim narodí, *slušně živiti a je dobře, ke cti a chvále Boží vychovávat, lásku a věrnost manželskou ustavičně zachovávat, všechno, dobré i zlé věci, vespolek snášeti a trpěti, a v ničem se neopouštěti, těla svá za chrám Ducha svatého považovati.* K tak důležitému a těžkému stavu zvláštní milosti Boží zajisté potřebí jest.

A proto povýšil Ježíš stav manželský, který od nebeského jeho Otce v ráji byl ustanoven, za *svátost*, jak o tom písmo svaté nás poučuje.

Sv. Pavel ve svém listu k Efesským na víru obráceným píše, že jest muž se ženou v takovém spojení, jako Kristus se svou církví. „*Ženy buďte mužům svým poddány jako pánu, neboť muž hlava*

jest ženy, jako Kristus hlava církve. . . . Muži, milujte manželky své, jako Kristus miloval církev, a vydal sebe na smrt za ní. . . . — Protož opustí člověk otce i matku svou, a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle. Tajemství to veliké jest, ale já pravím v Kristu a v církvi. (Efezsk. 5, 22.)

Dle uvedených slov velikého apoštola národů vyobrazuje tedy manželství mezi dvěma osobama uzavřené, úzké spojení Ježíše Krista s jeho církví.

Jako se ale Kristus spojil s církví svou pevným svazkem lásky nepomíjející, z kteréž ji posvětil a její údy očistil: rovněž tak i osobám křesťanským, vstupují-li v stav manželský, nadpřirozená pomoc shůry přichází, aby všechny povinnosti stavu svého věrně plnily.

Svatý Pavel napsal k Efezským, že *tajemství ono veliké jest*; taktéž Tertulian, kterýž v druhém století žil, zřejmě nazývá manželství *svátostí*, a svatý Augustin, kdekoliv o manželství mluví, vždy je *svátostí* býti praví.

Církev žádá na těch, kteří svátost tuto přijmouti chtějí, aby *nestávalo u nich žádné překážky*, kteráž by buď církevním zákonem aneb řízením zemským vyměřena byla. Pročež vyšetřuje dříve již farář, není-li spojení takovýchto zasnoubenců buď světským aneb církevním zákonem zapovězeno, a pak *prohlašuje* tento jejich úmysl za touže příčinou, aby totiž všechny překážky na jevo přišly, třikráte v chrámu Páně, a to pokaždé po veřejných službách Božích v neděli a ve svátek. Co se *pokrevenství a švakrovství* týká, může překážka ta z důležitých příčin zvláštním *povolením církevním* odstraněna býti.

Mimo to zapotřebí jest, aby ti, kteří řádně dítky vychovávají chtějí, svatého náboženství dosti

povědomi byli, o čemž se duchovní pastýř zvláštní zkouškou před oddavkami přesvědčiti hledí.

Konečně musejí snoubenci v bázni Boží, se srdcem všech hříchů prostým a dobře připraveným svátost tuto přijímati, aby se velikých těch milostí účastnými stali.

Platně oddává snoubence buď *ženichův* aneb *nevěstin farář*, s přivolením jednoho z těchto dvou může ale *každý jiný kněz* svátost tuto udělovati.

Chce-li kdo v čas zapovězený, totiž od první neděle adventní až do zjevení Páně, a od popeleční středy až do neděle provodní oddavky míti, potřebuje k tomu povolení biskupského, avšak i tenkrát jen v *tichosti* se to díti má.

§. 41.

Jakým řádem uděluje se svátost stavu manželského.

Jestliže dvě osoby pohlaví rozličného v stav manželský vstoupiti hodlají, přistupují, očistivše dříve a posilnivše duši svou svátostmi svatého pokání a těla Kristova, s dvěma svědky a s přátely k oltáři.

Tamt dlužno jim veřejně vyjádřiti se, že se z *dobré vůle*, *nikoliv z přinucení* berou; neboť přinucení bylo by hlavní překážkou oddavek, poněvadž od těch, kteří nepřilnuli k sobě pravou láskou, nelze nikterak očekávati, žeby ochotně po celý život rádi plnili tak těžké povinnosti. Mimo to trvá sňatek takový po celý život, pročež každý nenuceně v stav ten vstupovati má.

Obdržel-li oddavatel odpověď ku spokojenosti své, žádá na nich, aby podali sobě ruce, a slíb učinili, že až do smrti *pospolu chtějí setrvati, lásku a*

věrnost zachovati, sebe v ničem neopouštět, a vše, buďto dobré neb zlé a protivné, pospolu snášeti a trpěti.

I vyzývají také Boha Otce, Syna a Ducha svatého, aby jim k tomu dopomohl.

Napotom obvinuje kněz spojené jejich ruce štolou, řka: *Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj. Všemohoucí Pán rač vás spojit, já pak ze svého kněžského úřadu potvrzuji vás v tomto manželství ve jménu Boha Otce, i Syna i Ducha svatého; i činí nad nimi znamení svatého kříže, poněvadž všecka milost ve svátosti této účinkující jen v zásluhách Ukřížovaného se zakládá.*

Konečně vyzývá kněz všech přítomných, aby se s nim pomodlili za nové tyto manžele, načež je žehnanou vodou pokropuje, chtěje jich tím napomenouti, aby šetřili vždy čistoty srdce.

Na to mše svatá se konává, u níž noví tito manželé do milosti Boží se poroučejí, i modlí se za ně kněz, aby jakož ve jménu Boha se spojili, i pomocí jeho zachování i ochránění byli a po dlouhém věku života věčného dosáhli.

1. *Poznámka.* Někdy žehná oddávatel k žádosti snoubenců *prsten* jak pro ženicha, tak též pro nevěstu, prose Boha, aby jako prsten okrouhlý nemá žádného konce, tak i ti, kdož jej budou nositi, věrnost a lásku sobě zachovali po celý čas žití vezdejšího.

2. *Poznámka.* Jsou-li manželé padesáte let pospolu, slavivají *zlatou svatbu*, ne jako by snad znovu oddávání byli, nýbrž aby vroucně Bohu *děkovali* za hojné milosti, jež jim po ten celý čas prokazoval, pak aby Jeho za nová dobrodiní prosili. *Obnovují též slib věrné lásky*, k čemuž i požehnání kněžské přijímají. *Berla křížem* na hoře ozdobená, již mí-

vají v pravici manželé takoví, označuje, že oni, jsouce již u velikém stáří, podpory potřebují, již od Krista důvěrně očekávají.

§. 42.

III. Posvátnosti církevní (žehnaniny a svěceniny).

Ve svátostech uděluje se člověku *milost*, kteroužto buď hříchu zproštěn bývá (jako na křtu svatém a ve svátosti pokání), aneb aspoň posily dosahuje, aby neklesl a ctnosti vždy více milovný byl.

Církev svatá zavedla ale z moci od Krista ji udělené ještě některá jednání bohoslužebná, *posvátnosti* totiž, jimiž kněz:

a) buď věřícím potřebné pomoci na Pánu Bohu vyžaduje, *žehnaniny*, jako: uvádění šestinedělky, církevní pohřeb, žehnání s nejsvětější svátostí, a t. d.; aneb

b) jisté věci všeho upotřebování ku světským účelům vylučuje a ku službě Boží posvěcuje, *svěceniny*, na př. svěcení kostela, hřbitova, vody, soli, ohně, obětného nádobí a t. d.

a) Žehnaniny církevní.

§. 43.

1. Uvádění šestinedělky.

Za několik neděl po porodu dítek (obyčejně za šest neděl) každá matka křesťanská do chrámu Páně knězem uvedena bývá, aby tam Bohu přinesla slušnou oběť *na poděkování*, a zároveň, aby jeho *za moudrost a posilu prosila*, kteráž jí potřebna jest k řádnému vychovávání dítěte. Stávat se uvádění toto obřady následujícími.

Šestinedělka očekává kněze v sínce chrámové, majíc v ruce svíci rozžatou, kteráž značí *radost z toho, že její dítě křtem svatým ve spolek synův světa vstoupilo. Pokropiv ji kněz vodou svěcenou říká žalm 23tý, v kterém David učí, že ten dosáhne požehnání od Hospodina a milosrdenství od Boha zpomocníka svého, kdož jest duše nevinné, a čistého srdce, kdo nenávidí marnosti, křivdy a lstivé řeči.*

Nyní kněz chtěje matku křesťanskou do chrámu uvoditi, štolou dotýká se šestinedělčiny ruky řka k ní: *Vejdiž do chrámu Božího a klaň se Synu blahoslavené panny Marie, jenž učinil tebe matkou.*

Přišed k oltáři modlí se, aby Bůh poděkování osoby této milostivě přijal, a ji po časném tomto životě na přímluvu matky Spasitelovy s dítětem tím slávy věčné udělil.

Posléze pokropuje kněz šestinedělku svěcenou vodou a propouští ji se přáním srdečným, aby požehnání Trojjediného Boha na ni sestoupilo, a s ní povždycky zůstávalo.

§. 44.

2. Pohřeb církevní.

Těla mrtvých uctivě pochovávati národové všickni za povinnost svou pokládali, neboť tím prokazovali zemřelým *službu poslední.*

Židům nic nebylo hroznějšího, jako když mrtvoly jejich kořistí dravé zvíře se státi měly; pročež i zbožný Tobiaš ochotně pochovával těla svých spolurodákův, nedbaje nic nemilosti krále Sennacheryba, již tím na sebe uvalil.

Křesťanům povinnost ona ještě světlejší musí býti, ježto dle učení Kristova tělo naše chrám

jest Ducha svatého, schránka duše nesmrtelné; dlužno tedy je v uctivosti míti i po jeho úmrtí.

Umřel-li tedy křesťan katolický, posílá církev služebníka svého rouchem smutečným oděného v průvodu zpěváků do domu onoho, kdež mrtvola leží, aby naposledy ještě kněz toho doprovodil, který jím na křtu do církve uveden byl. *Vyzvánění s věže* ohlašuje věřícím nastávající pohřeb, vyzývající jich ku modlitbě za zemřelého.

V čele průvodu jest *vysoký kříž* (vlaje z něho černá rouška), čímž se dosvědčuje, že zemřelý *přivřencem byl Ukřižovaného. Hořící svíce*, kterouž kněz v pravici nese, a již také u rakve spatřujeme, znamená, že nebožtik *osvícen byl pravou vírou*, a že mu církev vyprošuje na Bohu *světla věčného*, totiž blaženosti nebeské. Přišel kněz k rakvi (již zdobí znamení svatého kříže a kniha, písmo sv., a tedy i viru zemřelého v drahé slovo Boží vyobrazující, a někdy také znaky stavu a důstojnosti jeho) *pokropuje* ji vodou svěcenou, modle se, aby Všemohoucí vzhledna na kající slze nebožtíka duši očištěné milosrdným byl soudcem, což i obsahem jest žalmu 129., který kněz střídavě se zpěváky říká.

Napotom *okuřuje a kropí* ještě jednou mrtvého a modlí se za něj, aby sprostěn vazeb hříchů, po slavném z mrtvých vzkříšení ku vyvoleným Páně se dostal.

Nyní veze aneb nese se rakev na hřbitov, smutný hlahol zvonů s věže doprovází vážně tento průvod (kondukt) a zpěváci orodují za zemřelého slovy žalmu 50. (*Smiluj se nade mnou Hospodine.*) Na hřbitově pronáší kněz u hrobu otevřeného *táž* slova útěchy, jimiž Kristus Martu těšil, když bratra zemřelého, Lazara, hořce oplakávala, totiž:

Já jsem vzkříšení a život, kdo věří ve mne, byť i umřel (dle těla), předce živ bude.

Pak okurčuje a kropí rakev a modlí se, aby Bůh nenakládal se zemřelým dle jeho provinění, nýbrž aby jej milostivě připojil ku sborům anjelským. Posléze pouští rakev do hrobu, na niž kněz první něco prsti sypá, chtěje tím zemřelému poslední skutek milosrdenství prokázati.

Pak vrací se kněz od hrobu do kostela, kde sbor zpěvákův „*Salve Regina*“ (zdravas královno) zpívá, načež onen blahoslavenou pannu Marii za její přímlovu vzývá, abychom my svatě žili, šťastně boj vezdejší dokonali a věčné blaženosti došli.

Mše za nebožtíka sloužívá se v *černé barvě* (requiem), někdy však koná se mimo mši zádušní ještě tak zvaná „*anjelská mše*“ v *barvě bílé*, v níž kněz ve jménu všech těch, jenž nebožtíka k hrobu doprovodili, Bohu děkuje, že jim popřáno bylo, aby se za milostivé přijetí zemřelého ve sbor anjelský důvěrně pomodlili.

Jestliže dítě *nedospělé* se pochovává, neznát církev žádného smutku; ona posílá naopak kněze svého v *bílém rouchu*, a velí mu modliti se žalm obsahu *radostného* (*Oslavujte Hospodina sluhové jeho a t. d. Žalm 112.*); nekonají se dále modlitby za zemřelé dítě, nýbrž za pozůstalé živé, aby i tito milostí Boží s blahoslavenými maličkými v ráji někdy spojeni byli.

§. 45.

b) S v ě c e n í n y.

Svěcení chrámu.

Dle svědectví písma svatého (v 3. Král. 8 a v 1. Esdr. 6.) již židé u veliké slavnosti chrám

svůj k službám Božím zasvěcovali, modlíce se k Bohu a přinášejíce jemu oběti; neboť měli v uctivosti místo to, kdež Hospodin sídlo své sobě vyvolil

V chrámě křesťanském jest ale Bůh *skutečně a podstatně* přítomen, totiž v nejsvětější svátosti oltářní, za kterouž příčinou místo toto mnohem důstojnější jest, a jeho posvěcení mnohem slavnější.

Když se totiž biskup ku posvátnému onomu ději modlitbou a postem byl připravil, modlí se s duchovenstvem před kostelem *sedmero kajících žalmů a pak litanií ke všem Svatým*. Napotom *obchází třikráte budovu chrámovou* kropí ji svěcenou vodou a *klepá pokaždé berlou na dřevě kostelní a dělá jí kříž také na prahu dveří kostelních, říká: Otevřte se brány, aby vejíti mohl král slavný* (totiž Hospodin).

Tím se značí, že království Boží zde na zemi (církve) a království Boží na nebi těm jenom jest otevřeno, kdož věří v Boha Trojjediného, a s viditelnou hlavou církve ve spojení žijí.

Nyní vstupuje biskup s duchovenstvem ostatním dveřmi otevřenými do kostela, užívaje pozdravu již Spasiteli velice oblíbeného: *Pokoj budiž domu tomuto*.

Pak kleká biskup u prostřed kostela a vzývá Duchu svatého (*Přijď stvořiteli Duchu sv.*) Tím uvádí se nám na mysl, že velikých milostí účastnými se stávají v chrámě ti, kdož tam se srdcem zbožným přítomni bývají. Napotom *píše biskup na podlaze kostelní, kteráž k tomu cíli popelem posypána jest, berlou svou abecedu latinskou a řeckou na význam, že se v chrámu tom učení též bude hlásati, kteréž církevní otcové latinští a řečtí vyznávali, a je-muž učili*.

Posléze světí biskup *vodu* (na znamení očišťování od hříchů), *vino* (na význam božské milosti), *popel* (k upamatování na pomijejénost všeho pozemského) a *sůl* (na znamení pravé křesťanské moudrosti) a posypá smíšeninou ze všech těchto věci chrám a oltáře.

I klade se obřadem tímto věřícím na srdce, že musejí býti čistými kajícími a opravdu moudřími a svatými, aby jejich Boha uctívání Nejvyššímu příjemné bylo.

Na to biskup *maže svatým křížmem dvěře a pak vnitřní stěny na těch místech, kdež dvanáctero svící hoří* (na význam, že se zde táž víra vyznává, kterouž apoštolové hlásali) a *dvanáctero křížů* namalováno jest, což zřejmě k tomu ukazuje, že všickni tam shromáždění Ježíši Kristu (*Pomazanému*) vírou se přihlašují, a že kráčeti mají ve světle jeho od apoštolů zvěstované víry.

Pak *posvěcuje biskup oltáře*; kropě je totiž vodou zehnanou a okurjuje vonným kadidlem vkládá v prohlubinku desky oltářní ostatky svatých, a *maže oltáře svatým křížmem dle příkladu patriarchy Jakuba*; pak dává na ně patero křížů z kadidla a z vosku, kteréž na znamení oběti Bohu povinnované zapaluje. Oltář takto posvěcený pokrývají napotom lněným rouchem, načež se první mše sv. u něho koná.

Poznámka 1. Někdy zasvěcuje se chrám Páně *pouhým požehnáním*, k němuž každý kněz s povolením biskupa dostačuje, jižto se tu neděje mazání sv. olejem.

Poznámka 2. Nesmějí se v chrámě některém služby Boží konati:

a) když *ovšednil*, t. j. když ztratil omítku na stěnách vnitřních, aneb když se s povolením

biskupa a úřadu světského obrátil k potřebám vědním;

b) když byl *zneuctěn*, což se stává, spáchal-li kdo ve svatyni hřích smilstva neb krveprolití, neboli když se tam tělo nepokřtěného aneb z církve vyloučeného pochovalo.

§. 46.

Svěcení hřbitova.

Svěcení hřbitova děje se v církvi katolické mnohými modlitbami a kropením svěcenou vodou. Zvláště ale *zaráží se před kříž*, Vykupitele světa vyobrazující, *dřevěný kůl*, kterýž jako zesnulého člověka představuje; na tento dávají se tři svíce, které napotom rozsvícené světítel na každém konci upevňuje, na znamení, že smrt teprv smrtí Kristovou a jeho vzkříšením hroznou býti přestala, a že všem, jenž v Ježíše věří, světlo věčné svítiti bude.

Mimo jiné krásné modlitby říká světítel též litanii ke všem Svatým, okuřuje kříž, vykropuje hroby, a prosí ve jménu všech tam pochovaných za smilování Boží.

§. 47.

Svěcení vody, soli a zvonů.

Voda a sůl má vlastně vždy v neděli svěcena býti. Kněz napřed vodu čistou posvěcuje, a pak teprv sůl, již k vodě přimísuje.

Dějet se to *znaméním sv. kříže a modlitbami*, v nichžto Boha prosí, aby čistota srdce tam panovala, kdekoliv vodou tou kropeno bude. *Sůl* připomíná nám, že k zachování čistoty srdce potřebí jest, abychom se se vši opatrností všeliké náказы hříchu varovali.

(O svěcení křestní vody a ohně viz obřady, jež se konají na bílou sobotu.)

Zvony buď biskup, aneb jiný kněz světívá a sice tímto obřadem. Napřed *umývá* zvon *vodou svčnou*, poněvadž zvuk jeho k očišťování ducha nás napomíná; pak jej *maže sv. olejem*, ježto nás ku statečnému boji proti nepřítelům našeho spasení vybízí. Dále *posypá a okurčuje* biskup zvon *kadidlem*, na význam, že jím k oběti Páně svolávání býváme, a znamená jej *sv. křížem*, ježto hlas jeho jedině k uctění Ukřížovaného zníti má.

Každý zvon dostává jméno některého Svatého, jakoby tento sám nás ke službám Božím a k jiným pobožnostem vyzýval.

Konečně modlí se světitel, aby zvuk libezný zvonu onoho u věřících víru a pobožnost rozmnožoval a všeliké zlé od nich odvracel.

IV. O p o s v á t n ý c h d o b á c h.

§. 48.

O posvátných dobách vůbec.

Již v starém zákoně židé mimo sobotu *jiné ještě slavnosti měli*, o nichž sobě zvláštní dobrodiní Bohem jim prokázaná se srdcem vděčným připomínali. Slaviliť svátky *přesných chlebů* (velikonoce), *těhodnů* neb letnic, *slavnost stánků*, veliký *svátek očišťování* a t. d.

Není tedy divu, když i my křesťané, zákon nový majíce, kromě neděl jiné ještě *výroční památky a zasvěcené svátky* slavíme, kteréž buď hned svatí apoštolové aneb jejich nástupcové, papež s ostatními biskupy zavedli. I jsouť slavnosti tako-

vé jen proto ustanoveny, abychom sobě rozličná tajemství svaté víry připomínali, Bohu za dobrodiní člověčenstvu prokázaná děkovali, a k následování ctností, pro něž Vyvolení Páně odplatu věčnou vzali, povzbuzováni byli.

Slavnosti, jež zasvětila církev ku vzdělání věřících, *nepovstaly najednou*, nýbrž ustanovovaly se, jak toho důležitost tajemství svaté víry, potřeby věku a užitek katolíků vyžadovaly. Svátky, jež se světí v církvi katolické, rozdělujeme 1. *na svátky Páně*; 2. *na svátky Panny Marie*; 3. *na svátky ostatních Svatých*.

1. *Svátky Páně* jsou památky z nejdůležitějších příběhů Ježíše Krista vzaté.

Jsouť pak tyto:

a) *Hod Boží vánoční*, aneb památka narození Krista Pána (25. prosince).

b) *Obřezání Páně*, aneb nový rok občanský (1. ledna).

c) *Památka zjevení Páně*, aneb svátek tří králův (6. ledna).

d) *Památka nejsvětějšího jména Ježíše* (slaví se vždy druhou neděli po zjevení Páně).

e) *Hod Boží velikonoční*, neboli památka vzkříšení Páně (v neděli první po jarní rovnodennosti).

f) *Na nebe vstoupení Páně* (ve čtvrtek po páté neděli velikonoční).

g) *Seslání Ducha svatého* aneb *hod Boží svatodušní* (v den padesátý po velikonočních).

h) *Svátek nejsvětější Trojice Boží* (v den osmý po svatodušním hodu Božím).

i) *Slavnost Božího těla* (ve čtvrtek po nejsvětější Trojici Boží).

2. *Svátky Panny Marie* památky jsou z některých obzvláštních příběhů rodičky Boží vzaté. Máme pak zasvěcených svátků Marianských sedm, a sice:

- a) *Svátek nepoškvrněného početí Panny Marie* (8. prosince).
- b) *Památka očišťování Panny Marie, aneb hromnic* (2. února).
- c) *Slavnost zvěstování Panny Marie* (25. března).
- d) *Památka navštívení Panny Marie* (v neděli po prvním červenci).
- e) *Na nebe vzetí Panny Marie* (15. srpna).
- f) *Svátek narození Panny Marie* (8. září).
- g) *Památka jména Marie* (v neděli po narození Marie Panny).

Poznámka. Mimo tyto uvedené slavnosti jsou ještě některé jiné svátky Marianské, které však nejsou zasvěceny.

3. Církev svatá ustanovila ještě některé svátky k upamatování nás na *Svaté*, z nichž ale jen tyto zasvěceny jsou:

- a) *Svátek svatého Štěpána* (26. prosince).
- b) *Svátek svatých apoštolů Petra a Pavla*. (29. června).
- c) *Svátek všech svatých* (1. listopadu).

V naší vlasti slavíme ještě:

- d) *Svátek svatého Jana Nepomuckého* (16. května).
- e) *Svátek svatého Václava* (28. září).

Mimo tyto dva svaté ctí se v Čechách ještě co patronové:

Svatý Cyrill a Method, Vít, Wolfgang, Vojtěch, Jiří, Kosmas a Damián, Prokop, Ivan, Benedikt s bratřími, Norbert, Josef a svatá Ludmila. Svatého

Václava nazýváme dědicem, a sv. Ludmilu dědičkou země české, poněvadž co knížata v skutku zemí touto dědičně vládli.

Poznámka. Svátky svatých nesvěti se v den jejich narození, nýbrž v den *úmrtí*, neboť i oni se narodili se hříchem, a pak jim nastal teprv tuhý boj a zápas se světem, s tělem, a se zlým duchem; když však šťastně nepřátele tyto překonali a v stavu posvěcující milosti Boží zemřeli, tu den onen, v kterýž překročili v život věčný, *radostné oslavy* hoden jest. Že však Maria Panna bez poškrvny počata jest, a poněvadž Jan Křtitel slavný byl předchůdce Ježíše Krista, slavíme předce den jejich *narození*.

Všecky svátky krásně v jeden celek sloučeny jsou, tak že se jimi každoročně úplná památka toho stává, co všemohoucí a nejdobrotivější Bůh k našemu vykoupení, spasení a posvěcení působil a neustále působí. *Vtělil se totiž Syn Boží*; byv pak za nás ukřížován vlastní svou mocí z *mrtvých vstal*, a vstoupiv na nebesa *seslal Ducha svatého*, jímž neustále církev svou svatou řídí. Pročež také rok církevní na *tři hlavní doby* se rozvrhuje, totiž:

1. na dobu vánoční,
2. na dobu velikonoční a
3. na dobu svatodušní.

A. D o b a v á n o ě n í.

§. 49.

A d v e n t.

Advent, jímž začíná rok církevní (*adventus* = příchod, příští) jest příprava ku svátkům vánočním, a zahrnuje do sebe čtyry *nedělní dny*,

nikoliv ale tolik týdnů. Tuf každý katolik vymyslí se má v onu smutnou dobu, kdež *pohané* modlám úctu božskou vzdávali a v ohavné neřesti upadše sami sobě pomoci nemohli, a tudíž po Spasiteli nějakém *dychtili*; židé pak jhem Římanů stížení a rozdělení jsouce v rozličné sekty toužebně Messiaše čekali.

V tichém čase adventním má se radostným opětováním věšteb prorockých o příchodu Spasitele v každé mysli křesťanské totéž diti, co se tehdaž po 4000 let dělo v člověčenstvu vůbec, *probuzovati se má v nás totiž vroucí toužebnost po Vykupiteli světa*, aby se znovu narodil v srdci našem, kteréž ku hodnému jeho přijetí kajicností připravovati potřebí.

Proto volá také církev svatá ve jménu všech věřících touhu po Spasiteli pronášejíc: *Rosu dejte nebesa s hůry (Rorate coeli), a oblakové dštěte Spasitele, otevři se země, a ať vzejde Spasitel*; proto zapovídá po celý čas adventní všeho hlučného veselí, užívá k nedělním službám Božím roucha barvy modré, a ustanovuje častější posty, aby nás jen ku pokání povzbudila.

Jest tedy povinností naší, abychom v době adventní slušné přípravy konali v srdci svém ku příchodu Ježíše Krista; máme mu připravovati srdce čisté, víry, pokory a zbožnosti plné, abychom měli pokoj s Bohem, s lidmi a sami se sebou; dále potřebí, plápol lásky v srdci rozučcovati a na dráze ctnosti neohroženě kráčet.

Konajít se v čas tento *mše svaté za tmy* ještě, čímž sobě připomínáme, že husté tmy bludu a hříchu před Kristem celý svět příkrývaly, a slují *Rorate*.

Den 24tý měsíce prosince, vigilie to před hodem Božím vánočním, nazývá se *štědrým dnem*, poněvadž se tu ukázala zřejmě *štědrosť Svrchovaného* tím, že nám drahého Vykupitele darovala, což i *dárky*, jimiž jedni druhých potěšují, zřejmě vyznačují. Prikazujet církev svatá, abychom se *postem nejprísnějším a modlitbami* k důstojnému uvítání vtěleného Boha, Ježíše Krista, připravovali.

Významně připomíná nám v den tento církev svatá první rodiče *Adama a Evu*, ježto Spasitel jen proto na svět přišel, že se oni hříchu dopustili, který po nich všickni lidé zdědili.

§. 50.

Slavnosti v době vánoční.

Dne 25. prosince slavíme *hod Boží vánoční*, památku to narození Krista Pána v Betlémě. Dle svědectví svatého Jana Zlatoústého slavnost tato vždy za *matku všech slavností* považována byla, a jsouc oktávem provázena tím zvláště vyniká, že smí kněz třikráte mši svatou o ní sloužiti. Stávat se tak dle výkladu svatých Otců církevních proto, abychom sobě připomínali, že Ježíš Kristus *pravý Bůh jest od věčnosti*, pak též *pravý člověk z Marie Panny narozený*, a posléze *Bůh i člověk v jedné a v téže osobě* (tak přítomen jest ve svátosti oltářní). První z těchto mší koná se hned o půl noci (jitřní), v kteroužto dobu dle ústního podání Ježíš Kristus se narodil. —

O slavnosti této dosti máme příčiny, abychom Ježíše *velebili*, že se stal naším prostředníkem, který nás s Otcem nebeským smířil; dále *mu děkovati máme*, že nás co *pravé světlo* osvěcuje, co *pravá cestu* k Otci vede, a co život v pravdě obživuje,

že pro Něj láska Boží se všemi poklady milosti k nám se sklání.

Dne 26. prosince připadá *svátek svatého Štěpána*. Ač byl tento vyvolený Páně jenom jeden ze sedmi jahnův, kteréž sobě apoštolové vyvolili: předce den ukamenování jeho v církvi se světi, poněvadž on první byl z těch, kteří hájice srdnatě víru Kristovu i krev svou za ni vycedili. Již svatý Augustin, jenž v první polovici pátého století biskupem byl Hipponským, zmínku činí o slavnosti, kteráž se k uctění tohoto prvomučenníka hned v prvních stoletích nábožně konávala. —

Připomíná nám církev svatá slavností touto smutné časy, kdež křesťané pro víru největších nátlaků snášeti museli, a napomíná nás, abychom nyní aspoň křesťanským obcováním víru svou statně vyznávali, všemu lákání k hříchu zmužile se bránili, a ničím, ani svůdným příkladem, ani zdánlivým ziskem sváděti se nedávali.

V církvi světi se také dne 27. prosince památka *svatého Jana apoštola a evangelisty*, kterýž sluje miláčkem Ježíše Krista; a dne 28. prosince památka Betlémských nevinňátek (mladátek), jež král Herodes zavražditi kázal, domýšleje se, že s nimi zároveň i novorozeného Ježíše ze světa zprovodí. Oba tyto svátky nejsou ale zasvěceny.

Na den svatého Jana světívá se zde a onde víno v kostele, kteréž napotom kněz věřícím k pití podává slovy:

Pijte lásku sv. Jana. Takto vzbuzuje ku pravé lásce křesťanské, jižto vzorem jest Jan evangelista.

Osmého dne po narození Páně, totiž dne 1. ledna (jimž občanský nový rok započíná), světi se v církvi katolické památka *obřezání Ježíše Krista*.

Jako totiž každé pachole z matek židovských narozené dle zákona osmého dne obřezáno bývalo, tak se stalo i se Synem Božím z Marie Panny narozeným, kterýž takto do církve židovské přijat byl. Obřízkou pak připomínala se v starém zákoně ustavičně smlouva, kterouž již v době patriarchálu Hospodin s lidem vyvoleným učinil. Jestliže tedy kdo ustanovení tohoto nešetřil, zrušil smlouvu a zbavil se tak všech záslíbení lidu Israelskému učiněných.

V zákoně novém má však slavnost tato zcela jiný význam.

Církev svatá uvedla totiž z počátku jen k odstranění pohanských slavností nového roku, kteréž hluchými svými a pověrečnými zvyky na nejvýš ohavné byly, pobožnost kající, totiž půst, chtěc tak odpor činiti pohanské rozpustlosti a rozmařilosti. Později ale povaze křesťanské přiměřeněji *zasvěcen jest Hospodinu hned první den roku*, v kterýž nás církev napomíná, abychom, ježto jsme se na křtu svatém údy společnosti Kristovy stali, všechny hříšné žádosti a náklonnosti srdce obřezávali, to jest, modlitbou, pokáním a zapíráním sebe samých všemožně je krotili.

Před novým rokem konává se k večeru v chrámě pobožnost (*Te Deum laudamus*) na poděkování za nesčíslná dobrodiní, kteráž jsme po celý rok ze štědré ruky Pána nejdobrotivějšího obdrželi.

Památka *zjevení Páně*, neb tak nazvaných *tří králův* světi se vždy 6. ledna. Nazývá se slavnost ta *svátkem tří králův*, protože v den tento mudrcové královští k jesličkám Kristovým připutovali, aby pacholátku narozenému takovou úctu vzdávali, která Bohu samému přináleží.

Jmenuje se slavnost ona také *zjevením Páně*, poněvadž dle svědectví svátých Otců právě v tento den Ježíš Kristus co *Bůh pozemšťanům* se zjevil: ponejprv jako *nemluvníátko neobyčejnou hvězdou oněm mudrcům* na východě od země židovské bydlícím; podruhé v tentýž den, ale o třicet let později, byl Ježíš, *když Její Jan v řece Jordáně křtil*, hlasem s nebe pocházejícím za Syna Božího vyhlášen; (pročež také voda svěcena bývá v den před touto slavností za hmotu svatého křtu, a druhy býval ku svátku tomuto odkládán slavný křest dospělých židů a pohanů); a po třetí zjevil se Kristus co *Bůh* v tentýž den, avšak o rok později, *když v Káně Galilejské první zázrak učinil*, proměniv tam vodu ve víno.

Dle slov svatého Jana Zlatoústého sluje též slavnost tato *dnem božství a člověčenství Kristova*, protože mudrcové onino *zlatem a kadidlem* nejvyšší božskou moc, velebnost a slávu Betlémského pačolátka, Ježíše, vyznávali, *myrrhou* však na jeho bolesti, utrpení a smrt — jedním slovem na jeho člověčenství a mdlobu lidskou ukazovali.

Poněvadž o památce zjevení Páně církevní učitelé hned z prvnějších věků křesťanských ve svých spisech se zmiňují, jest zajisté slavnost tato jedna z nejstarších, i povzbuzuje nás, abychom Bohu srdečné díky vzdávali, že nás z pouhého milosrdenství ku Kristu povolal, a pak abychom jemu obětovali zlato čistého srdce, kadidlo zbožné modlitby a myrrhu pokory, kteráž duši všeho porušení chrání.

V druhou neděli po zjevení Páně slavíme *památku nejsvětějšího jména Ježíše*, jména to světa Spasitele, *v němž každé koleno kleká, nebeské, pozemské i pekelné*. Poněvadž ve jménu tom láska a milost

Boží nejlépe se nám zjevila, chováno jest v církvi katolické po všechny věky v úctě a vážnosti největší, i žehnali se hned první křesťané jménem tím vstávající a lehající; jím počínali a končili své práce, jím zastírali se co štítem pevným ve všech strastech a souženích.

A proto zasvětila také církev svatá nejsladšímu jménu tomuto zvláštní výroční slavnost. Až do patnáctého století slavival se svátek ten zároveň s památkou obřezání Páně, poněvadž Syn Boží, byv obřezán, také Ježíšem nazván byl. V patnáctém století dovolil ale papež Sixtus IV., a ku konci šestnáctého století i papež Kliment VIII. řádu svatého Františka zvláštní památku nejsvětějšího jména Ježíše Krista.

Teprv roku 1721. slavnost tato papežem Innocencem XIII. v církvi veškeré zavedena byla. Z toho času udělují se též dle ustanovení onoho papeže v ten den *plnomocné odpustky* všem kajícím hříšníkům, kteří se srdcem skroušeným svátost pokání a oltární přijímají.

V tu dobu nastal také u katolických křesťanů obyčej krásný, že se jménem tím na setkání pozdravovali, neznajíce pozdravení lepšího a srdečnějšího nežli jest chvála milého Spasitele; pročež říkali, kdykoliv se sešli: „*Pochválen buď Ježíš Kristus!*“

Uvádí nám tedy každoročně církev svatá slavností touto na paměť, jak se předkové naši honosili a chlubili jménem Ježíše, vyjevujíc zároveň své přání, aby radostný hlahol pozdravení onoho hojněji a častěji u nás slýchán byl, a abychom se nedávali panujícím světa zlého obyčejem sváděti a snad za sprosté pokládali, co předkům našim bylo svatosvaté. Pozdravením tím nejlépe kře-

stanskou svou pravověrnost osvědčujeme; a říkáme-li s úctou a s radostí: „*Pochválen buď Ježíš Kristus*“ naplní se na nás slova Spasitele milého: „*Kdožkoliv vyzná mne před lidmi, vyznáám jej před Otcem svým, jenž jest v nebesích.*“

§. 51.

Svátky Marianské v době vánoční.

V řadu dojmavých vzpomínek křesťanských v době vánoční přidružily se pro radost srdce věřícího ještě dvě jiné slavnosti k uctění Panny Marie zavedené, a sice: — dne 8. prosince svátek *nepoškořněného početí blahoslavené Panny Marie*. V den tento pamatuje nás církev svatá na dobu šťastnou, ve kteréž svatá Anna ve svém životě Marii Pannu počala, a sice *bez poškovny hříchu prvotného*.

Konalat se slavnost tato k počtě svaté Bohorodičky již v dvanáctém století, neboť kanovníci v městě Lyoně roku 1140. ji již světili. Že ale Maria bez hříchu prvotného počata byla, nevyslovila církev nikdy zřejmě; zůstávalo to *nábožným toliko míněním*, ačkoliv již starožitný *Origenes* téměř na prahu věků křesťanských stojící, jasně se vyjádřil, že *Maria dechem hada nakažena nebyla*.

Až v době nejnovější, nynější náměstek Kristův, sv. Otec Pius IX. l. P. 1854 učení toto úplně dle přesné nauky církevní za *článek víry* slavně prohlásil.

I neslušelo by zajisté, aby hříchu prvotnému podléhala Maria, která vyvolena byla za matku Spasitele, a již pozdravil anjel Gabriel co *mi-losti plnou*. —

Slavice den tento díky vroucí vzdávati máme Otci nebeskému, že nám dal blahoslavenou Pannu

Marii, s jejímžto početím i vykoupení naše se započalo, z jejíhož života v Synu nejsvětějším světu odpuštění viny a milost nesmírná vykvetla.

Pohlížejíce dále k Panně neporušené, každý skutek svůj Bohu obětovati a vůli svou s nejsvětější vůlí Boží srovnávati máme, abychom bez úrazu životem vezdejším prošli a k cíli poslednímu na nebi šťastně dospěli.

Dne druhého února slaví se památka *očišťování Panny Marie, aneb svátek obětování Páně, neboli hromnic.*

V ten den církve svatá na paměť nám uvádí, že Maria čtyřicátého dne po narození Ježíše Krista s tímto svým dítětem do chrámu Jerusalemského přišla, aby tam jako jiné židovské matky oběti zákonem ustanovené vykonala a se očistila, pak aby též Ježíše co prvorozence Pánu představila a vyplatila.

Ačkoliv Bohorodička, kteráž bez poškrvny sama byvši počata, v čistotě také a bez poškrvny Krista počala, očišťování takového nepotřebovala, podrobila se předce obřadu onomu, aby osvědčila, že jest zákona ve všem poslušna a nanejvýš pokory milovna.

Slavnost tuto zavedl l. P. 492. papež Gelasius I. místo pohanského obyčeje, jemuž Římané *februa* říkali. Poněvadž pohané na hrobech svíce rozsvěcovali a s pochodněmi po Římě běhali, památku očišťování takto konajíce: nařídil papež onen, aby se dne 2. února svíce v kostelích světily, a napotom aby lid křesfanský s rozžatými učinil processí. Vyznamenávají pak svíce tyto Ježíše Krista, o němž řekl stařeček Simeon, když jej Maria do chrámu přinesla, a on jej z rukou jejích na své lokty vzal, že jest *světlo k zjevení (osvícení) národů*, čímž Pán Ježíš skutečně byl, jest a bude. U Řekův

slove slavnost tato *setkání* (*hypantesis*), poněvadž se Simeon a Anna potkali s dítětem nebeským, když s ním svatá matka jeho do chrámu k úvodu přišla.

U lidu slovanského nazývá se slavnost tato *hromnice*, a svíce v den ten v kostele svěcené slují též *hromnice*, poněvadž je mnozí z našich v čas hromobití modlice se rozsvěcují s úmyslem nábožným, aby je Bůh všeho neštěstí milostivě chránil.

Dle navedení cirkve svaté máme o slavnosti této jako druhdy Simeon Ježíši Kristu se *klaněti* a *prositi* jeho, aby, jako svíce hořící světlem svým rozptyluje tmu, tak i On srdce naše neviditelným světlem učení svého božského osvěcoval, a pomáhal nám, abychom nebloudili slepě v temnostech hříchu a nepravosti, nýbrž vždy více poznávali, co Jemu příjemno a dušem našim prospěšno jest.

B. Doba velikonoční.

§. 52.

Půst, co příprava ku slavnosti velikonoční.

Dříve než Ježíš nastoupil úřad svůj, *připravoval se k tomu postem*. Odebrav se totiž na poušť, po čtyřicet dnů a nocí tam se postil. Na památku tuto již v druhém století po narození Kristovu před svátky velikonočními *čas postní* zaveden byl; netrval však ve všech krajinách stejně dlouho. Někde počínal čas postní již devátou nedělí před velikonočí, kteráž se proto *devítníkem* (*Septuagesima*) nazývala; jinde zase nedělí *osmou* před hodem velikonočním, aneb *nedělí první po devítníku* (*Sexagesima*); v jiných krajinách *nedělí sedmou* před sla-

vnosti vzkříšení Páně, aneb neděle druhou po devít-níků (Quinquagesima).

Svatý *Rehoř Veliký* určil okolo roku 600, aby se čas tento všudy *popeleční středou* začínal, tak aby k hodu Božímu velikonočnímu právě 40 dní uplynulo (odtud *Quadragesima*).

Nic však méně zachovala se předce ona jména stará (devítník atd.) a církev koná ve dny tyto služby Boží dle starého způsobu jako v postě.

Neukládá se však věřícím, aby po celý tento čas se postili, nýbrž vykazují se k tomu jistí dnové, totiž ve středu a v pátek nemáme požívati pokrmů masitých a v ostatní dny, mimo neděle a svátky, ujmu sobě činiti máme, t. j. jednou toliko za den do syta se najisti dovoleno jest.

Ukládáť pak církev svatá půst tento proto před svátky velikonočními, abychom, rozjímajíce přehořké umučení Páně, kající skutek za hříchy zpáchané vykonali. *Středu* k tomu ustanovila církev proto, že v den tento Ježíš od Jidáše za třicet stříbrných knížatům kněžským prodán byl; v *pátek* zemřel Kristus na kříži.

První den v postě jest *středa popeleční*. Slujeť tak proto, že kněz svěceným popelem (z ratolestí o květnou neděli předešlého roku pálených) věřícím na čele kříž dělá, připomínaje jim, že každý člověk *prach jest a v prach se zase navrátí*, a že tedy povinností naší, abychom, neznajíce chvíle smrti své, záhy činili pokání, poněvadž by nám jinak utrpení a umučení Páně ku spasení věčnému nic neprospělo.

Nazýváme středu tuto také *škaradou*, ježto křesťané druhdy na znamení myslí kající v den tento pěknější oděv odkládali a v chatrnější (škaradý) se oblékali dle příkladu Ninivitů, kteří činíce pokání žíněný oděv nosili.

Neděle *čtvrtá* v postě slove *smrtelná*, poněvadž v tu dobu již židé všemožně o to usilovali, aby Ježíše o život připravili. Že však tenkrát nepřišel ještě čas Jeho, ukrýval se Kristus, což nám také až podnes některé obřady připomínají. Krucifixy jsou totiž v kostele zahaleny *rouškou modrou*, žalm 42. vynechává se jako u mše zádušní, tak též chvalozpěv Gloria atd. Rouškou smutku, kterou církev svatá kříž, dřevo utrpení a smrti Spasitelovy, zakrývá, zahaluje ona také hlubokou *bolest svou*: na veliký pátek volí již barvu černou, označujíc tak zřejmě *vrchol svého soucitu*.

Kde *Syn* trpí, trpí tam i *matka*. Protož ustanovila také církev svatá, máti tato nejmoudřejší, *nejbližší pátek po smrtelné neděli* k žalostné upomínce na onen meč *sedmi bolestí*, který prokláti měl panské srdce rodičky Boží Marie, jak jí to duchem prorockým šedivý Simeon v chrámě předpověděl. Když srdce naše v bolestech dlí u kříže, nemůže opominouti matky, kteráž kříže Syna Svého se nespustila. Na tento (nezasvěcený) svátek *sedmi-bolestné Panny Marie* stanovila církev svatá jednu z nejpečnějších svých písní, totiž „Stála matka“ (Stabat mater).

Poznámka 1. Mimo půst čtyřicetidenní i jiné časy k postění od církve jsou ustanoveny a sice :

1. *dny suché, quatember* (od latinského quatuor tempora, t. j. čtvero počasí, ježto doba ta čtyřikrát za rok připadá). Jmenují se dny tyto *suchými*, poněvadž předkové naši v tu dobu jen chleba a jiných suchých pokrmů požívali, chtěje tím postu větší ceny dodati. Vracují se dnové tito každým čtvrtletím, a sice ve středu, v pátek a v sobotu;

1. v zimě po třetí neděli adventní,
2. na jaře po první neděli postní,
3. v letě po svátcích svatodušních, a
4. na podzim v týden po povýšení svatého kříže (po třetí neděli v měsíci září).

Zavedl půst tento okolo r. 450. papež *Leo Veliký*, aby věřící za hříchy v každém čtvrtletí zpáchané Bohu poněkud aspoň zadost činili, pak aby o požehnání úrody polní Jeho vroucně prosili, aneb za obdržanou jemu slušně děkovali.

Druhdy světivali se také v onen čas mužové nábožní a dobře vycvičení na kněze. Za našich časův děje se to sice vždy jen za rok, a sice na konci roku školního v měsíci červenci; nic však méně vyzývá církev věřících, aby ve dny suché Boha také prosili, by jen *hodné dělníky* vysýlal na vinici svou, t. j. aby jen mužové příkladní od biskupův na kněžství posvěcováni byli.

Poznámka 2. Ve svatvečery před nejhlavnějšími slavnostmi (vigilie) též jsme povinni se postiti, jako v den před *hodem Božím vánočním, velikonočním a svatodušním*; mimo to v *pátek* po celý rok a na *zelený čtvrtek*. Ujma v jídle přikazuje se mimo celý čas postní také ve *středu, v pátek a v sobotu v době adventní a o suchých dnech* pak ve *svatvečery svatých apoštolů Petra a Pavla, na nebe vzetí Panny Marie a všech svatých*.

§. 53.

Svatý týden.

Poslední týden před velikonočním *hodem Božím* sluje *týdnem svatým*, a vzbuzuje v nás více citův pronikavých a myšlének, než každá jiná doba v celém roce církevním. Počíná týden svatý vlastně

a) *Neděle květnou neb pašijovou.* Nazývát se tak neděle tato, poněvadž v den onen svatá církev v krajinách teplejších ratolesti palmové světi, v krajinách studenějších ale rozkvětlé ratolesti vrbové a jívové.

S posvěcenými ratolestmi těmito koná církev napotom slavný průvod okolo chrámu Páně, připomínajíc nám, že Ježíši posledně do Jerusalema na oslátku se ubírajícímu židé dílem roucha svá stlali, dílem že ratolesti se stromův sekali a na tu cestu metali, kterouž ku městu jel Kristus, volajíce: *Hosanna (čest a sláva) synu Davidovu! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně, král Israelský.*

Chrám, okolo něhož se processi vede, významným jest obrazem chrámu Jerusalemského; a když se kněz na cestě zpáteční zas k jeho dveřím vrací, nalézá je uzavřené. Tu započínají zpěváci píseň, kteráž nás pamatuje na *toužebné volání a modlení svatých otců a všech spravedlivých v předpeklí*, aby jim Hospodin zaslíbeného Messiasa poslal, kterýžby je vysvobodil z onoho vězení.

Zpěváci opakuji zpěv ten pětkrát, ale dvěře zůstávají zavřené; konečně běře kněz do ruky *kříž svatý a tluče příčkou jeho třikrát na dvěře*, kteréž se ihned otvírají. Obřadem tímto pamatováni býváme, že pádem rajským zavřeno nám bylo nebe, a ani jedna duše že by byla nepřišla k spasení: Ježíš Kristus ale smrtí svou otevřel nám zase brány jeho; pročež jen v jeho nejsvětějším jménu spasení svého dojiti můžeme.

Ratolesti svěcené jsou nám ušlechtilým obrazem *pokoje a míru*, kterýž nám připraven byl na kříži; znamenají ale zároveň také *dobré skutky*, kterými jediné dosáhnouti můžeme milosti a lásky Boží. Pravověrní křesťané chovají posvěcené ty ratolesti

ve svém příbytku, a na polích dělají z nich kříže, aby účastní byli požehnání onoho, za něž svatá církev světic je Boha prosila. (Aby totiž Otec nebeský místo to, kamžkoliv ratolesti přineseny budou, všeho neštěstí chránil.)

Po slavném tomto průvodu konají se služby Boží, i čtou se ponejprv *pašije* (passio) čili vy-psání umučení Kristova dle sv. evangelisty *Matouše*. Když se pašije zpívají, *zhasíná se na oltáři všechno světlo*. To nás pamatuje, že v čas umučení Páně ohně lásky v srdcích apoštolův jako uhasnul, neboť opustíce mistra svého rozprchli se. Mimo to zhasínání ono také vyznamenává, že Ježíš, jenž jest světlo pravé, pro hříchy naše umřel, a že tak na čas tělesný život jeho zhasnul; zároveň nás to také povzbuzuje, abychom svých hříchův se srdcem skroušeným plakali, poněvadž jen tyto příčinou byly smrti Kristovy.

§. 52.

b) Zelený čtvrtek.

Zelený čtvrtek jest pamětní den *ustanovení nej-světější svátosti oltářní u poslední večeře*. Slujeť *zelený čtvrtek*, poněvadž křesťané druhdy v den tento tak přísně se postili, že jen *zelenin* požívali.

Že pak Ježíš Kristus, ustanoviv svátost tuto, se svými učenníky ihned do zahrady olivetské mukám svým vstříc šel, koná církev svatá památku ustanovení onoho se srdcem bolestným, dávajíc smutek svůj rozličnými obřady na jevo.

Zpívá sice kněz ještě „*Gloria*,“ provázené hlučným *zvukem všech zvonů*, avšak od okamžení onoho umlkají zvony až ku „*Gloria*“ u mše svaté o bílé sobotě pro žalost nastalých upomínek, a ustupují

sprostým dřevěným *klapačkám* a *řehtačkám*. Již takto vyzývá církev věřících, aby připomínajice sobě Krista, jenž dne tohoto v zahradě Jetseman-ské pro úzkost smrtelnou krví se potil, hříchův svých oplakávali.

V den tento posvěcují se dvě svaté hostie, jednu totiž přijímá kněz, druhá pak uschovává se v kalichu pro veliký pátek. Na zelený čtvrtek děje se *obecné přijímání svaté* z ruky prvního kněze v osadě, kterýž i jediný mši svatou slaví; ostatní duchovní přistupují také k stolu Páně.

Po mši svaté obnažuje kněz oltář, čímž sobě připomínáme, že žoldnéřové o *roucho Kristovo los metalí*; pak otvírá se tabernaculum, z něhož nej-světější svátost oltářní do nějaké schránky po straně se přenáší, na význam zajetí a uvěznění Ježíšova.

V ten den také buď kněz v kostele, aneb moc-náři mnozí v palácích svých dvanácti osobám nohy mývají, následující tak příkladu Spasitele, který i apoštolům službu tu v *největší pokoře* prokázal.

V chrámě biskupském *světí biskup svaté oleje*, a mívá okolo sebe dvanáct kněží, kteří apoštoly představují, a pak sedm jahnů a podjahnů: všickni tito rouchem bílým oděni bývají. —

Věřících povinností jest na zelený čtvrtek, aby v nejhlubší pokoře Ježíši Kristu, pravému chlebu nebeskému se klaněli a děkovali Jemu, že se nám v podivném tajemství nejsvětější svátosti za pokrm k životu věčnému podává. Míno to dlužno zpo-mínati sobě na Spasitele, jenž v zahradě Jetse-manské pro naše nepravosti s největšími úzkostmi zápasiv, v Boha *důvěřoval*, a tak nám příklad zů-stavil, jak i my všeliké trápení za lék od Otce nejdobrotivějšího jen k našemu blahu podávaný považovati máme.

§. 53.

c) Veliký pátek.

Veliký sluje pátek tento proto, poněvadž *veliké tajemství, nesmírný skutek lásky na hoře Kalvárii* vykonaný veškerému světu křesťanskému hlásá, totiž, že Kristus za nepravosti všech lidí na dřevě kříže zemřel, že obětí jest za hříchy všechněch.

Církev svatá cítíc v ten den bolest nejhlubší budí ji mnohými obřady v každém srdci křesťanském.

Tak jest oltář veškeré ozdoby zbaven a jen jedním prostěradlem přikryt, stupně pak jeho černé sukno pokrývá; svíce jsou z vosku nebíleného ve svícnech neúhledných, a věčná lampa před svatyní oltářovou zhasíná se na znamení, že v týž den Spasiteli světlo života časného také zhaslo.

Okolo deváté hodiny, v kteroužto dobu Kristus hrdla odsouzen na smrt veden byl, přistupují kněží v oděvu smutečném k oltáři a vrhají se na jeho stupních na tváře své, dávajíce tím na jevo největší žal a hoře srdce svého, jakož i nejhlubší pokoru.

Oběť mešní se nekoná, nýbrž kněz přijímá toliko svatou hostii, na zelený čtvrtek již usvátostněnou, kterouž ale dříve věřícím jinak, nežli se to obyčejně stává, totiž jen *jednou rukou* ukazuje. Neosměluje se církev na veliký pátek konati máši svatou, poněvadž se v ten den kněz nejvyšší, Ježíš Kristus sám na kříži za nás obětoval. Čtou se některá prorocká místa z písma svatého, připomínající nám, že jsme krvavou smrtí Ježíšovou rovněž tak všech hříchů sprostěni, jako Israelité krví beránka před anjelem hubícím zachráněni byli. Na to se pašije dle sepsání svatého *Jana* zpívají, po nichž modlitby se konají za všechny živé lidi bez rozdílu, za kacíře, za židy a pohany,

jakož i v onen den Ježíš za všechny lidi zemřel, kteří se chtějí zásluh jeho účastnými státi.

Potom činí se pocta svatému kříži; kněz odhaluje jej totiž zponenáhla (na třikrát), odnímá z něho černou roušku a volá: „*Eihle dřevo kříže, na němž Spása světa pněl!*“ a potom klade tento nástroj našeho spasení na podušku černým rouchem potaženou, zouvá svou obuv a kleče líbá rány Božského Vykupitele, což po něm i ostatní věřící činí. Pěvcové chrámoví zpívají zatím *úkory*, čili žaloby Spasitele (*improperia*).

Posléze se velebná svátost v monstranci u slavném průvodu k Božímu hrobu přenáší, kdež se věřícím k uctění vystavuje. Tím *žalostný pohřeb* Ježíše Krista sobě připomínáme, když jej Nikodém a Josef z Arimatie do hrobu kladli. —

Nezahynula-li v srdci našem citelnost křesťanská a nevyhasla-li v nás víra, musí na veliký pátek u rozjímání tolikerých soužení, kteráž nevinný Ježíš trpěl, srdečná lítost nás pojmáti, neboť jen naše viny způsobily mu takové bolesti.

Větší však než lítost musí býti naše zardění v tom vědomí, že sobě tak těžce dobytého shlazení hříchů svých tak málo vážíme, nýbrž v zapomenutí nevděčném den co den týmiž nepravostmi ovoce spasení lehkovážně na sobě rušíme. Pročež povinností naší, abychom aspoň pod křížem umírajícího Ježíše svého nevděku a své zatvrzelosti plakali, a v tomto kajicném uznání nepravostem a hříchům vždy více umírali.

Poznámka. Ve středu před velikonočním hodem Božím, pak na zelený čtvrtek a na veliký pátek konají se odpůldne *církevní hodinky*, způsobem významným.

Na trojhranu před oltářem postaveným hoří totiž patnáct svíček, a na oltáři samém jest jich šest. Kněží přítomní zpívají střídavě se zpěváky chrámovými čtrnáct žalmů, a pak naříkání (lamentationes) proroka Jeremiáše. Po každém žalmu zhasíná se jedna svíce, a když se zpívá žalozpěv Zachariášův, zhasínají se i svíce na oltáři. Prostřední svíce na trojhranu hoří napotom *samotna* a vyobrazuje Ježíše Krista, pravé světlo světa, jehož apoštolové, vidouce co všechno trpěti musel pro učení nové, jeden za druhým opouštěli (což svíce vyznamenávají, kteréž zponenáhla hořeti přestávají), až konečně sám sobě zůstaven od soudců nespravedlivých smrti odsouzen byl. Žalmy a lamentace Jeremiášovy poukazují zřejmě na utrpení Páně, kteréž Ježíši jen nepravostí naše připravily.

§. 54.

d) Bílá sobota.

Sobota před hodem Božím velikonočním sluje *bílá*, poněvadž druhdy v tento den dospělí židé a pohané křtěni bývali, kteřížto na znamení nevinosti ve svátosti této nabyté po celý týden *bílé* roucho nosili až do první neděle po velikonoci, kteráž za tou příčinou nedělí *bílou* se nazývá (viz §. 55, kdež o tom obšírně pojednáno).

Jestliť sobota bílá památce dne onoho zasvěcená, v kterýž Ježíšovo tělo v hrobě odpočívalo, i vyniká mnohými obřady, jež druhdy v noci konány bývaly, a vlastně přípravou jsou ku slavnosti velikonoční. Světí se *nový oheň* a *křestní voda*, pak se koná *mše svatá*.

Svěcení nového ohně proto potřebné jest, poněvadž se na veliký pátek v kostele všechno světlo

zhaslo, i děje se tímto způsobem: Před chrámem uchystá se hranička suchého dříví, kterouž kněz ohněm z kamene vykřesaným zapaluje, prose Boha, aby všechny ty, jimž světlo ohněm tím rozžaté v kostele svítiti bude, milostí svou u vnitř osvětcoval a zahříval. Ohněm oním spáleny bývají také všechny pozůstatky svatých olejů z minulého roku, a klade se také uhlí z něho do kaditelnice.

Pak svěťí kněz pět zrn z kadidla (grana), která rány Kristovy vyobrazují a v paškál (velikou svíci velikonoční, značící Krista z temnosti hrobové k novému životu povstalého) zasazena bývají. Z ohně nového rozsvěcují se všechny svíce v chrámě, jižto od Krista samého všeliké světlo duchovní pochází. Napřed rozžihá jáhen u dveří jednu ze svíc trojkrutce (triangulus), kterýž nejsvětější Trojici Boží vyznamenává, a zpívá: „*Světlo Kristovo*“; potom rozsvěcuje u prostřed chrámu druhou, a blíže oltáře hlavního *třetí svíci*.

U oltáře *svěťí se paškál* a jáhen zpívá zpěv vznešený svatého *Augustina* (Exultet) Bohu na počest, že v Synu svém pokolení lidskému tak veliké dobrodiní prokázal; načež se paškál, a potom i lampa věčná rozsvěcuje.

Na to *svěťí se křestní voda*. Kněz ubírá se totiž ku křtitelnici a modlí se k Bohu, aby, kteříkoliv vodou tou pokřtěni býti chtějí, křtem svatým k novému životu zrozeni byli, t. j. svatými se stali na těle i na duši. Pak dělá pravou rukou *ve vodě znamení sv. kříže* a prosí Boha, aby moc a síla Ducha svatého tou vodou působila k úplnému očištění duší hříchem poškvrněných. *Potom něco vody rukou ke čtyřem stranám křtitelnice povyhazuje, na význam, že všickni lidé z celého světa křtem svatým údy církve Kristovy se státi mohou.*

Nyní *dýchá* kněz *tříkrát do vody ve způsobě kříže*, čímž se značí, že všechna milost, již křtem svatým nabýváme, základ svůj má v zásluhách Ukřižovaného. Pak *pohřívá do vody paškál po tříkrát*, po každé o něco hloub, což znamená, že Duch svatý vodou tou s plnou svou milostí účinkuje. Poněvadž voda ta posud není svatými oleji svěcena, není také křestní, a proto jí kněz přítomné pokropuje; potom ale *líje tam něco oleje křtěnců a svatého křížma v podobě kříže*, abychom živě v paměti drželi, že voda tato k tomu bude sloužiti, aby vždy nové a nové údy přivtělovala k církvi svaté, již Kristus, totiž *Pomazaný* založil.

Posvětiv vodu křestní vrací se kněz k oltáři, a tam tváří k zemi ulehá, co zatím litanie ke všem Svatým se zpívá. I rozjímá tu obřadník v nejhlubší pokoře, že všickni od narození hříšníci jsme, a smrt věčnou zasluhujeme, Kristus ale, za nás smrti se podrobiv, že otevřel nám bránu života věčného. Proto prosí Boha za smilování v „*Kyrie*“, kterýmžto slovem i mše svatá na bílou sobotu začíná. Druhdy konala se mše v noci, odkudž jméno její a svátků těchto vůbec. Po „*Gloria*“ opět jasnozvučné vyzvánění pro radostné vzkříšení Páně slyšeti jest.

U večer slaví se z *mrtvých vstání Ježíše Krista* důstojným způsobem. Kněz vykonává napřed u Božího hrobu rozličné krásné modlitby a volá napotom se srdcem radosti plným: „*Vstalť jest této chvíle ctný Vykupitel*“, a kráčí s nejsvětější Svátostí oltární pod baldachem, provázen jsa věřícími, po náměstí neb návsi, aby tak všickni ze slavného vzkříšení Ježíšova se radovali, kteréžto i věru naši potvrzuje i *naději*, že sami také z mrtvých vstaneme.

Navrátiv se zase k oltáři započíná chvalozpěv sv. Ambrože: „*Te deum laudamus*“ a prosí Boha, aby, ježto nás každoročně slavností vzkříšení Páně obveseluje, slavnostmi *časnými* milostivě nás připravoval ku radosti *věčné*. Na to zpěvem „*Regina coeli*“ církev blahoslavenou pannu Marii ku radosti ze vzkříšení jejího Syna vyzývá. —

Z mrtvých vstání Ježíšovo jest hlavním důkazem Božského seslání Krista Pána, na kterýž se, hlásaje učení nové, sám odvolával těmito slovy: „*Zbořte chrám tento, a ve třech dnech vystavím jej.*“ Nepřátelé jeho jej zabili, a do hrobu přivedli, protože se nazýval Synem Božím. Otec nebeský povolal jej ale živého z hrobu, a dokázal tím, že on v skutku jest *jednorozený Syn od věčnosti, a učení jeho božského původu*. Vzkříšení Páně jest tedy vítězství pravdy nade lží.

Svým z mrtvých vstáním přesvědčil nás také Kristus, že *duše* naše *nesmrtelná* jest, a že i my z mrtvých vstaneme, a sice, rovně jako On, s tělem proměněným, oslaveným.

§. 55.

Hod Boží velikonoční.

V tento den připomíná nám vlastně církev svatá, kterak anjelem, jenž sestoupiv s nebe ramenem velmocným odvalil kámen od hrobu, z mrtvých vstání Ježíšovo nábožným ženám zvěstováno bylo, a kterak Maria Krista Pána vlídně ji oslovujícího, poznala a učenníkům Jeho radostnou událost tuto oznamovala.

Židé slavili také svátky velikonoční co památku vysvobození svého z poddanosti Egyptské; křesťanům uvádí ale slavnost tato na paměť nejznamenitějších událostí.

tější děj, jímž vykoupení světa v skutek uvedeno jest, ona rukojemstvím jest, že vše, co Kristus konal a trpěl pro nás, od Otce přijato jest k našemu spasení.

Svatý Řehoř Nazianský nazval slavnost tuto *svátkem všech svátků a dnem ze všech dnů nejvýtečnějším*.

Pročež vybízí nás církev rozličným způsobem ku radosti zbožné. Tak na oltáři postavena jest socha vyobrazující Vykupitele světa, co slavného vítěze s korouhví v ruce; kněží služby Boží v oděvu radosti, v oděvu bílé barvy konají; ozývají se v chrámě radostné chvalozpěvy a slavné Alleluja, povzbuzující nás, bychom bez ustání chválu a díky vzdávali Hospodinu za milost velikou, jíž nám Kristus svou smrtí a vzkříšením dobyl.

Požehnává kněz o slavnosti této *beránka* velikonočního, pak *bochánky* a *vejce*. *Beránek* pamatuje nás na beránka Božího, kterýž snal hříchy světa, a tedy lásky naší hoden jest; *bochánky* uvádějí nám na paměť chleb *přesný*, jehož u poslední večeře požíval Spasitel, proměniv jej v pravé a živé tělo své. *Vejce* obrazem jsou našeho vzkříšení; neboť jako kuřátko proklobává škořepinu a vylihá se, rovněž tak i my v den poslední prolomíme kůru hrobovou a povstaneme k životu lepšímu. —

Napomíná nás církev slavností tou, abychom poslušní jsouce slov svatého Pavla, kteráž napsal ku Korintským, *vyčistili ze srdce svého starý kvas a v přesnicích upřímnosti a pravdy hodovali*, t. j. abychom se zhostili veškeré nešlechtnosti a novým, přesným, ctností milovným pokolením se stali. —

Ježíš Kristus pracně dobyl nebe duši naší; máme tedy nyní již *s bázní a s třesením konati spasení své* a duše sobě vážit, o ní bohabojným životem

pečovati, abychom někdy, až uslyšíme hlas Syna Božího a před soudnou stolicí Kristovou se postavíme, mezi ty vřaděni byli, kteří *povstali na vzkříšení života*.

§. 56.

Oktáv velikonoční.

Ačkoliv se nyní jen první a poslední den oktávu tohoto slavně koná, dějí se předce každodenně modlitby, jež se ku vzkříšení Páně vztahují.

V pondělí velikonoční připomíná nám církev sv., jak se Ježíš zjevil dvěma učenníkům jdoucím do Emaus, do městečka bliže Jerusáléma. Neznali ho učenníci, ačkoliv jim po cestě vykládal všecka místa z písma svatého, kteráž o něm jednala, počav od Mojžíše a ode všech proroků. Až když sedě s nimi za stolem Kristus chléb vzal do rukou, dobrořečil, lámal a jim podával, otevřeny jsou oči jejich; Ježíš jim ale zmizel.

Na ten den modlí se církev svatá, aby Bůh, který slavným z mrtvých vstáním Syna svého veškerému světu lékařství užitečné způsobil, lidu svému u *prospívání v pravdě a v ctnosti a u dosažení věčného života* napomáhal.

Dále nás poučuje máti tato starostlivá, že ti, již dříve nás umřeli, nejsou pro nás ztraceni, nýbrž že se s nimi *na onom světě shledáme, a je poznáme*, jako učenníci onino poznali Krista, a poskytuje nám tak nejlepšího léku, jímž se rány, ztrátou našich milých způsobené, zahojiti mohou. —

Poslední den oktávu velikonočního slove *neděle bílá*, aneb *provodní*. *Pravodní* jmenuje se proto, že v neděli tuto začínají zase *právody* (processí); *bílou* pak se nazývá za touto příčinou: Za prvních časů

církve katolické *dospěli čekancové hodnosti křesťanské, když nabyli úplné známosti o pravdě Boží, a ne-ličenou horlivostí u všech povinnostech nové víry se zastkvěli, pokřtěni bývali v sobotu před vzkříšením Páně.*

Když totiž biskup s kněžstvem přísluhujícím novou vodu u veliké slavnosti byl posvětil, otevřely se dvěře chrámové, a v dlouhých řadách přicházeli do svatyně ti, jenž křest svatý přijímatí chtěli. I pokrývala dlouhá bílá roucha od hlavy až do paty tyto katechumeny, a beránek Boží, z bílého vosku uměle vytvořený, jakožto řád nejvyšší důstojnosti stkvěl se jim na prsou; v ruce nesli rozžaté svíce a na hlavách věnce, — všecko to na důkaz nevinnosti a posvátného k pravdě Kristově a k životu věčnému povolání.

Takto ozdobeni padli na svá kolena, odřlíkali se zlého ducha a jeho skutků, skládali do rukou biskupových vyznání víry a přijímali od něho křest svatý.

V ozdobě naznačené trávili novokřtěníci radostný hod vzkříšení Páně a nosili ji po celý oktáv velikonoční, až teprv o neděli první po velikonoce ji svláčeli před biskupem v kostele, kladouce ji do rukou těm, kteří jim u křtu kmotry byli; odtud i neděle tato bílou se nazývá.

Jestliže postupem času některý z novokřtěných pravdě Boží se zpronevěřil, a životem nectným sliby na křtu svatém učiněné rušiti počal, přistupoval k němu kmotr, a vysoko před obličejem provinilého pozdvihl roucho bílé a slovy přísné domluvy jej káral, připomínaje mu vše, čímž se na křtu Bohu byl zavázal. A tak pouhé popatření na bílé roucho křestní mnoho pobloudilcův na cestu polepšení přivedlo. —

Jako křesťané prvotní v neděli bílou na své pokřtění sobě zpomínali, a sliby Bohu učiněné obnovovali: tak též i nám v ten den činiti přísluší. Děkujice Bohu za to, že jsme omytím vodou křestní lříchů sprostěni a velikých milostí účastni byli, máme sobě s bolestí na mysl uváděti, jak jsme často prvotní tuto nevinnost hojnými nepravostmi zneuctili. Rozjímáním takovým znikne v srdci našem pevná vůle k ostříhání všech slibů na křtu učiněných; my se dále vynasnažíme, *abychom u víře pevně stáli, a skutky ctnými, jako na vyvolené sluší, Bohu upřímně sloužili.*

§. 57.

Den svatého Marka, — dny křížové.

Když ve Vlaších l. P. 590. morová rána po delší čas zuřila, ustanovil papež Řehoř I. 25. dubna, na den sv. evangelisty Marka kajicné processí, na němž věřící snažně Hospodina prosili, aby je nemoci té sprostiti ráčil. Později však, když již skutečně bylo po hrozné nemoci této, nařídil nicméně tentýž svatý Otec, aby se ona pobožnost každoročně v celé církvi dala na odvrácení všeho zlého na těle i na duši. —

Za dnů svatého Mamerta, biskupa ve francouzském městě Vienne v druhé polovici pátého století, dotýkala se ruka Páně zhusta a bolestně města toho a celého okolí. Za příčinou kolikaleté neúrody rozmáhal se hlad, pak povstaly rozličné nakažlivé nemoce, k tomu znepokojovali zemi také loupežníci a celá stáda dravých vlků, z lesů na lidi a zvířata vybíhajících.

I nařídil starostlivý onen pastýř společnou pobožnost, kajicné prosební průvody po šté neděli

velikonoční *po tři za sebou následující dny* před na nebe vstoupením Páně, a s ovečkami svými je sám vykonával. Kráčeli za ním všickni obyvatelé plni pokory a kajicnosti, prozpěvující žalmy a hořké slzy lítosti prolévající.

Důvěra v pomoc Nejvyššího kladená jich nezklamala. Nastalo počasí příznivé, roli odívaly se úrodou, zmizely nemoce, a lid, potřebami vezdejšími jsa opatřen zmužil se a zbavil s pomocí Boží zemi lotrův a zvěře divoké.

I rozšířila se dojmavá tato pobožnost zpone náhla po celé církvi; neboť život lidský nikdy není prost svízelnů, obloha nikdy nebývá bez mrakův; a bytby i přísným prstem nedotýkal se nás Hospodin, bytby nás netrestal nakažlivými nemocmi, úmorným hladem, krvavou válkou: předce vždy, u všech poměrech vezdejšího putování, potřebí nám milosti a požehnání Božího; *neboť ne ten, kdo štěpuje, něco jest, aniž ten, kdo zalévá, ale Bůh, kterýž zrůst dává.* (Kor. 3. 7.)

Předmětem proseb ve dny tyto k Bohu vysílaných, volání jest k Hospodinu, aby chránil osení všeliké pohromy, a vylil na ně své požehnání. Velmi moudře ustanoven jest čas *jarní* pro pobožnosti tyto, protože právě jaro základem jest úrody hojné; a dny před na nebe vstoupením Páně za tou příčinou vyvoleny byly, poněvadž v tu dobu svatá, vroucí naděje ochvívává srdce, že prosby naše tím milostivěji od Boha vyslyšány budou, pakli je konáme ve jménu Syna Jeho, který vstoupiv na nebesa neustálým jest přimluvčím našim a ochrancem.

K processí na den svatého Marka, jakož i ve dny křížové zvolila církev svatá *litanii*, povzdechy to kratičké sice, ale plné vroucnosti a svaté nadše-

nosti. Neboť úsečnými slovy zaujímá litanie všechny záležitosti naše. Prosíme jimi Boha za statky duchovní i tělesné, prosíme Hospodina, aby nás chránil pohrom tělesných i mravných; modlíme se v nich za blahé ustálení církevního i společenského řádu, za živé i za mrtvé, za přátele i nepřátele; odvoláváme se na přímlovu blahoslavené Panny, sv. anjelův, všech Svatých a Světic Božích, a tak vše vyjevujeme, čím se chvěje srdce naše k Bohu unešené.

Processí ta proto křížová slují, že v čele každého takového průvodu kříž svatý se staví, a poněvadž se obyčejně zástup u křížův zastavuje.

Mámet ve dny ty pamatovati na svou od Boha odvislost a nedostatečnost, hříchův svých máme litovati a volati úpěnlivě ze srdce nejhlubšího: *Smiluj se nad námi Pane! vyslyš nás o Kriste! Zpomoz nám Bože, a pro slávu jména svého buď nám milostiv, vysvoboď nás.* (Žalm 78, 8).

§. 58.

Slavnost na nebe vstoupení Páně.

Po svém z mrtvých vstání obcoval Kristus se svými věrnými čtyřicet dnů, i vyučoval je všemu, co by po jeho odchodu činiti měli. Čtyřicátého dne vyvedl je za Betánii na horu Olivetskou, i žehnal jim tam rukama vysoko vyzdviženýma, a pak se vznášel před žásnoucím jejich okem k blankytu nebeskému, a oblak jasný vzal jej od očí jejich. Dlouho hleděli učenníci v udivení i také se žalem za Ježíšem odešlým; a aj dva muži (anjelé) postavili se podlé nich v rouše bílém a pravili: „*Muži Galilejští! Co stojíte hledíce do nebe? Tento Ježíš, kterýž vzhůru vzat jest, přijde zase tak, jak jste*

jej viděli jdoucího do nebe!" I oni padli na tváře své a klaněli se, i vraceli se s radostí velikou do Jerusalema nazpět.

Na památku radostné události této slaví církev již od časův apoštolských čtyřicátý den po velikonoci zasvěcený, vigilií a oktávem provázený svátek *na nebe vstoupení Páně*. Dle svědectví sv. Augustina čmila se památka tato hned v prvotní církvi každoročně. — Po evangelium zhasíná se v ten den paškál (Ježíše slavně vzkříšeného vyobrazující) na význam slov Páně: *Opouštím svět a jdu k Otci* (Jan 16, 28.).

Napomíná nás církev svatá v tento den, abychom myslí svou ustavičně k nebesům hleděli, tamť domov náš, tam vlast naše; mámeť tedy tou cestou kráčet, kteráž tam přímo vede.

Slova anjelů, že přijde Ježíš, jako vzat jest na nebesa, v dobré mějme vždycky paměti, starajíce se o to, aby nám příchod jeho jen k radosti sloužil.

C. D o b a s v a t o d u š n í.

§. 59.

Hod Boží svatodušní.

Drahocenné učení Ježíše Krista málo by nám prospělo, kdyby nám uchováno a v známost uvedeno nebylo. Toto pak uchování evangelia Páně jest skutkem a zásluhou božského utěšitele Ducha svatého. Proto také Spasitel u rozšiřování svého učení jen na Ducha svatého spoléhal a tudy před samým téměř odchodem zřejmě řekl k učenníkům: „*Utěšitel pak Duch svatý, kteréhož pošle Otec ve jménu mém, tenť vás naučí všem věcem a připomene vám všechny věci.*“

Toto zaslíbení Kristovo naplnilo se desátého dne po Jeho na nebe vstoupení, tenkrát totiž, když židé letnice (50tý den po přesnicích) slavili a prvotiny úrody zemské Hospodinu přinášeli. Pročež světí se v církvi katolické svátek tento již od časův apoštolských vždycky padesátého dne po památce vzkříšení Páně.

Uvádí nám v ten den církev svatá na paměť z písma svatého onu událost zázračnou, že se apoštolům v Jerusalemě v jednom velikém večeradle shromážděným okolo deváté hodiny *plamenové*, mající *podobu jazykův*, ukázali, kteří se *rozdělovali a nad hlavou jednohokaždého vznášeli*. Upozorňujet nás zároveň, kterak apoštolové Duchem svatým naplnění jsouce *směle a veřejně Ježíše ukřížovaného hlásali*, žádných protivenství se nehrozíce, ano za šťastny se pokládajíce, když pro Spasitele něco mohli trpěti.

Duch svatý tedy vlastně doplnil, dokonat dílo Kristem Pánem započaté, on působením moci své církev naši zázračně rozšířil, on poklad evangelia Božího u prostřed bouří strašlivých nám uchoval, on nedá pro spasení duší věrných drahému tomuto klenotu zaniknouti na věky. Bez jeho pomoci nebyloby církev, bez jeho působení nebyloby křesťanství. A že také my do pravého ovčince Kristova náležíme a slovem Božím na rozumu osvěcování a svátostmi k životu věčnému posvěcování býváme, skutkem jest Ducha svatého.

Tyto pravdy hlásá nám hod Boží svatodušní a vybízí nás, abychom s vděčným srdcem uznávajíce působení Ducha svatého radovali se a *zvelebovali Boha, kterýž navštívil lid svůj*.

Poněvadž Duch svatý náš učitel jest a *posvětitel*, máme jeho prositi, aby nám to zvláště dal poznati,

což k spasení našemu slouží, a pak aby ponoukal naši vůli ku plnění toho, což jsme se pomocí jeho znáti naučili.

Tělo naše obydlím jest Ducha svatého, neboť sv. Pavel napsal: „*Zdali nevíte, že údové vaši chrámem jsou Ducha svatého, kterýž jest ve vás, kteréhož máte od Boha*“ (I. Kor. 6); pročez povinnosti naší, varovati se nečistých skutků, aby se nenaplnilo na nás slovo apoštola téhož hrozícího: „*Jestliže kdo chrám Boží poškvrní, ztratí ho Bůh*“ (I. Kor. 3).

§. 62.

Svátek nejsvětější Trojice Boží.

První neděle po hoďu Božím svatodušním zasvěcena jest *tajemství o nejsvětější Trojici Boží*. Učí nás totiž církev katolická, že jest *jeden Bůh ve třech* od sebe *docela* rozdílných osobách, a *tři osoby* že jsou v Božství *jednom*. Vyznáváme tedy a věříme, že jsou všechny tři osoby *jedné bytnosti a přirozenosti*, aneb že v jejich *vlastnostech a podstatě* není žádného rozdílu, nýbrž že Otec ve všem roveň jest Synu a Syn Duchu svatému, že však vzhledem *k osobám jest rozdíl*, neboť Otec od věčnosti jest od sebe sám, Syn jest od Otce od věčnosti zplozen, a Duch sv. pochází od Otce i od Syna od věčnosti.

Učení toto *tajemné* jest a nade všecku schopnost rozumu našeho, který meze má a svou ohradu; nicvšak méně ustanovila církev svatá k uctění tajemství tohoto *zvláštní slavnost a připomíná* nám v ten den *lásku Otce*, který tak miloval svět, že *jednorozeného Syna svého vydal* pro spasení lidí; onať velebí také *lásku Syna Božího*, který život svůj za nás položil a *vyvyšuje lásku Ducha*

svatého, jakouž on, sestoupiv na svět, posvětil srdce lidská.

Slavnost tato *bez zvláštních obřadův* se koná, ježto všechny svátky, veškeré neděle, ano i všechny dny k účtě a k oslavení jediného Boha ve třech osobách ustanoveny jsou.

Vzdáváme pak slušnou úctu neskončené velebnosti Trojjediného Boha, když *Otce* všemohoucího *vroucně milujeme* a jako *dítky poslušné* vůli jeho plníme.

Bůh Syn v Ježíši Kristu jakožto *přítel a bratr* náš s námi zde obcoval, nás vyučoval, příklad lidské dokonalosti nám zůstavil; máme mu tedy celou duší oddáni býti a *věrně příkladu jeho následovati*.

Duch svatý sídlí a pracuje v duši každého člověka, on nás *k svatému životu posvěcuje*, sílí a poňouká. Dlužno tedy *poslouchati hlasu* jeho a radou jeho se spravovati.

§. 63.

Svátek Božího Těla.

Zelený čtvrtek příčinou památky utrpení Páně jest den církevního smutku; neslušelo by tedy, aby na něj spolu památka ustanovení nejsvětější svátosti oltářní se dala způsobem slavným. Pročež přeložila církev svatá slavnost tu na *čtvrtek po nejsvětější Trojici Boží* a jmenuje ji *svátkem Božího Těla*.

V ten den processí se vede mimo kostel se svatou hostií v monstranci za tou příčinou, aby chom *vyznávali všemu světu*, že *věříme v Ježíše Krista v nejsvětější svátosti ukrytého*. Průvod zastavuje se u *čtyř oltářů*, ke čtyřem stranám světa postave-

ných, kdež se vždy začátek jednoho ze čtyř evangelií čítá, na znamení, že víra v nejsvětější Svátost tuto po veškerých končinách světa se má hlásati.

Kněz koná mimo to u každého oltáře modlitby ku slavnosti té se vztahující a *dává věřícím požehnání s velebnou Svátostí.*

Radující se o slavnosti této celým srdcem, že se Bůh k nám nehodným tak velice snižuje a způsobem viditelným s námi a u prostřed nás přebývá, máme se mu dle přání církve v zápalu svatém *kořiti a všechny své potřeby jemu předkládati a za sebe, za své milé, za svatou církev, za veškeré člověčenstvo vroucně a úpěnlivě k němu se modlití. Neboť tento jest den, kterýž učinil Pán, den milosti, den vyslyšení,* kdežto Bůh viditelně s námi obydlí naše obchází a středem obce naší se ubírá.

Svátek Božího Těla nejprve *Hugo*, biskup v Lutichu r. 1246. začal slaviti; na sněmu církevním ve francouzském městě Vienne odbývaném byla slavnost tato od *Klementa V.* pro veškerou církev potvrzena. I rozvíjela církev u slavnosti té největší slávu, a sv. Tomáš Aquinský složil k ní zvláštní chvalozpěvy.

§. 64.

Ostatní zasvěcené svátky Panny Marie.

Mimo svátky již uvedené (nepoškořněné početí a očišťování Panny Marie viz §. 48) ustanovila církev svatá k uctění Bohorodičky ještě tyto zasvěcené svátky:

a) Dne 25. března světime památku *zvěstování Panny Marie*, jestliže ale ten den někdy ve svatý

týden připadá, slavíme svátek onen až po skončení oktávu velikonočního.

Slavností touto uvádí nám církev svatá na paměť, že *archanjel Gabriel* od Boha k Panně Marii poslán byl do Nazareta, aby jí zvěstoval, že *matkou bude Syna Božího*.

Poněvadž Maria učiněna jest matkou žádoucího *Messiáše*, s jehož na svět příchodem i my jsme se *na novo* zrodili k životu věčnému, k slávě, k dědictví na nebesích neskonalemu, můžeme i my ji matkou svou nazývati a sice matkou vroucně nás milující, jak nás o tom poučuje sv. Bernard slovy těmito: „*Rozptýlena jest nebes královna ve svém povýšení, neboť jedním toliko okem hledí na slávu svou, a druhým na nás, na naše strasti a bídy patřiti nepřestává; jedním toliko uchem chvalozpěvům anjelským naslýchá, druhé pak neustále k našim prosbám, žádostem a modlitbám nakloňuje. Ona nás co matka vroucně milující nikdy s myslí nespouští a rádu potřeby naše Synu milému předkládá, a za nás oroduje.*“ Pročež povinností naší Marii co matku ctiti, ji za přimluvu vzývati a často k ní volati, zvláště když se ráno, v poledne a u večer k modlení zvoní, neboť na její přimluvu udělí nám Syn její, čehož pro svou nehodnost nezasluhujeme.

b) Památku *navštivení Panny Marie* slavíme vždy v neděli po prvním červenci. Tenkrát připomíná nám církev svatá, že *Maria* obdrževši od anjela poselství z Nazaretu do jednoho *judského města*, kdež kněží přebývali (nejspíš do Hebronu) na cestu se vydala, aby tam svou příbuznou *Alžbětu*, manželku židovského kněze *Zachariáše* navštívila, ježto jí anjel také zvěstoval, že i stará *Alžběta* za matku *Jana Křtitele*, předchůdce *Kristova*, zvolena jest.

Jest to svátek *ctného a bohumilého přátelství*, kteráž spanilé tyto dvě duše sloučilo na oslavení Páně.

Obnovujíc každoročně památku tuto ze života domácího Marie Panny poučuje nás tím církev svatá, jak *s lidmi obcovati máme*, abychom sobě lásky Boží a přízně všech moudrých dobyli. Musí totiž naše s lidmi obcování dle příkladu Rodičky Boží *pokorné a prosté býti vší hrdosti a vychloubavé pýchy*; dále musí *upřímné býti bez vší přetvárnosti a bez úmyslu ošemetného*, tak aby, co ústa mluví i srdce cítilo; a konečně *nezištné* musí býti, bez vyhledávání všelikého prospěchu a požitku.

c) Dne 15. srpna připadá zasvěcený svátek *na nebe vzetí Panny Marie*, kterýž nás poučuje, že *matka Ježíše Krista* hned po skončení svého *ve zdejšího života do nebe přijata byla*.

Svatý Jan Damascenský o posledních okamžicích Marie Panny na zemi a o její smrti následující zprávu nám pozůstavil, kteráž se zpřímá k slavnosti této vztahuje: „*Také Marii nastala po mnoholeté osiřelosti ode smrti Syna milého doba odchodu z tohoto světa, a ačkoliv bez poškrvny hříchu počata byla a hříchem sebe nepoškrvnila nikdy, předc všeobecný dluh přirozenosti zapraviti a smrt podstoupiti musila. Skonala tedy spánkem tichým smrti bezbolestné, skonala spíše následkem touhy po Synu milém a po slastech nebeských, nežli příčinou choroby. Stalo pak se zvláštním řízením Božím, že právě v dobu tu, když skonala Maria, všickni apoštolové v Jerusalemě přítomni byli, kteří plakajíce žalné ztráty milené matky mistra svého, tělo svaté kmentem obvinuli a v zahradě Jetsemanské s uctivostí velikou pochovali, jakož až podnes všem do Jerusalema přichozím místo ono jménem „hrobu Marie Panny“ se ukazuje. Jediný Tomáš pohřbu*

Marie přítomen nebyl; i želel obmeškání svého tak, že usnesli se apoštolové druzi hrob otevřítí, aby Tomáš k útěše srdce svého ještě jednou na Marii pohlednouti mohl. Ale jaký úžas, jaké podivení pojalo apoštoly, když do hrobu otevřeného nahlédli! Kment běloskvoucí, pohřební roucho Marie sice uzřeli, těla svatého tam však nebylo. S duší blahoslavenou vzal Otec nebeský spolu také tělesnou, hříchem nepoškozenou schránku Marie do slávy své, aby ve společnosti Svatých zdržování měla ona, kteráž Nejsvětějšího, Boha samého pod srdcem svým nosila.“ Slavice svátek tento plesati musíme v Pánu, jak nás k tomu v „*introitu*“ mše svaté církev vybízí, ježto z na nebe vzetí Marie Panny anjelé se radují, chválice spolu Syna jejího.

Mimo to máme, jako Maria *nejlepší stránku* sobě vyvolila, tak i my každým dnem ctností a milosti prospívati, abychom jsouce nyní věrní její následovníci na zemi, také jedenkrát pod jejím žezlem na výsostech zaplesali.

d) Dne 8. září světí se *narození Panny Marie*, tedy právě v devíti měsících po památce jejího početí. Již název této slavnosti dosti zřejmě ukazuje, co nám v ten den církev svatá připomíná. Radostná památka narozenin Panny Marie slaví se ale slušně za tou příčinou, poněvadž Maria, jak dí sv. Bernard: „*Od prvního okamžení, co světlo tohoto světa zočila, důstojným předmětem jest úcty naší, neboť ona bez porušení co vyvolená dcera nebes běh života svého započala, a její narození počátkem jest našeho spasení, ježto z ní vzešlo nám slunce spravedlnosti, Syn Boží, který sejmul kletbu světa a požehnání přinesl.*“ —

Den narozenin pro každého člověka památkou jest velikou, upomínkou drahocennou. *Vzácný* jest dar života každému, ale *tříkrát vzácný* jest nám, kteréž Bůh v lůno církve své povolal, kterýmž sebe za Otce,

a svého milého Syna, Pána Ježíše Krista za bratra dal a korunu života věčného za dědictví vytknul.

Uvažujeme-li to v den narozenin, velebiti musíme dobrotu Hospodina a vděčností nejvroucnější a poslušenstvím synovským až k poslednímu vzdechnutí Jemu musíme se zaslíbiti.

Každého z nás Bůh k jistému stavu povolává, každému zvláštní práce a povinnosti vykazuje, pročez v den narozenin zahřáti se má mysl naše ku věrnému plnění všech povinností Bohem nám vytknutých.

e) V neděli po slavnosti narození Panny Marie slaví církev svatá také *památku jejího jména*. Přesladké jméno blahoslavené Panny, jméno Marie ve světě křesťanském odjakživa sice předmětem bylo vroucné úcty a nábožného vzývání. Protož také církev katolická již l. P. 1513, byvši k tomu vřelou žádostí veškerého křesťanstva pohnuta, zvláštní výroční památku požehnanému jménu tomuto na den 17. září zasvětila.

Když však roku 1683. Turek, strašlivý všeho křesťanstva tehdáž nepřítel, na přimluvu a orodování Marie Panny vojskem domu Rakouského od Vidně zahnán byl, tu obnoven byl na poděkování svátek jména Marie od papeže Innocence XI. s radostí a slávou velikou. V ten den uděluje církev svatá kajícím hříšníkům *plnomocné odpustky* s týmiž výminkami, jako o slavnosti nejsvětějšího jména Ježíše Krista. —

My jsme všickni obdrželi na křtu sv. jméno některého Vyvoleného Páně, abychom po Kristu jeho příkladu následovali, a nikdy nepochybovali, že člověku možno ctnostně živu a tak i spasenu býti. Jestliže na nás sluší, abychom častěji život bohabojný svatého patrona našeho sobě připomínali,

tuť dojistá povinnosti naší, abychom v den jmenovin o tom rozjímali, zdaž se také v životě dle vzoru toho spravujeme.

§. 65.

Ostatní svátky čili slavnosti Svatých.

K uctění knížat apoštolských, sv. *Petra a Pavla* zasvěcen jest den 29tý měsíce června.

Uvádí nám o slavnosti té církev svatá na paměť, že apoštol *Petr*, (jehož Spasitel sám vůdcem a hlavou apoštolů učinil; jemuž velel, aby pásł ovce a beránky, aby bratry své, apoštolý ostatní, sílil a potvrzoval; ježž vyhlásil za kámen základní církve své, aby jí nepřemohly brány pekelné,) co náměstek a místodržící Ježíše Krista pět a dyacet let církev svatou spravoval, maje sídlo své v Římě, kdež také pro Krista ukřižován byl.

Dále připomíná nám církev svatá, kterak *Pavel* (před obrácením svým Šavel nazvaný) na vinici Páně, u rozšiřování církve Kristovy, ze všech apoštolů byv nejhorlivější, slovem Božím celý téměř tenkrátě známý svět posvětil a ku Kristu obrátil, všecka protivenství pro viru Kristovu ochotně a rád snášel, o to jen všemožně usiluje, aby Bůh a věčně milý Syn Jeho Kristus poznán a lidé ku spasení přivedeni byli.

Za císaře Nerona byl pro viru stát a dosáhl tak zároveň se svatým Petrem koruny mučennické.

Slavností touto chce církev svatá takovou *lásku k Bohu, ke Kristu Ježíši a k bližnímu* v nás rozníti, jakouž apoštolové onino hořeli, a kteráž je ve všem dobrém sílila. Bude-li láska posvěcovati všecky skutky naše, složíme sobě u Boha jako apoštolové ti naději neporušitelnou a budeme též

s to, abychom v poslední den života vezdejšího zvolali se sv. Petrem: „Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, věrnost Pánu jsem zachoval. A nyní schována jest mi koruna spravedlnosti, kterouž dá mně v onen den Pán, spravedlivý soudce. —

Pro naši vlast jsou ještě dva dny ku svěcení vykázaný, totiž den sv. *Jana Nepomuckého* a sv. *Václava*.*)

Svátek sv. *Jana Nepomuckého* světime 16. května. Tento byl náš krajan a stal se kanovníkem u sv. Víta v Praze, kdež zbožnou horlivostí a obětavou láskou k bližnímu zvláště vynikal.

Maje přístup ku dvoru královskému, zvolen byl od královny za zpovědníka. Když zlostný ukrutník, král Václav, zpověď choti své zvěděti usiloval, a za takovou svatozrádu Janovi důstojnost biskupskou sliboval, odolal sv. vlastenec náš neohroženě svůdnému tomuto lákání královskému. Později přikázal král nerozumný a zlobou uchvácený služebníkům svým, aby Jana na skřipec rozpjali, a železem horkým až do krve pálili; avšak všeho toho nelekal se zmužilý sluha Páně a nevyzradil tajemství svaté zpovědi, nýbrž věren jsa povolání svému, kráčel raději na popraviště. Tu naposledy ještě za všechny se modlil, všem odpouštěl a poslední slovo, kterýmž zachvěla se ústa jeho, když byl z pražského kamenného mostu do řeky Vltavy vržen, bylo: „*Ježíš. Maria!*“ Zemřel Jan smrtí mučennickou l. P. 1383.; za svatého byl vyhlášen od papeže *Benedikta XIII.* l. P. 1729. —

V ten den modlí se církev ve jménu všech ctitelů vlastence našeho, aby Bůh všemohoucí, který svátostní mlčenlivostí sv. Jana církev svou novou korunou mučennickou ozdobil, všem nám propůjčil

*) Podáváme zde jen stručný životopis, poněvadž každému znám jest.

milosti svaté, abychom dle příkladu jeho a k jeho orodování také *ústa svá strážili opatřovali* a tak někdy k oněm blahoslaveným v nebesích připočtení byli, již se *jazykem těžce* neprohřešili.

K uctění patrona našeho, sv. *Václava*, v Čechách den 28tý měsíce září zasvěcen jest. I sv. Václav byl rozený Čech, a dle poslední vůle umírajícího otce knížete Vratislava od nábožné báby své sv. Lidmily, na osamělém hradě Tětině vychován. Nastoupiv vládu země České, o rozšiřování křesťanského náboženství ve vlasti naší, jakož i o blahobyť občanský co nejhorlivěji se staral. Jeho přičiněním vzrůstalo v Čechii blaho a v průvodu křesťanského náboženství nastalo naší milé vlasti radostné jitro osvěty a vzdělanosti.

Václav odřekl se sňatku manželského a vyhlásil bratra Boleslava na sněmu Vyšehradském, kdež stavové celé země shromáždění byli, za dědice koruny České. Boleslav však hned od onoho okamžení o bezživotí bratra svého staršího usiloval. Když napotom Václav na hrad Boleslavský se odebral, aby narozenému synu bratra svého kmotrovstvím stál, vyvedl Boleslav prokletý zámysl svůj. Po hostině totiž ubíral se oslavený náš vlastenec, svatý Václav, nocí čírou ke dveřím kostela Boleslavského, a padna na kolena modlil se za svou vlast, za svůj národ, za svého bratra a jeho nemluvňátko, a u prostřed modlitby této od vlastního bratra Boleslava zavražděn byl, dne 28. září 935. (dle kronikáře Hájka r. 929.)

V prvnějších časech každý biskup ve své diěcesi sám věrné služebníky a služebnice po jejich smrti za svaté vyhlášoval; pročež i náš vlastenec mučenník Boží hned za svatého uznán byl, nejspíš od biskupa Řezenského Míchala, ježto ten-

krátě Čechové nemajíce žádné vlastní biskupské stolice jemu poddáni byli. Tak nazvané *kanonisování*, kteréž se nyní v Římě po zkouškách velmi přísných děje, teprv r. 1170. od papeže *Alexandra III.* z té příčiny zavedeno bylo, aby každý od nejvyšší hlavy církve řádně za svatého vyhlášený, napotom ve všech biskupstvích za takového se uznal.

Slavností touto s radostí velikou zvěstuje nám církev svatá, že krajan náš, onen veliký Svatý, krásným vzorem jest a příkladem právě *křesťanského života*, a vybízí nás zároveň, abychom věrnými byli šlépějí jeho následovníky. V životě jeho obráží se ctnost a svátost jako v nějakém zrcadle, zvláště pak stkvěl se svatý Václav *panickou čistotou, mírností, láskou k nepřátelům, živou vtrou a neunavenou pro slávu Boží horlivostí.*

Z druhé strany poučuje nás ale v ten den máti naše pečlivá, že závist velmi záhubná jest a člověka i k vraždě ponouká a přivádí. Jako synové Jakubovi bratra svého ze závisti o život chtěli připravit, jako Saul mladého Davida kopím chtěl probůsti: tak zabil skutečně závistný Kain bratra svého Abela, a závistný Boleslav svatého Václava. „*Jestliže i nepřátely své milovati jsme povinni*“, tak napsal sv. Jan Zlatoústý, „*jaký trest uvalujeme na sebe, když i přátely závisti a nenávisti pronásledujeme? Aneb, jestliže kdo jen ty miluje, od nichž také milován jest, nic více nečiní pohané; jakého odpuštění ten teprv může očekávati, jenž i ty mučí, kteří mu žádné křivdy neučinili? Dábel sice závidí, ale žádnému ze svých spoluďáblů, a mnohý člověk závidí svým spolubratrům.*“

Závist tedy hrozný jest hřích a matka mnohých jiných nepravostí.

§. 66.

Slavnost svatých anjelů strážných a posvěcení chrámu.

a) V neděli první měsíce září slaví církev sv. *svátek anjelů strážných*, připomínajíc nám ku velikému potěšení onen článek víry samospasitelné, dle něhož každému z nás zvláštní ochrance anjelský po cestách vezdejšího života přidán jest, aby nás ostříhal a zlého ochraňoval.

Učí nás zároveň církev svatá v ten den, že anjelé spasitelné myšlenky, city a žádosti v nás vzbuzují, že prosby naše nejen k trůnu Nejvyššího donášejí, nýbrž i přimlouvou svou podporují, že s velikou péčí a bedlivou snažností u nás jsou v každou hodinu, na každém místě, opatrujíce nás a pomáhajíce nám v potřebách našich.

Učení pak toto tak radostné jest pro člověka, že svátku na jeho upomínku zavedenému rozličné čestné názvy již od starodávna se dostaly. Tak jmenuje jej sv. Bernard „*květem křesťanských slavností*“, a svatá Františka Římská nazývá slavnost tu „*kórunou lásky a péče Otce nebeského o spasení lidské*“, a sv. Augustin „*dnem radosti a útěchy*.“

O slavnosti této Hospodinu z celého srdce děkovati máme za otcovskou jeho péčí o spasení naší duše a za milost, že anjelům svým přikázal, aby nás vzdělávali a šlechtili, a tak našimi pěstouny a vychovateli byli. Strážce anjelské, neustále nad námi bdící s vděkem a uznalostí upřímnou nade všechno sobě važme, a nezapuzujme nikdy vinou hříchů těžkých svého anjelského opatrovníka, nejlepšího to přítele a rádce od sebe, nýbrž obcujme bohabojně, aby tento ochránce svěde-

ctví chvalitebné o nás vydával přísnému soudci skutků našich.

Modleme se vždy myslí sebranou, pozorně a vroucně, by se neostýchal strážce náš, modlitby naše i přímlovou svou podporovati.

b) Slavnost *posvěcení chrámu Páně* měla by se vlastně konati v den *výročního jeho posvěcení*; v rakouských zemích stává se to ale na větším díle v neděli po svatém Havle.

Den ten zasvěcen jest památce, že svatyně od předků našich vzdělána, a modlitbou a obřady posvátnými posvěcena byla. Mimo to jest slavnost ta na poděkování za všechna dobrodiní, jichž se ti, jenž se ku společnému vzývání jména Hospodinoва, neboli k veřejným službám Božím v kostele tom scházejí, účastnými stávají.

O slavnosti této máme sobě připomínati, že veliké štěstí jest, míti chrám Páně, kamž s pocitem důvěrnosti před obličej Boha svého přicházíme, kdež obsluhy církevní a spolu s ní srdci zkormoucenému útěchy, myslí slabé posily a svědomí zmítanému pravého upokojení se dostává.

Na předky své, kteří nám vzácnou chrámu Páně majetnost zůstavili, máme v ten den se srdcem vděčným zpomínati, abychom dokázali, že sobě vážíme takového dědictví nade všechno, máme rádi a hojně svatyni Boží navštěvovati. Kdo však lehkovážně služby Boží obmeškává, těžkou vinu na sebe uvaluje, on hřeší proti Bohu, poněvadž *nechce Nejvyššímu, který mu před celým světem dobře činí u přítomnosti jiných lidí děkovati* (Augustin); on hřeší také proti bližnímu, ježto mu pohoršení dává, pohrdaje tím, co všickni ostatní mají za svaté.

§. 67.

Slavnost všech svatých, a památka
všech věrných dušiček.

a) Slavnost *všech svatých a mučenníků Páně* konala se v církvi v neděli první po svatém Duchu, poněvadž svatí a světice Boží jen plodové jsou a výkvěty milosti Boží, kteráž o hodu svatodušním v srdcích lidských rozlita byla. Již sv. Jan Zlatoústý, který roku 407. vezdejší svůj život dokončil, zmiňuje se o svátku tomto a dokládá, že se v oktávu svatodušním slavil.

Papež *Bonifacius IV.* na den 1. měsíce listopadu l. P. 606. důmyslně slavnost tuto přeložil, a sice z této příčiny: V Římě nalézal se za dnů ještě pohanských skvostný a nádherně vystavený chrám podoby okrouhlé, v němž obrazy a podobizny všech model a bůžků pohanských rozestaveny byly; protož nazýval se také chrám onen „*pantheon*“, t. j. svatyně všech bohů.

Za císaře Konstantina kleslo však pohanství a modloslužebnost, a chrámy pohanské ku křesťanským službám Božím se připravovaly a posvěcovaly. Těnkrate i onen pantheon od císaře Foky papeži darovaný na chrám křesťanský proměněn byl. Poněvadž se v něm dříve všem modlám účtovala, posvětil jej *Bonifacius IV.* na shlazení takového neřesti, ke cti a chvle všech Svatých a Vyvolených Páně. Posvěcení toto stalo se 1. listopadu, pročez i památka radostné události této každoročně v tentýž den napřed jen v Římě se konala, postupem času však po celém křesťanském světě rozšířena byla.

Slavností touto vyzývá nás církev svatá, abychom hleděli tam k oněm Vyvoleným Páně, a

celý sbor a všechny kůry svatých oslavenců pozorovali, a připomíná nám, že i oni lidé byli nám rovni a ve všem podobní, že mdloba a křehkost i jejich byla dědictvím, převrácená mysl a k zlému náchylnost i jejich podílem: že se ale pevně a neohroženě o to snažili, prošli svodem a nesnáze tohoto světa šťastně a bez úrazu a došli opatření důstojného v slastech nebeských.

Slovem péče a lásky volá k nám tedy církev svatá v ten den, chtěc nám laskavým připomínáním tolikerych příkladů ctnosti boj a zápas o dosažení koruny věčně ulehčiti a usnadniti.

Svatí jsou přátelé a miláckové Boží, Hospodin je rád slyší a pro ně bývá i nám milostiv. Máme je tedy vzývati, a sice *vůbec* vzývati, neboť nevíme který svatý na nebi, svatou k nám rozžat jsa láskou, o spasení naše pečuje. Jest však naší povinností, abychom zejména ty svaté vzývali, jichžto jména na křtu svatém neb ve svátosti břimování nám dána byla. Tiť jsou zvláštní ochráncové, přátelé a dobrodincové naši, k nim se tedy důvěrně utíkati musíme.

b) Hned po všech Svatých *památka všech věrných dušiček v očištcí* se koná a sice za tou příčinou, aby *věřící i na ty, kteří ostnem smrti jim odjati byli, v lásce zpomínali*. Církev svatá schvalujíc lásku takovou, učí nás, že máme také s těmi, jenž již odešli na věčnost, *obcovati*, a že jim *modlitbou, zvláště obětí mše svaté* pomoci můžeme, aby Bůh čas očišťování jejich ukrátil, a je ku požívání radosti nebeské brzo připustil.

Již v *starém zákoně* konaly se modlitby a oběti za mrtvé, neboť druhá kniha Machabejská vypravuje, že statečný a nábožný Judas dvanáct tisíc drachem stříbra do Jerusalema poslal, aby konány

byly oběti za hříchy těch, kteří v bitvě padli a doslovně dokládá: „*Jestliť svaté a spasitelné pomyslení, za mrtvé se modliti, aby od hříchů rozvázáni byli.*“ (II. Machab. 12, 46).

Jakož modlitby za mrtvé v starém zákoně za prospěšné považovány byly, rovně tak v zákoně novém věřící Kristovi platnost jejich uznávali. Eusebius, jeden z nejstarších spisovatelův, takto píše u příčině této: „*U oběti upamatuj se na své rodiče a bratry zemřelé, neboť tím vyjednáš jim lehkého odpočinutí.*“ A svatý Jan Zlatoústý dokládá: „*Ne nadarmo konají se za mrtvé oběti a modlitby, ne nadarmo rozdávají se za ně almužny; Duch svatý to ustanovil, bychom sobě vzájemně pomáhali.*“

Proto byl v církvi katolické zvláštní den k tomu ustanoven, aby se památka zemřelých činila, a již v den všech Svatých konají se k večeru smutečné hodinky za mrtvé. Oltář bývá černým rouchem zakryt a u prostřed stává tumba t. j. rakev černým příkrovem oděná. Vše to hlásá smutek, a temné hlasy v žalmích značí prosby, nařikání zemřelých, jakoby s Jobem volali: „*Smilujte se, smilujte se aspoň vy přátelé moji.*“ (Job. 19. 21.)

V den dušiček činívá se z rána kázání přiměřené, a pak následuje mše za mrtvé vůbec, v nížto prosí kněz Boha, aby dušem všech v Pánu zesnulých odpuštění hříchů dáti ráčil, tak aby prominutí, jehož věčně žádali, zbožnými prosbami dojiti mohli.

Po mši svaté vede se processí po hřbitově, a kněz vykropuje hroby zemřelých svěcenou vodou, načež se u oltáře zpěvem „*Salve Regina*“ (Zdrávas královno) pobožnost ta končí.

V ten den každý katolík horlivě a nábožně se modlí za zemřelé své přátele a jiné spasitelné

skutky za ně koná, aby jim Bůh milosrdným a milostivým byl soudcem.

Tím ne jim toliko, nýbrž i sám sobě prospívá, *neboť činí tak povolání a vyvolení své* (II. Petr 1) a cvičí se tolikéž láskou k zemřelým milovati i živé. Láska ale jádro jest všeho křesťanství, koruna všech ctností a přikázání první, *neboť dle toho, budeme-li se milovati, chce Syn Boží nás poznati, jsme-li jeho praví a věrní učenníci.*

Učení to, že dušem v očistci trvajícím platně pomáhati můžeme, jest nám také pramenem největšího potěšení, neboť jestliže sami, nejsouce zcela čisti a všech poškrvn prázdni, na věčnost se odebereme, můžeme se nadíti, že nám bratří na světě pozůstalí také pomáhati budou.

§. 68.

Patronové země České.

Mimo sv. Václava a sv. Jana (viz §. 65.) ctíme ještě následující Svaté co patrony země České:

1. Dne 9. března slavíme svátek (není zasvěcen) *sv. Cyrilla a Methodia, čili Crhy a Strachoty.*

Byliť mužové tito vlastní bratří, pocházející z rodu znamenitého v Soluně (Thessaloníchu), kdež se na začátku devátého století narodili. Již co jinochové vynikali jak uměním učení božského, tak též mudrctvím světským a neobyčejnou jakousi zběhlostí v jazycích cizích, zvláště ale ve slovan-ském.

Cyrill (dříve sloul Konstantin), jsa povýšen na důstojnost kněžskou, polodivoký národ Kozarův na Černomoří a Meotu sedící na víru Kristovu obrátil; později ale spojil se s mladším bratrem Methodiem, (jenž dříve již do kláštera na hoře Olympu

vstoupiv malbě se tam pilně učil), a zření měl a pozor k národu slovanskému v rozsáhlých krajinách Řecka a Bulharska žijícímu, kterýž tím zvláště církvi Kristově získal a u víře samospasné utvrdil, že, uspořádav písmo slovanské, k duchovnímu vzdělání těchto lidí čtení sv. evangelia a epistol, jakož i jiné potřebné knihy na jejich jazyk přeložil.

Method sám pokřtil knížete Bulharského Borisa l. P. 861., který zvláště obrazem od onoho malovaným a poslední soud vypodobňujícím polnut byl a víru Kristovu vyznal.

Příčiněním Rastislava, krále Moravského, působili tito dva svatí bratři velmi blahodějně také na Moravě, kdež dříve již evangelium Páně známo bylo. S horlivostí nevídanou pečovali tam slovanští apoštolové onino zvláště o to, aby se chrámy stavěly, školy zařizovaly, knihy náboženské v jazyk lidem srozumitelný překládaly, a křesťané zákonu pravému vyučovali.

Svatý Otec Adrian II. uznáváje mužů těch veliké zásluhy o církev svatou, a nedbaje nic na nepřátely, kteří je bez ustání křivě u něho osočovali, povýšil Methodia na arcibiskupství, a Konstantina na biskupství v oné zemi. Tento však obávaje se, žeby snad marná chvála světská duševnímu jeho blahu na ujmu býti mohla, nepřijal důstojnosti té, nýbrž do kláštera vstoupil, kdež mu jméno „Cyrill“ dáno bylo, a ve kterémž ještě téhož roku nábožný svůj život dokonal (l. P. 868.).

Method s pilností neunavenou pečoval o věřící jeho správě svěřené a čest a slávu Boha nejvyššího po celé Moravě rozšiřoval. On jadrnými svými řečmi i vévodu českého Bořivoje k tomu pohnul, že se stal přívržencem Kristovým; on napotom

ve vlasti naši evangelium svaté hlásal a veliké množství lidu (též sv. Lidmilu) pokřtil. L. P. 885. zemřel a pochován jest na Moravě v městě sídelním Velehradě. —

Zpomínejme sobě v ten den se srdcem vděčným na veliké zásluhy, jichž sobě bratří ti o nás dobyli. Kdyby se nebyli odřekli všeho pohodlí, kdyby nebyli hlásali předkům našim slovo spasení, vězeli bychom snad až posud, jako nesčíslní jiní národové v bludech, v pověrách a v modloslužbě. —

2. Na den 19tý měsíce března připadá svátek *svatého Josefa*.

Nazýváť se sv. Josef v písmě svátém „*Spravedlivým*“ pro zbožné srdce a spanilou, Bohu zcela oddanou mysl. Ač pocházel z královského rodu Davidova, živil se předce jen řemeslem tesařským, avšak poctivě a počestně v městečku Nazaretě. Hospodin sám vyvolil jej, aby byl pěstounem a ochráncem jednorozeného jeho Syna, Ježíše Krista.

Písmo svaté vypravuje nám, jak anjel Páně sám Josefovi zvěstoval, že Maria z Ducha svatého syna porodí, jehož jméno bude *Ježíš*, kterýž se napotom v skutku v Betlémě narodil. Později poučil jej opět anjel ve snách, aby do Egypta utekl s Ježíšem, a když zemřel Herodes zjevil se mu po třetí, načež Josef s dítětem a s matkou jeho do Nazaretu se odebral, kdež v tichosti a soukromnosti žil. Umřel dříve, než Kristus Pán úřad svůj učitelský veřejně nastoupil.

Sv. Josef vyobrazuje se s *lilium*, které nepoškvrněnou jeho čistotu vyznamenává, a pak s *dítětem Božským* v náruči, což převelkou onu milost naznačuje, již mu popřáno bylo Spasitele světa objímati. —

Mysl sv. Josefa jen v Bohu spočívala, on to jen činil, co Bůh na něm žádal, vůdcem jeho byla vždycky vůle Boží, od níž se neuchyloval ani v pravo, ani v levo. Buďme i my poslušni vůle Boží jak nám ji oznamuje církev sv., a dosáhneme zajisté cíle svého!

3. Dne 21. v měsíci březnu slavíme výroční památku sv. *Benedikta*.

Narodil se Benedikt r. 460. v Nursii z rodičů šlechtých a nábožných. V Římě nabyt potřebného umění; že však se jinochovi zbožnému život duchovenstva tamnějšího nelíbil, odebral se na poušť u Sublaku (Subiako), kdež tři léta v jeskyni se zdržoval. Nevěděl o něm nikdo, jedině *Román*, mnich kláštera sousedního, který mu čas po čase po provaze velmi skrovníčkou stravu spouštěl.

Prozřetelnost Boží objevila jej však lidem, aby jeho příkladem a vyučováním k poznání sebe a ku kázni přivedeni byli. Pastýřové totiž přišli jednou k jeskyni jeho a rozšiřovali pověst o muži svatém po celém okolí, tak že se napotom odevšad lidé k němu hrnuli, aby se od něho naučili, pohrdati světem a vnadami jeho. Ano i mnichové kláštera blízkého doléhali naň, aby se jejich opatem stal. Benedikt dlouho se zpěchoval; konečně ale v úřad ten se uvázal.

Avšak za krátký čas zanevřeli naň mniši pro jeho přísnost, tak že jej otrávit chtěli. Podali mu totiž za tou příčinou víno s jedem smíšené; ale nádobu rozpukla se na mnoho kusů, když ji Benedikt dle svého obyčeje svatým křížem znamenal. Pokárav za to mnichy navrátil se zase do své jeskyně.

Život Benediktův mnohým se zalíbil, tak že sobě přáli, žíti dle jeho navedení; pročež založil

muž ten zbožný během roku 500.—507. zponenáhla 12 klášterů. V každém klášteře 12 mnichů bylo s jedním opatem. Nový tento řád milostně se rozvíjel až do roku 508., ve kterémž pro ubližování jistého závistivého kněze Florentia sv. Benedikt krajinu tu opustiti musil. Usadil se napotom na zbořeném hradě Kassino, strmícím na vysoké hoře v Kampanii, kdež lid modlu Apolla ctíval. I zrušil muž svatý chrám onen, posekal háje modle zasvěcené a vystavěl tam nový klášter řádu Benediktinského, v němž také sv. Vojtěch po nějaký čas žil.

Klášter tento spravoval sv. Benedikt po 14 let a uložil bratřím svým za hlavní povinnost *mlčenlivost, samotu, modlitbu, pokoru a poslušnost*. Zákon ten napotom po celé Evropě se rozšířil ku velikému prospěchu člověčenstva.

Sv. Benedikt zemřel l. P. 523, v 63tém roce věku svého. — — Sv. Benedikt obával se, aby, živ jsa v Římě u prostřed pokušení, mravů svých nepokálel, a proto na poušť se odebral, kdež tichý a kající život vedl. On se nestaral ale toliko jen o spasení duše své, nýbrž se vši silou o to pečoval, aby jiní lidé také poznali víru spasitelnou a dle ní život svůj řídili; jeho největší snahou bylo získati duši některou pro nebe. Jak bídny a veškeré lásky křesťanské prázdný jest tedy ten člověk, který snad bližního zavádí a kazí, jej v bludy uvrhuje, pohoršení jemu dává, jeho vady schvaluje, neb k hříchu jej ponouká. „*Běda člověku; volá Spasitel, skrze něhož pohoršení přichází.*“ Hleďme tedy raději dobrým svým příkladem hříšníka napraviti, věduce, že „*kdožkoli odvrátí hříšníka od cesty bludné, vysvobodí duši jeho od smrti a přikreje množství hříchů.*“ (Jak. 5, 19).

4. Dne 23. dubna připomínáme sobě velikého dobrodince našeho národu, biskupa a mučenníka sv. Vojtěcha.

Narodil se sv. Vojtěch l. P. 956.; otec jeho byl mocný, moudrý a zbožný vladyka český *Slavník*, jenž měl sídlo své na hradě Libickém nad Labem a Cidlinou.

Již co pachole vynikal Vojtěch ušlechtilou spanilostí a jinými nevšedními vlastnostmi, tak že všem milostným se stal. Pod správou učitele svého, výtečného kněze Rádly, rozvíjely se hned záhy jeho schopnosti; všestranného však vzdělání nabyl později na slavné tehdejší škole Děvínské (Magdeburské), kdež po 9 let se cvičil. Roku 981. pražským biskupem Dětmarem na kněžství byv posvěcen v Praze zůstal ve službě duchovní, kdežto neobyčejnou horlivost a pobožnost objevoval.

Tím se stalo, že jej předkové naši po smrti biskupa Dětmara za nejvyššího svého duchovního pastýře a správce (za biskupa) vyvolili.

Poznalt slovutný náš vlastenec důležitost svého vysokého povolání a proto počínal si v něm přičinlivostí zřídka vídanou, nikdy nepřevyšenu. *On horlivě učil, a od toho, čemu ústy vyučoval, nikdy se neuchýlil.* Co pravý následovník Ježíše Krista a jeho apoštolův dobře činil všechněm, zvláště pak domácí víry. Důchody biskupské na čtyři, avšak nestejně částky rozdělil; jedna věnována byla potřebám církve; z druhé duchovenstvo svou výživu bralo, třetí bohatým pokladem byla všem chudým a nejmenší čtvrtinku podržel sv. Vojtěch pro sebe. K sobě byl velmi přísný, jen velmi málo jidával a píval a jen kratinkého spaní sobě prával.

Jakkoli sv. Vojtěch o pravé vzdělání a zdokonalení lidu českého všemožně usiloval, nemohl

předc zastaralé pohanské obyčeje vykořeniti, což jej tak rmoutilo, že se s povolením papeže Jana XV. biskupství odřekl, a v Římě do kláštera sv. Alexia a Bonifacia na hoře Aventínské vstoupil. Zde modlitba počátkem byla a koncem, kořenem i korunou, jádrem a duší všech jeho činů.

Po pěti letech kníže český Boleslav a ostatní lid k papeži s prosbou se obrátili, aby se k jeho slovu sv. Vojtěch opět do Prahy navrátil, slibující, že jeho budou ve všem poslušni a že napraví život svůj dle učení jeho. Uváživ prosbu tu poslal papež svatého rodáka našeho nazpět do Čech.

Sv. biskup neustával na modlitbách, neoblevoval v pracích duchovních, slovem horlivým, životem příkladným a láskou Kristovou svědomitě se staral o spasení duší jemu svěřených. Však pro mnohé překážky nedařilo se mu dílo svaté tak, jak sobě toho přála vroucí jeho duše, ano zpupní Vršovci neohlížejíce se na Boha hrdě potupovali zákon Páně, a co se jim koliv líbilo, směle činili. Tu opustil sv. Vojtěch opět po třech letech Prahu s pláčem, a odebral se do kláštera na hoře Aventínské v Římě, kdež v rozjímání a v modlitbách, v čítání písma sv. a v rozmluvách s věrnými služebníky Páně duše jeho, po Bohu jen práhnoucí, u pramenův neskonale moudrosti a lásky Nejvyššího velmi okřála.

Však po krátkém čase ucházel se opět Boleslav u sv. Otce, aby se Vojtěch do vlasti navrátil, což tento sice učinil, avšak vymínil sobě, že ihned z Prahy ustoupí, nebudou-li Čechové naň dbáti.

I stalo se, jak to proslavený vlastenec náš tušil. Téhož roku 996., když se sv. Vojtěch po druhé k Praze vracel, pobili Vršovci z pomsty celou ro-

dinu jeho na hradě Libickém, muže, ženy, děti, a lid také proti sv. biskupovi popudili. Uslyšev to na cestě poslal sv. Vojtěch posly do Čech s otázkou, zdali by sobě jeho za biskupa přáli. Když však těmto taková dána byla odpověď, jakéž očekával sv. Vojtěch, „*aby totiž obtížný mravů kazatel tam zůstal, že jej nechť!*“, děkoval muž svatý Bohu a odešel co missionář do Pruska, kamž světlo víry Kristovy ještě nebylo vniklo. První jeho setkání-se s Prušáky neslibovalo mu mnoho útěchy; lid byl jako hluchý k jeho slovům, vyháněl jej ze země, ano smrti mu vyhrožoval.

Pročež odebral se k Litvínům, k národu to slovanskému, který na blízku sídlél. Přišel na rovinu Romové položil se na trávník a zdřímnul. Tu však se obořil na něj zástup rozteklený a probodl jej oštěpem. Mučennická smrt jeho rozmnožila jeho úctu u národu našeho a získala mu jméno Svatého. —

Tělo sv. Vojtěcha koupil Boleslav mnohými dary a pochoval je v městě Gnězně (v Polsku). L. P. 1039. dne 25. srpna přivezl Břetislav I. tělesné ostatky sv. Vojtěcha do Prahy. —

Připomínajíce sobě v ten den veliké nesnáze, s jakými sv. vlastenci našemu zápasiti bylo u rozšiřování pravdy božské, pečujme vždy více o to, aby nebylo uprostřed nás těch, kteříby snad sobě zacpávali uši, aby neslyšeli, a zakrývali oči, aby jen neviděli milosti Páně, která k pokání a napravení života neustále povzbuzuje!

5. Dne 25. dubna slavíme svátek sv. *mučenníka Jiřího*. Narodil se sv. Jiří v Kapadocii z rodičů katolických, dosti bohatých, kteří mu ale brzo zemřeli. Odebral se tedy jinoch tento do Palestiny a do služby vojenské vstoupil, kdež sobě jak udatností

tak též jinými dobrými vlastnostmi veliké důstojnosti a úplné důvěry císaře svého Diokleciana získal.

Za panování Diokleciana požívali sice křesťané z počátku (po 19 let) nejen sv. pokoje, nýbrž i k úřadům vysokým přístup měli; později však, když císaře nechtěli co „*Pána a Boha svého klečíce pozdravovati*,“ co nejukrutněji pronásledováni bývali. Chrámy jejich zbořeny, posvátné knihy spáleny a všickni ti, kteří bohům obětovali se zdráhali, smrti pokutováni byli. Sv. Jiří nemoha se dívat na pronásledování křesťanův, vystoupil ze služby vojenské, a Dioklecianovi bez obalu vytýkal, jak hrozné to bezpráví, ježto, aby víru Kristovu naskrz vyhladil, křesťany tak vztekle mučí.

Císař rozhněvaný rozkázal jej hned do vězení uvrei, pak jej hned sliby hned mukami od víry právě odvrátiti hleděl; a když všecko jeho usilování marné bylo, kázal jej dne 23. dubna l. P. 303. stíti. —

Vyobrazuje se sv. Jiří obyčejně co rytíř na koni se zabitým drakem u nohou, na význam, že přemohl sv. mučenník milostí Boží všeliká pokušení dáblská. — —

I my býváme pokoušeni tělesnými žádostmi, zlými příklady a zlým duchem; chceme-li jako svatý patron náš z boje takového vraceti se co vítězové, dlužno nám pilně užívati všech prostředků k zachování milosti Boží potřebných, jakéž jsou modlitba, půst, upomínka na Boha vševědoucího, všudy přítomného, jakož i na soud.

6. Na den 2. května připadá sv. *Sigmunda*, krále a mučenníka.

Byl to muž velmi šlechtitný a dobrotivý a spravoval království Burgundské. Jeho největší snahou bylo blaho národu a pravé uctění Boha;

proto přihlásil se také ku církvi Kristově, ačkoliv se Burgundští k bludnému učení kacíře Aria přiznávali, a zakládaje kláštery (mezi nimiž zvláště klášter ke cti sv. Mauricia na Agaudie zařízený vyniká) tóž ku přestoupení celého Burgundsku od sekty Ariánské do církve katolické základ položil.

Avšak, ačkoliv mužem byl dle srdce Božího, předce klesl hluboce uvěřiv úskočným slovům druhé své manželky, která, co macocha jeho syna Sigerika, neustále tvrdila, že tento jen bezživotí otcova hledá a o ně stojí, aby se napotom v zemi a ve vladařství uvázati mohl.

Král dal se takovými utrhačnými řečmi ku hroznému hříchu svěsti; on syna svého nevinného ve spaní zadusiti kázal. Než toto klesnutí nebylo mu ku zahynutí, nýbrž ku spasení, ježto, jako druhdy David, hoře svého pádu oplakával, upřímným pokáním k Bohu se obrátil a jeho bez ustání za milost a smilování prosil.

Odešel totiž Sigmund do kláštera od něho založeného a tam na postech a na modlitbách trval, žádaje Hospodina co nejvroucněji, aby jej v životě tresty a pokutami všeho druhu stíhal, po smrti ale na milost přijmouti ráčil.

I stalo se téhož času, že Frankové proti Burgundsku povstali. Sigmund maje za to, že neodolá návalům nepřátelským, ukryl se na jednom vrchu a velmi přísný život tam vedl. Tu však vypátrán, a k rozkazu krále Chlodomera s celou rodinou odpraven a do studně uvržen byl l. P. 524. Po třech letech teprv byly tělesné ostatky jeho odtud vytaženy a v klášteře sv. Mauricia pochovány.

Císař Karel IV. dal l. P. 1360. ostatky sv. Sigmunda v kostele sv. Víta na hradě Pražském uložití. —

Životopis sv. Sigmunda zřejmě učí nás, že Hospodin hříšníka milerád na milost přijímá, činí-li jen pokání. Jako odpustil Slitovník milosrdný Davidovi, hříchu svého litujícímu, Petrovi hořce plačícímu, Ninivitům v postu a v žíní k Němu se obracující: tak odvrátil tvář svou přísnou od nepravosti, kterou spáchal král Sigmund, ježto ji pokáním a jinými skutky napravití hleděl, ano navrátil mu radost spasení a vymazal zcela hřích jeho. Následujeme i my patrona vlasti naší v pokání, a nezamítne nás zajisté Hospodin nikdy ode tváři své!

7. Den 4tý měsíce června k uctění sv. *Prokopa*, opata a patrona země české ustanoven jest.

Narodil se Prokop ve vsi Chotouni u Kauříma. Rodičové jeho urození byli a velmi zámožní, a chtějíce míti ze syna svého kněze Páně, dali jej do Prahy na Vyšehrad, kde tenkrát pověstné školy slovanské byly. Prokop již tenkrát nejen rozsáhlou učeností, nýbrž i duše spanilostí nade všechny spolužáky tak vynikal, že si jej kanovníci Vyšehradští velmi oblíbili a také spolukanovníkem učinili.

Když byl později na kněze posvěcen, tuť obcování jeho tak dokonalé a bohabojné bylo, že cnosti a svatosti jeho svět zcela se znechutil; i vstoupil za příčinou tou do kláštera Břevnovského blíže Prahy, aby tam po zákoně sv. Benedikta zbožně žíti mohl.

Po nějakém čase však opustil klášter a procházel vlast svou, až se konečně nad Sázavou, asi dvě míle od Kouříma v jedné jeskyni usadil, aby tam vzdálen jsa hluku světského jen pánu Bohu sloužiti mohl.

Žil tam Prokop po několik let, aniž by komu známo bylo, *nikdo ho neviděl, jedno Bůh sám.* Tu však zalíbilo se Nejvyššímu, aby mnich sv.

svým slovem a příkladným životem i na jiné lidi působil; i přivedl k němu divným způsobem knížete Oldřicha.

Když si totiž tento jednou do lesů Sázavských na lov vyjel, ukázal se mu překrásný jelen, kterýžto kříž máje mezi parohama a silně utíkaje u sv. Prokopa, an právě dub osekával, se zastavil a u nohou jeho se položil.

Kníže Oldřich považuje to za prst Boží, ihned s koně skočil a tázal se mnicha, kdoby byl, a čím by se na poušti zanášel.

I odpověděl mu muž sv., že pro hříchy své na poušť ze odebral, aby lépe pánu Bohu sloužiti mohl, a že se „Prokop“ jmenuje.

Kterážto odpověď knížete k jiné otázce pohnula; ptal se totiž sv. Prokopa, zdali by nechtěl na místě onom klášter ke cti sv. Benedikta vystavěti. Když však zbožný vlastenec náš sobě kláštera ke cti sv. Jana Křtitele přál, dal jej Oldřich vystavěti a nadal jej bohatě.

Svatý Prokop opatem byl řeholníkův k němu přisedších a rozšiřoval napotom království Boží na zemi co nejhorlivěji, až jej Bůh konečně k sobě povolal.

Příklad sv. Prokopa napomíná nás také, abychom nevyhledávali blaženosti v pohodlí života a u věcech, jichžto svět poskytuje, nýbrž cnost a bedlivé plnění povinností svého povolání každému z nás nade všechno budiž!

8. Na den 6. června připadá *sv. Norberta*.

Narodil se Norbert okolo roku 1080. v Xantu, městečku Klivenském z rodičů, jenž zpříznění byli s rodinou císařskou.

Z mládí sháněl se jen po rozkoších tohoto světa, a ačkoliv později nižší posvěcení přijal, nedbal

nic povinností, v něž se byl uvázal, nýbrž uzdu pustil úplně všem žádostem tělesným.

Když dosáhnul roku třicátého věku svého, tuť milost Boží z velikého hříšníka — velikého učinila svatého, utvořivši v něm dříve nové srdce a povzbudivši jej k pokání a k napravení života. Jel totiž Norbert na koni svém do jedné vesnice, aby tam co nejveseleji v rozkoších den stravil. Avšak tu bouře náramná se strhla a hrom třeskotem hrozným před ním do země udeřil. Norbert spadl s koně a zůstal celou hodinu na místě ležeti.

Napotom však zpamatoval se a hodina ta hodinou byla jeho obrácení. Jako druhdy Augustin nalézal on od té chvíle největší svou blaženost v odříkání se toho, bez čehož dříve, tak se mu aspoň vidělo, živ býti nemohl.

Arcibiskup Kolínský posvětil jej na kněžství, v kterémžto stavu on na cestě dokonalosti co nejhorlivěji kráčel a procházeje s povolením sv. Otce všechny krajiny země Francouzské jak slovem tak příkladem lid ku pokání vzbuzoval.

Chodil bosýma nohama, v roucho prosté se oblékal a nepřál sobě leč nejpotřebnějšího pokrmu. —

V biskupství Laonském vyhlídnul sobě krajinu pustou, Premontné nazvanou, a založil tam klášter ke cti sv. Jana. Ti, kteří pod jeho správou k dokonalosti křesťanské kráčet chtěli, zavázati se museli k tomu zákonem sv. Augustina; odtudž zákoníci svatého Augustina čili Premonstráti slují.

Posléze ale k žádosti císaře Lothara II. arcibiskupství v Děvině přijati musel. I v tomto úřadu výborné bylo ovoce svaté jeho snahy, neboť víra a cnost zmáhala se u věřících jeho správě svěřených.

Byl však osm toliko let biskupem, neboť již v padesátém a třetím roku svého věku zemřel, 6. června l. P. 1133.

Svatý otec, Řehoř III. prohlásil jej r. 1582. za svatého, a císař Ferdinand II. vymohl, že tělesné ostatky jeho roku 1627. z Děvína do Prahy přineseny byly, kdež v kostele Strahovském odpočívá. — —

Velmocná jest milost Boží, onať věci, které se zdají nemožnými býti, možné činí, ona velikou změnu v srdci působí, ona odvrací je od nepravosti, naplňuje je ošklivostí z hříchu a rozněcuje v něm lásku k dobrému, kteráž překážky všechny přemáhá a spasení ubezpečuje.

9. Dne 15. června připomíná nám svatá církev k duchovnímu vzdělání našemu cnostný život *svatého Víta*, který pro Krista smrt mučennickou utrpěl.

Pocházelt Vít z rodu vznešeného na ostrově Sicilském v Mazaře. Otec jeho zatvrzelým byl pohanem; avšak Vítovi za kojnou dána byla nábožná Crescentia, která jej se svým manželem Modestem (oba věřili v Ježíše Krista) již za útlého věku hlavním pravdám náboženství křesťanského, avšak bez vědomí otce pohanského, vyučovala, tak že on dosáhna roku dvanáctého neobcovał jinak, než jak na křesťana dokonalého náleží.

Zvěděv o tom otec jal se způsobem rozličným syna svého nutiti, aby se modlám klaněl; když však všechno jeho usilování marné bylo, obžaloval jej i u vladaře Valeriana, že se rouhá bohům vlasteneckým. Tento Vít ukrutně dal bičovati; konečně ale slyše z úst jeho, že i smrt raději ponese, nežby zapřel Ježíše Krista, zastyděl se a poslal jej otci nazpět.

Teď jej ukrutník tento způsobem hanebným k hříchům těžkým sváděl; když se jemu ani to nepodařilo, trýznil syna tak šeredně, že Modestus a Crescentia z vnuknutí Božího Víta tajně do Vlach odvedli. Avšak ani tam nenalezli tito pokoje žádoucího; neboť císař Dioklecian napřed svázati je kázal a do žaláře uvrcl, a když se ani tím nedali u víře zviklati, odsoudil je k zápasu se zvěří divokou. Lev litý byl totiž na svaté mučenníky tyto puštěn; on si ale ku největšímu podivení všech co beránek tichý k nim lehl. Tu tedy císař tím více rozhněvaný katanům svým přikázal, aby je ohněm mučili; když však i z něho bez porušení vyšli, jako druhdy onino tři mládenci, opět do žaláře vrženi a tak dlouho bičováni byli, až všickni tři v hrozných mukách ducha vypustili l. P. 303.

Sv. Václav rameno sv. Víta obdržel od císaře Jindřicha v Erfurtě, a vystavěl mučenníku onomu ke cti chrám na hradě Pražském; a však l. P. 1355. císař Karel IV. i ostatní tělo Božího mučenníka do Prahy přivezl a vzdělal nákladem velikým na témž místě slavný chrám Páně, v němž se drahé ty ostatky za hlavním oltářem až posud chovají. — —

Sv. Vít k mukám nejstrašnějších odsouzen byl, a předce Krista nezapřel. A jak často bývá Ježíš za dnův našich slovy a skutky zapírán. Nyní není se nám co báti, že pro víru Kristovu něco utrpíme, a předce zapíráme jej nezřídka. Mnohý jiných stydě se odpírati lidem takovým, jižto nevázně o sv. náboženství mluví, a rozsíváním bludů a nevěry proti němu bojují, nevyznává víru svou, nýbrž Krista zapírá. A jestliže lehkovázně proti přikázáním Ježíšovým jedná, v ničem se nepřemáhá, a naruživostem svým uzdu pouští, zdaž nehlasá tu skutky svými celému světu: *Co mně do*

Krista? co mně do jeho přikázání? Pamatujme častěji na sv. Víta, a pak dojista víru svou stále vyznávati a v přikázáních a ve spravedlnostech Páně bez ouhony kráčet budeme.

10. Dne 25. června slavíme výroční památku sv. Ivana.

Ivan pocházel z rodu vznešeného; otec jeho byl prý král Chorvatský Jestimulus, a matka Alžběta. Již co jinoch mnohými překrásnými cnostmi se stkvěl a vroucně sobě toho přál, aby Bohu na samotě někde sloužiti mohl. Za příčinou tou rozloučiv se s rodiči svými po lesích chodil a po místech pustých, až přišel také do Čech (v druhé polovici 9. století), kdež se v jedné jeskyni blíže potoka Lodenice ubytoval. Žil tu sv. Ivan po 40 let v největší chudobě a v nejtuzší kajenosti, aniž by kdo o něm byl věděl. Když však jednou nábožný Bořivoj, první to kníže křesťanský ve vlasti naší, na svém lovu v hustých lesích podlé řeky Mže ležících také k onomu místu se přiblížil, a v Ivanovi muže dle srdce Božího poznal, přemlouval jej všemožně, aby s ním na hrad Tetín se odebral. Nechtěl mu z počátku po vůli býti sv. Ivan, a až později učinil tak, když jeho za to sv. Ludmila, choť Bořivoje, snažně prosila.

Na Tetíně setrval ale jen kratouneký čas. Navrátil se zase do jeskyně, a brzo na to zemřel.

Sv. Ivan opustil rodiče své a přátele, slávu a bohatství bez všelikého nucení, aby na poušti tím pokojněji Pánu Bohu sloužiti a dílo svého spasení konati mohl. Vyhledávejme tedy i my blaženosti své u Boha, nikoliv ale ve statcích časných. Oplýváme-li bohatstvím časným, pečujme o to, aby nepřilnulo srdce naše k mamoně, ale Boha mějme raději za svůj poklad nejdražší, a zakupujeme sobě

zde již nebe hojným milosrdenstvím. Jsme-li ale chudí, nenaříkejme a nebědujeme přílišně, nýbrž za moudré řízení Boží to raději uznávejme, neboť bohatství by nás třeba jen k pýše svádělo, k rozmařilosti a k nepravostem jiným.

11. Na den 16. září připadá svátek *sv. Ludmily*. Narodilať se r. 873. z rodičů pohanských v Čechách: otec její Slavibor, vladařem byl krajiny Mělnické, a matka sloula Lidoslava. Ludmila musila se též bůžkům pohanským klaněti a jim obětovati, ale žila předce velmi ctně, tak že se obcování její všem zalíbilo. Když se napotom za vévodu země české, za Bořivoje, provdala, a tento na Moravě křest sv. přijal, uvěřila též Ludmila v Ježíše Krista a dala se s mnohými jinými od sv. Methodia pokřtiti.

Od onoho dne kněžna svatá zcela jiný život vedla, bez úhony totiž a zcela dle slova Božího; ona plakala svého neštěstí že jí nesvítalo dříve světlo spasení, nýbrž tak pozdě že Ježíše Krista poznala, i přijímala od oné chvíle častěji s vroucností neobyčejnou svaté svátosti.

Sv. Ludmila každým dnem vnitřního světla a síly u víře nabývala a nejvíce o to usilovala, aby všickni poddaní její k církvi Kristově se přihlašovali a rozhojňující se, jako ona sama, dary a potěšením Ducha svatého v bázni Boží žili.

Svatá patronka naše všech cností na nejvyšší pilna byla; dnem i nocí Bohu sloužila modlitbou a postem, tuhou kajcností a jinými dobrými skutky; ona ráda pomáhala nuzným a potřebným všeho druhu; každý, buď si kdo buď, svobodně k ní mohl přicházeti a nalezl dojista rady a pomoci.

Po smrti svého manžele (r. 894). vzdálila se sv. Ludmila všeho hluku světského, a přebývala,

aby v pokoji a bez překážky Bohu sloužiti mohla, na vdovském sídle svém Tetíně. — Vévoda nový, syn Bořivojův, Spitihněv, nepanoval dlouho a pozůstavil stolec knížecí mladšímu bratru svému Vratislavovi, který velmi dobrotivý a nábožný byl, a o vzrůstání církve Kristovy ve vlasti české více dbal, než o rozšiřování své moci. Chybil však nemálo v tom, že za manželku pojal Drahomíru, knížecí dceru ze slovanského kmene Luticů, u níž víra Kristova tak milostného ovoce nenesla.

Vratislav měl tři syny, z nichž nejstaršímu Václavovi při smrti otcově 18 let bylo. Tedy spravovala zemi zatím Drahomíra, vychování pak Václava a jeho dvou bratrů pobožná bába jejich sv. Ludmila na Tetíně vedla. Ale Drahomíra jsouc náruživá a obávajíc se o své panství, (ačkoliv ji sv. Ludmila dosti přesvědčovala, že po vládě netouží), vyslala vrahy, kteří tehdy její zavraždili. Národ český ctil ale sv. Ludmilu ihned co mučennici pro víru Kristovu. Když Václav vládu země nastoupil a kostel sv. Jiří vystavěl, dal tělesné ostatky sv. Ludmily do něho přinesti. —

Sv. Ludmila vyhledávala pokoje a míru s Drahomírou, avšak tato v nekročené hněvu rozsápanosti až k prolití krve svésti se dala. Varujme se tedy hněvu, pamětlivý jsouce slov sv. Pavla píšícího: „*Všeliká hořkost hněvu i rozlobení-se, i křik odňat buď od vás i se vši zlostí*“ (k Efesským 4, 31.). Buďme tiší a mírní co věrní následovníci tichého beránka, Ježíše Krista, neboť „*blahoslavení pokojní; — oni pokoje věčného dojdou.*“

12. Dne 27. září slavíme výroční památku sv. Kosmy a Damiana.

Bratři tito z Arabie pocházeli z rodičův vysoce urozených (narodili se okolo r. 303). Vzdě-

lání svého nabyli v Syrii, kdež se zvláštní oblibou na umění lékařské se vrhli. Poněvadž víru křesťanskou již vyznávali a jejím duchem dokonale proniknutí byli, užívali svého umění se zvláštní ochotností ku blahu chorých lidí, a pro svou nezištnost Anargyry (muži, kteří mzdy neberou) nazváni byli.

Žili v městě ciliciském Agni, kdežto tělo lečice i učení Kristovo nemocným pohanům s velikým prospěchem zvěstovali.

Tenkrátě ale císař Dioklecian křesťany vztekle pronásledoval; pročež také Lysias, císařský místodržitel jeho v Cilicii, bratry tyto jíti, na skřípec napnouti a údy jejich natahovati kázal. Když však mučením tímto horliví vyznávači Ježíše Krista žádné pohromy neutrpěli, dal je svázané do moře uvrci. Avšak i vlny neublížily jim; pročež poručil Lysias, aby do ohně hozeni byli, a když i tento jich se nedotknul, odsoudil je konečně soudce zarytý k meči, kterýžto soud ihned se vykonal. Některé z jejich tělesných ostatků v Praze nalézají se v chrámě u sv. Víta. —

Sv. Kosmas a Damian opatrováním a léčením nemocných velikých zásluh sobě o člověčenstvo dobyli. Následujme i my jejich příkladu, a obsluhujme rádi, bez nevrlosti, bez choulostivého štítění-se spolubratry své, když se jich ruka Páně bolestnou nemoce navštěvou dotýká a je na lůžko utrpení ukládá. Vězme, že služba taková bez odměny nezůstává; Kristus sám všecky nesnáze naše, všechny noci probdělé počítá, a v den veliký soudu posledního řekne všem, jenž nesnadnou tu službu s láskou křesťanskou konali: *„Nemocen jsem byl já, a vy navštívili jste mne a mně jste sloužili; neboť pokud jste činili jednomu z blížních svých, mně*

samému jste učinili. Pojďte tedy a vládněte krdlovstvím, od ustanovení světa vám připraveným“

13. Dne 31. měsíce října připadá svátek sv. *Volfganga*.

Pocházel z rodiny hraběcí ve Švábsku, a narodil se v první polovici desátého století. Studie odbyval na díle v klášteře Rychnovském ve Švýcařích blíže města Kostnice, na díle ve Würzburgu. Arcibiskup Trevířský Jindřich byl jeho nejupřímnějším přítelem, a přiměl jej k tomu, aby se za ním do Trevíru odebral a radou, učeností i svatostí svou u spravování biskupství jemu nápomocen byl. Tam Volfgang se zvláštní horlivostí a obětavostí úřad učitele a ředitele škol zastával. Když však arcibiskup zemřel, opustil i on město Trevír a vstoupil do kláštera Einsidlského ve Švýcarsku, kdež dle řádu a zákona sv. Benedikta po delší čas bohabojně žil, až konečně důstojnosti kněžské dosáhl.

Žádaje sobě co nejvroucněji, aby mohl evangelium Kristovo lidem Boha ještě neznajícím zvěstovati, vydal se řeholník nábožný s povolením opatovským na cestu, procházel Uhry a Čechy a získal Kristu Pánu k pěti tisícům duší.

Později od biskupa Passovského schválen byv císaři Ottovi II. pro biskupství Řezenské v důstojnost tuto teprva se uvázal, když mu opat dlouho domlouval, že hříšno jest vzdorovati prozřetelnosti Božské. Co vrchní pastýř jak slovem tak též příkladem svým mnoho působil k prospěchu sv. církve a k oslavení jména Božího.

O vlast naši dobyl sobě muž tento právě apoštolský nejen zvěstováním slova spasení, nýbrž i tím také zásluh velikých, že zemi českou z právomocnosti své propustil. Církev česká byla totiž

tenkrát bez biskupa vlastního a toliko pod duchovní správou biskupa Řezenského. Věhlasný kníže Boleslav všemožně o to usiloval u papeže Jana XIII., aby samostatné biskupství v Čechách zařízeno bylo, a naklonil jej též k prosbám svým; avšak kapitole Řezenské nechtělo se oželeť práv a důhodův, kteréžto biskupství Řezenskému z Čech plynuly.

To však když uslyšel sv. biskup Volfgang, ihned zadost učinil spravedlivé žádosti vévody českého a takto ku kapitole promluvil: *Vidíme drahou perlu ukrytou v zemi české, kteréž nenabudeme, leč podáme-li všecky věci, kterýmiž vládneme. A protož já milerád i sebe dám i všecko, což mého jest, aby se jen v Čechách sesílením církve utvrdil dům Páně.* A osvědčiv tak zřejmě ochotnou vůli svou, sám zakládací listinu stolice Pražské zhotovil.

Jeden a dvacet roků zastával sv. Volfgang úřad nejvyššího pastýře s horlivostí neobyčejnou, až jej Pán l. P. 994. k sobě povolal. Papež Leo IX. prohlásil jej r. 1052. za svatého.

Sv. Volfgang rozšiřoval na zemi se zvláštní mysli horoucností království Boží, království pravdy, církve katolickou. Zpomínajíce na něj častěji modleme se i my Pánu Bohu se srdcem upřímným: „přijdiž království tvé“, t. j. prosme jeho, aby nejen nás až do skončení života v pravé víře ustavičně zachoval, nýbrž aby se smiloval i nad těmi, kteří ještě nejsou údy svaté církve jeho, mnohdykrát snad proti ní i v boj se dávají; prosme, aby ty také k poznání pravdy nebeské přivedl, a v lůno církve své přijal.

§. 69.

O p o u t í c h.

Křesťané pravověrní často místa ta navštěvují, kteráž buď přirozenou svou polohou oněm jsou podobná, na nichž Ježíš Kristus veliké dílo vykoupení našeho v krvi své přebolestně vykonal, aneb na nichž druhdy některý Svatý přebýval, kde se jeho obraz, ostatky, aneb něco k zvláštní pobožnosti vzbuzujícího nalézá. Putující k místům takovým chtějí vděčnost, lásku a úctu k Spasiteli a k oslaveným přátelům Božím projevit.

Takovéto poutě již v starém zákoně konány bývaly, neboť v II. knize Mojžíšově k. 34. takto lze dočísti se: „*Tříkráte v roce ukáže se každý z vás před obličejem Hospodina, Boha Israelského.*“ A Spasitel sám, doprovázen jsa velikým množstvím lidu nedlouho před svou smrtí *průvod slavný do Jerusalema konal* (Jan 21).

Dle svědectví *Tertuliana*, sv. *Jana Zlatoústého* a jiných církevních spisovatelů scházeli se taktéž nezřídka věřící, a pod záštitou jména Kristova, pod praporcem svatého kříže buď do Jerusalema, aneb do Říma k hrobům svatých apoštolů Petra a Pavla, aneb na jiná místa putovali, kteráž Bůh nějakým způsobem oslavil. A co se na počátku církve dalo, děje se až posud.

Jest však putování nábožné zajisté skutek bohubilý, kterýmž věřící ducha katolického v srdcích svých obnovují, ku větší pobožnosti se vespolek povzbuzují a nesnázemi na cestě podniknutými za hříchy zpáchané Bohu dosti činí.

Na místech takových možno nám horlivěji se modlití než doma, ježto nejen žádné starosti nás z pobožnosti nevytrhují, nýbrž vše mocně nás

k ní rozněcuje. Patříme-li na ostatky Svatých, na jejich hrob neb nástroje umučení, vše to hloub nás dojíká, než když o tom v knize čítáme. Dobře napsal sv. Augustin u příčině této: *„Některá místa napomínají k většímu milování těch, jichžto následovati máme, a k většímu milování toho, jehož pomocí jich následovati můžeme.* (Lib. 20. cont. Faust. c. 21.)

Putujeme-li dále s myslí čistou a se srdcem k Bohu obráceným, všechny obtíže cesty rádi snášíjice a strídmost křestanskou na zřeteli majíce, odpouští nám dojísta Otec nebeský *pro kázeň takovou viny naše a hříchy zpáchané, zvláště když přimluva toho neb onoho Svatého, k němuž důvěrně se utíkáme, prosby naše u Něho podpírá.*

A když *v lásce a svornosti* pouť konáme, mír a bratrské sjednocení ničím nerušíce a všelikou službu dobrou ochotně a milerádi vespolek sobě prokazující: rozmnožujeme tak ovšem oslavu Boží a o spasení svých duší výborně se staráme.

Zvyk nábožného putování nepotkává se ale u všech lidí s úsudkem dosti slušným a spravedlivým, ano jsouť mnozí, kteřížto o posvátném obyčeji tomto zcela nepříznivý soud pronášejí. Možnáť sice, že i někteří putující proti vůli církve svaté v lehkomyslnosti své věci dobré jen ke zlému užívají, že více zábavy na poutích vyhledávají než duchovního vzdělání: avšak zlí zvykové nalézají se i u věcech nejlepších a nejsvětějších, a proto jen věc dobrá ceny a váhy své netratí.

